

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Гуманітарно-педагогічний коледж**

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПК МДУ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ В
КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ»**

Мукачево

25-26 квітня 2018 р.

УДК 37(043.2)

A43

Актуальні проблеми навчання та виховання в контексті освітньої реформи: збірник тез доповідей науково-практичної конференції студентів, 25-26 квітня 2018 р., Мукачево / ред.кол. : І. І. Кушнір (гол.ред.) та ін. – Мукачево: ГПК МДУ, 2018. –166 с.

**Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 10 від «21» березня 2018 р.)**

У збірнику вміщено тези доповідей науково-практичної конференції студентів «Актуальні проблеми навчання та виховання в контексті освітньої реформи». Учасники конференції розкривають актуальні проблеми розвитку та вдосконалення навчально-виховного процесу початкової школи, ДНЗ відповідно до сучасних освітніх реформ, висвітлюють результати наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук.

Видання призначено для викладачів, студентів педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор гуманітарно-педагогічного коледжу МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Тягур В.М. – заступник директора з навчально-методичної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти МДУ.

Паук М.М. – заступник директора з виховної роботи, викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Богдан А.А. – завідувач навчально-виробничою практикою, викладач математичних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Кампов Н.В. – завідувач шкільного відділення, викладач української мови та літератури, спеціаліст II категорії.

Кертис Н.В. – завідувач дошкільного відділення, викладач дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст I категорії.

Буркало Н.Л. – завідувач музичного відділення, викладач гри на інструменті (фортепіано).

Кайнц Е.К. – викладач дошкільної педагогіки, спеціаліст II категорії.

Грегірчак Д.Б. – кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін.

Синевич І.С. – викладач педагогіки, спеціаліст II категорії.

Тягур Л.М. – викладач психології, спеціаліст I категорії.

Феньов Я.І. – викладач педагогіки, спеціаліст II категорії.

Мішкулинець О.О. – кандидат психологічних наук, викладач психолого-педагогічних дисциплін.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....8

<i>Алмаші Т.О.</i> Змістовне наповнення музичних занять нетрадиційними способами малювання.....8	8
<i>Дешко І.В.</i> Особливості уяви дітей дошкільного віку.....11	11
<i>Жуков І.С.</i> Похід як першооснова туризму в системі фізичного виховання молодших школярів.....14	14
<i>Зарева А.В.</i> Професійне самовизначення підлітка в умовах сучасної освіти.....17	17
<i>Звонар М.В.</i> Збереження психологічного здоров'я учнів у шкільному освітньому середовищі.....19	19
<i>Калабішка М.І.</i> Дитяча агресивність: особливості виникнення та корекція.....22	22
<i>Лендел Н.В.</i> Про взаємозв'язок філософії та педагогіки.....25	25
<i>Магула В.І.</i> Проблематичність виховання і проблема виховання душі.....28	28
<i>Онисько В.Ю.</i> Своєрідність прояву почуття патріотизму у дітей дошкільного віку.....31	31
<i>Пуйо М.М.</i> Особливості естетичного виховання дітей дошкільного віку.....34	34
<i>Червак Д.М.</i> Основи християнського навчання і виховання у вченні Августина Блаженного.....37	37

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.....40

<i>Андрішко Х.В.</i> Особливості індивідуального підходу до учнів у навчально-пізнавальній діяльності.....40	40
<i>Бута Б.В.</i> Комунікативна спрямованість уроків розвитку мовлення в початкових класах.....43	43
<i>Дирда А.Б.</i> Особливості спілкування молодших школярів з однолітками.....46	46
<i>Дрогобецька Т.В.</i> Роль темпераменту у формуванні рис особистості.....49	49
<i>Крайниковець Х.В.</i> Вплив самооцінки молодшого школяра на його особистісний розвиток.....52	52
<i>Леврінц Б.Ю.</i> Колективне пізнання формує особистість дитини.....55	55

<i>Лугош І.М.</i> Психолого-педагогічні причини неуспішності молодшого школяра.....	57
<i>Макара Ж.М.</i> Взаємодія вчителів, учнів та їхніх батьків у навчально-виховному процесі як підґрунтя щасливого дитинства.....	60
<i>Олаг В.В.</i> Розвиток творчої особистості молодшого школяра в умовах сучасної школи.....	63
<i>Онисько Б.Я.</i> Формування навчальної мотивації школярів в умовах сучасного освітнього середовища.....	66
<i>Удут Т.Я.</i> Формування критичного мислення як психолого-педагогічна проблема сучасності.....	69
<i>Фещук Н.М.</i> Особливості психічного розвитку дітей дошкільного віку.....	72
<i>Шпонтак Я.В.</i> Становлення та розвиток особистості молодшого школяра в умовах сучасного розвитку суспільства.....	75

РОЗДІЛ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ДНЗ.....79

<i>Бабіля А.М.</i> Сучасні підходи у викладанні зарубіжної літератури в умовах інклюзії.....	79
<i>Брезинська Н.В.</i> Особливості впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітні школи України.....	82
<i>Волос М.І.</i> Інклюзивна освіта та арт-терапевтичні технології корекції здоров'я учнів з особливими освітніми потребами.....	85
<i>Ігнатик А.С.</i> Фототерапія як засіб корекції самооцінки у дівчат з вадами зовнішності.....	88
<i>Льканич Н.М.</i> Ігрова терапія як метод практичної допомоги дітям.....	91
<i>Сенькович Н.В.</i> Основи профілактики девіантності молодших школярів.....	94

РОЗДІЛ 4. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ДНЗ ТА ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....97

<i>Близнець В.В.</i> Метод проєктів як засіб ефективного та якісного навчання математиці молодших школярів.....	97
<i>Герич І.І.</i> Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра.....	100

<i>Годованець Н.П.</i> Використання ІКТ як засіб підвищення ефективності освітнього процесу в початковій школі.....	103
<i>Данилаш Є.Ю.</i> Готовність вчителів початкової школи до впровадження інноваційних освітніх технологій.....	106
<i>Карелікова Я.С.</i> Технологія розвитку критичного мислення.....	109
<i>Купар А.С.</i> Комунікативні ігри як засіб розвитку культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку.....	112
<i>Лацко Д.О.</i> Розвиток обдарованості і творчих здібностей молодших школярів.....	115
<i>Меклеш Я.І.</i> Проектна технологія у системі початкової освіти.....	117
<i>Пилипко Н.І.</i> Особливості сприйняття часових уявлень дітьми дошкільного віку.....	120
<i>Пицур Я.М.</i> Формування ключових компетентностей на уроках природознавства з використанням інноваційних технологій.....	123
<i>Терновці О.Ю.</i> Особливості формування логіко-математичного мислення у дошкільників.....	126
РОЗДІЛ 5. ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ.....	130
<i>Гаджега К.В.</i> Нестандартні уроки як засіб підвищення ефективності навчання молодших школярів.....	129
<i>Ізай А.І.</i> Поєднання ігрової та навчальної діяльності в сучасній початковій школі.....	133
<i>Мисін Б.Є.</i> Інтегровані уроки як ефективна форма навчання молодших школярів.....	136
<i>Сані А.І.</i> A játékos-oktatói tevékenység integrálása (egyesítése), mint fő módszere az óvodás személyiség fejlődésének.....	139
<i>Фенцик Н.Р.</i> Інтеграція навчального процесу в сучасній освіті.....	141
<i>Яцура Д.М.</i> Інтегрований підхід до навчання у початковій школі.....	144
РОЗДІЛ 6. ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ В УМОВАХ СІМ'Ї ТА ОСВІТНІХ ІНСТИТУЦІЙ.....	148
<i>Дідик Я.В.</i> Сімейні традиції у формуванні моральних цінностей школярів.....	148

<i>Калій А.Ю.</i> The impact of family education on children's behaviour and their psychological development.....	151
<i>Клопотар А.І.</i> Роль школи та сім'ї у розвитку особистості молодшого школяра.....	153
<i>Мешко В.І.</i> Розлучення батьків. Як допомогти молодшому школяреві пережити конфлікти в родині.....	156
<i>Решко В.Й.</i> Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини.....	159
<i>Хайнас А.М.</i> Взаємозв'язок факторів впливу сім'ї і особливостей становлення особистості.....	162

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.016:78:37.091.33:74

Алмаші Т.О., студентка III-В курсу;
керівник: Варга М.С., викладач-методист,
викладач методики музичного виховання.

ЗМІСТОВНЕ НАПОВНЕННЯ МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ НЕТРАДИЦІЙНИМИ СПОСОБАМИ МАЛЮВАННЯ

Музикомалювання за ступенем позитивного впливу на емоції дітей перевершує всі інші види діяльності. Як свідчить педагогічна практика, воно дає чудові результати у формуванні емоційно-психологічної та музичної культури дошкільників. Адже музика у поєднанні з образотворчою діяльністю дає змогу зазирнути у психіку кожної дитини, простежити за станом її здоров'я і збагнути, чи відбуваються позитивні зміни і в її розвитку.

Існують два підходи до музикомалювання:

- малювання під музику – музика лише як фон, здійснює релаксаційну, заспокійливу функцію;
- малювання музики – музика як об'єкт для дослідження відчуттів і емоцій; найпоширенішим підходом у роботі з дітьми дошкільного віку насамперед є малювання під музику, утім, малювання музики є результативнішим, оскільки здійснює не лише терапевтичну функцію, а й естетичну, пізнавальну та виховну.

Чи не найперше, що має зробити музичний керівник, – це навчити дитину слухати музику й відгукуватися на неї. І посилити емоційним вплив музичного твору можна за допомогою різних прийомів – зокрема з царини образотворчого мистецтва, наприклад кольорів, ліній тощо [2, с. 49]. Відтак дитина швидше пізнаватиме зміст музики, гаму її відчуттів і настроїв, навчатиметься захоплюватися, дивуватися, радіти розмаїттю барв та образів у

навколишньому світі. Поєднання живопису та музики активізує дитячу розумову діяльність, спонукає до творчості.

Педагог пропонує завдання, наприклад «Намалюйте музику», «Передайте настрій у кольорі», й діти, концентруючись на внутрішніх переживаннях, виплескують їх на папір.

Вправляючись у таких завданнях, через певний час діти не потребуватимуть роз'яснень педагога «про що була музика», адже зможуть самотужки її трактувати [3, с.224].

Поєднавши слухання музики з образотворчою діяльністю, педагог може розв'язати такі завдання:

- накопичувати досвід сприймання музики композиторів різних епох та стилів;
- формувати кольороемоційну чутливість до музики;
- розвивати уявлення про колір як засіб втілення різних емоційних станів;
- розширювати досвід емоційного сприймання творів музики та живопису.

У дитячому садку розвивати в дітей уміння «бачити» музику в кольорах розпочинаємо так: під час слухання пропонуємо дітям заплющити очі та спробувати уявити, який колір має музика, що звучить. Потім дитина розплющує очі і наносить на аркуш паперу кольори.

Можна запропонувати дітям, слухаючи музику, дібрати до неї кольорову гаму з готових карток різних кольорів, викласти їх у килимок у певній послідовності. Для сумної музики підійдуть холодні, неяскраві кольори, для веселої – яскраві та теплі [1, с.7].

За допомогою готових кольорових карток можна навчити дітей унаочнювати чергування частин музичного твору, відмінних за характером, іноді за тональністю, темпом. Стежачи, коли в музиці змінюється звучання, співставляючи цей момент зі зміною кольорів, діти починають глибше розуміти особливості будови музичного твору.

Варто спонукати дітей віднаходити власний спосіб зображення музики. Це можуть бути і геометричні фігури і чудернацькі орнаменти. Фантазія людини безмежна!

У малюнку діти можуть передати:

- мелодію – плавними або розірваними лініями;
- ритм – орнаментом з певних елементів, що повторюються;
- тембр інструментів – насиченістю, яскравістю кольору;
- гармонію – кількістю кольорів, їх поєднанням;
- динаміку звука – композицією на картині (далеко-близько), відтінками кольору;
- регістр, висоту звука – розміром об'єктів;
- характер музики – палітрою кольорів.

Практика показує, що під час роботи з дітьми доцільно використовувати нетрадиційні способи малювання, серед яких – «Малювання руками». Ще дуже подобається дітям «малювати по маку». Ця цікава техніка малювання дещо схожа на «малювання по піску».

Отже, використання кольорів у музичному вихованні дітей стимулює творчий потенціал особистості. Музично-кольорову творчість дитини слід розуміти не як мету, а як засіб всебічного розвитку – мовленнєвого, чуттєвого, емоційного і художнього!

Список використаних джерел

1. Бобрікова О. Чи можна навчитися «бачити» звуки / Ольга Бобрікова // Музичний керівник. – 2016. – №11. – С. 4–8.
2. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят: програма та методичні рекомендації / С.І. Науменко. – Київ: Магістр-S. – 1996. – 95 с.
3. Шульга Л.М. Барвіста радість: Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку на заняттях із малювання: методичний посібник /Л.М.Шульга – Вид. 3-є, випр. й допов. – Запоріжжя: ЛПКС, 2017. – 336 с.

ОСОБЛИВОСТІ УЯВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уява – це вільне, своєрідне, творче відображення дійсності, її розвиток вимагає нагромадження відповідного досвіду і вироблення вміння подумки сполучати образи в нові поєднання і комбінації, вміння уявляти можливі зміни дійсності. Такі вміння утворюються поступово і проходять у своєму формуванні кілька етапів [1].

Психологія почала з припущення, що дитина дошкільного віку володіє бурхливою, нічим не стриманою уявою, і завершила констатацією того факту, що уява дитини раннього віку обмежена можливостями безпосередньої пам'яті. Уява має "відтворювальний" характер, тому істинна творча уява виникає на досить пізньому етапі розвитку.

Уява починає формуватись у дитини дуже рано, хоча ми спершу й не помічаємо її прихованої роботи. Перші прояви уяви спостерігаються в дитини наприкінці другого – на початку третього року життя. Дитина набуває власного досвіду, засвоює мову свого оточення, у неї з'являються нові потреби. У цей час уява тісно пов'язана зі сприйманням, тому маленькі діти із задоволенням слухають розповіді про знайомі об'єкти і не уважно - про незнайомі [2].

Уява дітей дошкільного віку є зазвичай мимовільною, її предметом є те, що дуже схвилювало, захопило, привабило дитину: прочитана казка, переглянутий мультфільм, нова іграшка.

Мимовільна уява – цілеспрямоване відтворення і перетворення отриманих раніше вражень.

Образи уяви у дітей молодшого дошкільного віку ще нестійкі, напрям її роботи швидко змінюється під впливом зовнішніх вражень. За нетривалий час діти кілька разів переходять від одних ігор до інших. Такими нестійкими є образи уяви, створені в інших видах діяльності. Діти легко перетворюють подумки один предмет на інший, наділяючи

його різноманітними якостями: стілець використовують як літак, будинок, паровоз тощо.

Із розвитком мимовільної уяви виникає довільна, зумовлена участю у нових, складніших видах діяльності, зміною змісту і форм спілкування з дорослими і ровесниками.

Довільна уява – цілеспрямоване, усвідомлене відтворення і перетворення отриманих раніше вражень.

Спочатку образи довільної уяви виникають під впливом словесних дій дорослого у сюжетно-рольовій грі. Пізніше вона виявляється і в інших видах діяльності, які вимагають попереднього планування (малювання, ліплення, конструювання, праця, навчання тощо). Цілеспрямованість уяви дитини, стійкість її задумів з кожним роком підвищуються, що виявляється у більшій тривалості гри на одну тему, стійкості ролей, детальнішому її плануванні. Наприклад, молодші дошкільники граються 10-15 хв. При цьому зовнішні фактори зумовлюють появу побічних ліній у сюжеті, втрату первинного задуму. У 4-5 років гра триває 40-50 хв., у 5-6 років - декілька годин і навіть днів. У старших дошкільників ігрові задуми відносно стійкі, часто діти реалізують їх до кінця [3].

У першій половині дошкільного дитинства переважає відтворювальна уява, яка полягає у відображенні описаних у віршах, казках, розповідях дорослого образів. Їх особливості залежать від досвіду дитини, накопиченого в її пам'яті матеріалу, розуміння того, що вона чує від дорослих, бачить на картинках [2].

Відтворювальна (репродуктивна) уява – процес створення людиною образів об'єктів на основі опису, схем, креслень, нотних записів тощо.

У старших дошкільників відтворювальна уява значно повніше і точніше відображає дійсність, дитина починає розрізняти реальне і фантастичне. Найбільше актуалізується вона під час слухання казок, оповідань.

Дошкільні роки є періодом початку розвитку творчої уяви. Перші елементи її спостерігаються вже тоді, коли дитина здатна відтворити почуте, доповнити образ героя казки новими рисами, придумати нові події. Під час

малювання елементи творчої уяви виявляються у комбінуванні малюнка, використанні кольорів. Ще більше творчих компонентів можна спостерігати у рольових іграх дітей. Чим старшою стає дитина, тим більше вона може доповнювати предмети, яких не вистачає, уявними, подумки перетворювати реальні умови, в яких відбуваються дії [4].

Творча уява – процес створення нових, оригінальних образів та ідей.

За своєю суттю творча уява є особливою інтелектуальною діяльністю, спрямованою на перетворення навколишнього світу. Опорою для створення образу з її використанням слугує не лише реальний предмет, а й виражені у слові уявлення. Це зумовлює активний розвиток словесних форм уяви, пов'язаних з розвитком мовлення, мислення, коли дитина створює в уяві казки, історії поза конкретною ситуацією, переживаючи почуття свободи, незалежності від неї, бачить її очима різних людей, тварин, предметів [2].

Виникнення творчої уяви не лише є важливим показником розвитку пізнавальної сфери дитини, а й тісно пов'язане з формуванням її особистості загалом. Розвиток мимовільної уяви, довільної, відтворювальної, творчої – вагомий чинник успішного формування особистості.

Список використаних джерел

1. Степанов О.М. Основи психології та педагогіки / О.М. Степанов, М.М. Фіцула : "Академвидав", 2005. – С.163 – 172 с.
2. Скрипченко О. В. Загальна психологія: підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – С. 464.
3. Павелків Р.В. Дитяча психологія: навч. посібник. / Р.В.Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008.
4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб./ Т. В.Дуткевич – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.

ПОХІД ЯК ПЕРШООСНОВА ТУРИЗМУ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Загально визнані форми фізичного виховання – активна рекреація і туризм – останнім часом набувають більшого значення, оскільки вони є ефективними у боротьбі зі зростаючою гіподинамією сучасних учнів. Спортивний туризм посідає значне місце серед багатьох засобів виховання молодших школярів, тому що він забезпечує комплексний вплив на всебічний розвиток дитини, служить проявом здорового способу життя, сприяє збереженню фізичної активності і водночас відповідає потребам дітей молодшого шкільного віку.

Сучасні досягнення науки і техніки все більше позбавляють дітей від фізичних навантажень, в результаті чого різко зменшується їх рухова активність. Це призводить до ряду проблем: зниження інтенсивності обмінних процесів; погіршення регулятивних функцій ЦНС, швидка втомлюваність; недостатній розвиток кістково-м'язової системи; розростання підшкірної жирової тканини, відкладання солей в суглобах [2, с. 8].

Запобігти цим вадам можна активними заняттями фізичними вправами від 8 до 10 годин на тиждень (1,5 год./день). Уроки фізкультури забезпечують лише 6–9 % біологічної потреби організму школярів. Тому позакласні заняття в спортивних секціях покликані надолужити втрачене.

Варто зазначити, що сьогодні є популярною тенденція занять спортом. Постійна фізична активність є одним з найкращих заходів попередження захворювань всіх систем організму і ведення здорового способу життя. Одним із цілющих джерел зміцнення здоров'я учнів є туристичні походи.

Адже, туристичний похід спрямований на фізичний розвиток і загартування організму, сприяє розвитку рухових навичок, вихованню фізичних якостей, розвитку таких

прикладних умінь, як установлення наметів, орієнтування на місцевості (користування картою, компасом), подолання природних перепон, переборення учнями труднощів.

Похід є першоосновою туризму в системі шкільної освіти. В ньому ефективно реалізуються не лише специфічні функції фізичної культури (освітні, спортивні, оздоровчо-реабілітаційні), але й виховні – туристичний похід виступає як засіб фізичного, естетичного, трудового, морального, патріотичного виховання молодших школярів, як засіб пізнання оточуючого середовища [1, с. 11], тобто подібні заходи здійснюють усесторонній вплив на розвиток та виховання підростаючого покоління. Проводяться з метою активного відпочинку, мають спортивно-тренувальну спрямованість, організовуються у будь-яку пору року.

При підготовці походів особливу увагу потрібно звернути на:

1) ступінь складності – вчитель повинен враховувати рівень фізичної підготовки учнів;

2) спосіб пересування – пішки, на велосипедах, суднах чи лижах;

3) вибір району походу – залежить від інтересів учасників, умов місцевості а також від мети, поставленою перед групою [4, с. 135].

Походи умовно поділяються на прогулянкові, оздоровчі, тренувальні, спортивні. Їх розрізняють за метою проведення, за відстанню, швидкістю руху, характером дороги і природних перешкод.

Будь-який похід має бути цікавим. Починати бажано з походів по рідному краю. Відстань першого походу сезону відносно не велика (15–20 км). Заздалегідь планується орієнтовне місце зупинки, попередньо проводиться ознайомлення із пам'ятками культури, вивчається розклад руху транспорту. Йдучи в походи привал не планується, учні з собою беруть напої, перекуси. Особливу увагу потрібно приділити спортивним іграм, співу, спостереженням за природою та спільним розмовам. У походах основна увага приділяється тренуванню м'язів, загартуванню, відпрацюванню технічних прийомів подолання важких

ділянок, орієнтуванню на місцевості (здійснюються із засіканням часу). Крім цього, участь школяра в походах позитивно впливає на підвищення його працездатності, наслідком якої є усвідомлене ставлення до навчання, суспільно-корисної праці.

Шкільний туризм, як правило становить взаємодію між його учасниками, тому впровадження подібних заходів неможливе без кваліфікованого педагога. Сьогодні для підняття рівня розвитку шкільного туризму в школу повинен прийти вчитель, який вміє здійснювати туристичну, спортивну та оздоровчу роботу на високому професійному рівні.

Отже, туризм – найактивніший вид відпочинку, важливий засіб виховання учнів, моральної і фізичної їх підготовки, загартування, розвитку витривалості і зміцнення здоров'я молодшого школяра.

Спираючись на усе вищезгадане, можна зробити висновок, що основне призначення шкільного туризму як однієї з форм в системі освіти – організація спортивно-оздоровчої, виховної роботи у початковій школі, яка характеризується регулярністю, різноманітністю форм, оскільки лише при цьому можна більш повно задовольнити інтереси сучасних учнів, залучити найбільшу їх кількість до фізичної активності та здорового способу життя.

Спортивно-оздоровчий туризм повинен посідати належне місце у системі освіти, як ефективний спосіб покращення рівня фізичної підготовленості підрастаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Бондар Т.С. Створення фізкультурно-спортивного клубу в школі / Т.С. Бондар. – Х.: Ранок., 2008. – 11 с.
2. Кожевнікова Л.К. Актуальні проблеми фізкультурної освіти у контексті сучасних вимог / Л.К. Кожевнікова, З.Г. Дзюба // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 9. – С. 3–7.
3. Костиця М.Ю. Туристський похід вихідного дня / М.Ю. Костиця, М.С. Дубовис. – К.: Здоров'я, 1989. – 156 с.
4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навчальна книга / Б.М. Шиян. – Ч. 1. – Тернопіль: Богдан, 2009. – 272 с.

Зарева А.В., студентка III-IV курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІДЛІТКА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних завдань модернізації шкільної освіти в Україні є організація профільного навчання старшокласників. Поняття «профільне навчання» учні розглядають багатопланово, як: реалізацію особистісно орієнтованого навчального процесу (І. Бех, С. Максименко та ін.), педагогічний процес, спрямований на професійне самовизначення учнів (Г. Балл, Н. Побірченко та ін.); спеціально організовану форму диференційованого навчання, за якої створюються сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей та задоволення інтересів учнів підліткового та старшого шкільного віку (Л. Подшивайлова, Г. Радчук та ін.).

Незважаючи на те, що за Концепцією профільного навчання допрофільна підготовка здійснюється у 8–9 класах, водночас є потреба в тому, щоб така підготовка здійснювалася з 5 класу і охоплювала весь період навчання в основній школі з метою більшого розкриття учнем своїх здібностей у тій чи іншій галузі знань.

Особливого значення професійне самовизначення набуває у підлітковому віці, оскільки саме у цей період учні можуть обирати майбутній профіль навчання. У цей час устанавлюються нові зразки і цінності, формуються нові взаємини з дорослими і друзями. У підлітковому віці актуальною є проблема розвитку самосвідомості, оскільки підліток замислюється над проблемою сенсу життя.

Готовність до профільного навчання формується у контексті вікових, індивідуально-психологічних особливостей підлітка і позначається на його особистості. Тому освоєння

життєвого простору у всій його повноті та цілісності – це одна з нагальних потреб підліткового віку. Важливою стороною самосвідомості підлітка виступає потреба у самоствердженні [1, с.55].

Зауважимо, що у підлітковому віці з'являється таке новоутворення як почуття дорослості, яке має вияв у прагненні мати рівні права з оточуючими дорослими. Відповідно, змінюється й формування системи особистісних цінностей, які визначають вибіркове ставлення підлітків до різноманітних професій [3, с.158].

Слід зазначити, що під час профільного навчання відбувається інтелектуальний, творчий та соціальний розвиток особистості; формування стійкої орієнтації на практичну готовність до безперервного навчання упродовж життя; виявлення і розвиток нахилів, здібностей, інтересів учня; формування логічного мислення учнівської молоді; формування життєво необхідних компетентностей особистості, які необхідні для життя та діяльності [2, с.348].

У цьому контексті слушними є міркування вчених Л. Липової та В. Малишевої, щодо профорієнтаційних заходів учнів 5–8-х класів. Учені доводять, що проведені ними профорієнтаційні заходи, сприяли формуванню професійної спрямованості учнів, усвідомленню інтересів, здібностей, цінностей, які пов'язані з вибором професії і визначенням свого місця у суспільстві. Незважаючи на те, що в учнів цього віку можуть спостерігатися раптові зміни в інтересах, які викликані істотним підйомом пізнавальної активності, однак можуть виникати й інтереси, що мають вихід на професійну діяльність.

Описуючи значення належної допрофільної підготовки, М. Кононенко, М. Степаненко, І.Станчева зауважують, що за такої умови всі суб'єкти освітнього простору конкретного навчального закладу у старшій школі успішно впроваджують профільне навчання, яке сприяє забезпеченню диференціації освіти, створенню оптимальних умов для виявлення творчих задатків, розвитку інтересів та здібностей кожного учня.

Натомість, Л. Липова, В. Малишев, Т. Паламарчук зазначають, що «відсутність допрофільної підготовки значно

обмежує свободу вибору» [1, с.53]. Вибір професії без врахування особливостей учня негативно впливає не лише на долю самої людини, а й на суспільство. Вибір профілю навчання, як зазначає О. Степанчук, передусім важливий у психологічному плані віковий етап – 10-15 років, який характеризується активізацією творчо-пошукової діяльності учнів. Вчений пропонує впроваджувати проекти духовної самореалізації учнівської молоді з метою перетворення учнів на соціально активних творчих особистостей [3, с. 159].

Таким чином, готовність до профільного навчання підлітка формується на основі основних новоутворень та потреб віку і сприяє його особистісному зростанню, дозволяє уникнути негативних явищ, пов'язаних з виникненням дезадаптації у старшій школі.

Список використаних джерел

1. Липова Л. Профільне навчання: проблеми, перспективи, досвід / Л. Липова, В. Малишев, Т. Паламарчук // Освіта і управління. – 2012. – № 1. – С. 49–56.

2. Охріменко З.В. Гендерні особливості профільного самовизначення сучасних підлітків / З.В. Охріменко // Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць / АПН України, Ін-т проблем виховання. – К., 2008. – Вип. 12, кн. 1. – С. 347–354.

3. Степанчук О. До питання про впровадження профільного навчання в загальноосвітній школі / О. Степанчук // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2016. – № 5. – С. 158–160.

УДК 37.011.3-052:159.922.7

Звонар М.В., студентка II-Г курсу;
керівник: Феньов Я.І., викладач педагогіки

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ У ШКІЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сьогодні в українському суспільстві загострюються соціально-економічні та військово-політичні процеси, відтак

знижується рівень життя населення, посилюється невпевненість українців у завтрашньому дні. Це не може не позначитися на психологічному здоров'ї людей.

Проаналізувавши наукові джерела можна констатувати, що останнім часом почастишали випадки суїцидальної поведінки, в тому числі й серед неповнолітніх. Погіршилося психологічне здоров'я не лише дорослих, а й дітей та учнівської молоді. Тому збереження психологічного здоров'я учнів — актуальна проблема не лише у психолого-педагогічному, а й у соціальному вимірі, оскільки від її вирішення залежить рівень здоров'я генофонду нації.

Зауважимо, що згідно Конституції України, найвищою цінністю є життя та здоров'я людини. В "Основах законодавства України про охорону здоров'я", у статуті Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я поняття здоров'я визначається як стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб та фізичних дефектів.

Слід зазначити, що педагоги мають бути зорієнтовані на збереження не лише фізіологічного, а й психологічного здоров'я учнів. У галузі освіти майже всі взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу відбуваються у системі "людина—людина", а міжособистісні конфлікти, стреси, інтелектуальні й емоційні перенапруження характерні для цієї сфери характерологічними особливостями.

Психологічне здоров'я безпосередньо впливає на стан фізіологічного здоров'я, перебуваючи з ним у тісному взаємозв'язку.

Недостатня увага, на нашу думку, приділяється зокрема питанням створення умов для збереження та зміцнення здоров'я дітей під час навчально-виховного процесу.

Нам імпонують погляди Г. Данилової та Л. Кондрашової щодо безпосереднього впливу освітніх факторів на стан здоров'я школярів. Зокрема, цінними для нас є результати З. Хоменко щодо впливу стилю педагогічного спілкування вчителя на емоційний стан учнів.

Ми погоджуємося з Л. Врочинською та С. Миронюком щодо визначальної ролі родинного середовища в контексті

впливу на психологічне здоров'я дітей [2] та необхідністю відповідної корекції дитячо-батьківських взаємин.

Підтвердженням того, що збереження психологічного здоров'я школярів неможливе без урахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей, застосування особистісно орієнтованого підходу під час навчально-виховного процесу є дослідження І. Бега.

Зауважимо, що на психологічне здоров'я учнів визначальний вплив має емоційна комфортність середовища перебування, зокрема, врахування у навчально-виховному процесі психологічних та індивідуальних закономірностей розвитку особистості. Важливе й психологічне здоров'я вчителя, оскільки саме він виступає організатором навчально-виховного процесу.

Вважаємо, що збереження психологічного здоров'я учнів у шкільному освітньому середовищі можливе за реалізації таких напрямів:

- виявленні родинних факторів впливу на психологічне здоров'я учнів;
- налагодженні плідної співпраці між педагогами, психологом та батьками задля збереження психологічного здоров'я учнів (консультування, обмін інформацією, узгодження дій та ін.);
- врахуванні вікових та індивідуальних закономірностей розвитку особистості;
- адекватності інтелектуальних та психоемоційних навантажень, співвідношень праці та відпочинку;
- забезпеченні вчасної фізичної та емоційної розрядки (фізкультпаузи, психогімнастика);
- створенні ситуацій успіху, забезпеченні прогресу в навчально-виховній діяльності;
- забезпеченні можливості для школярів відзначитись, самореалізуватись;
- оцінюванні результатів діяльності, а не особистості дитини;
- позитивності прогнозів щодо процесу чи результату діяльності учнів;
- розвитку адекватності оцінки ситуацій та

- самооцінки;
- формуванні уявлень про психологічне здоров'я людини та механізми його збереження;
- розвитку мотивації до збереження психологічного здоров'я;
- постійній діагностиці психологічного здоров'я учнів, профілактиці його розладів та відповідній корекції [1].

Підсумовуючи вище сказане, можемо стверджувати про актуальність проблеми збереження психологічного здоров'я школярів, особливо в контексті сучасної дійсності. Нині ж висвітленими є лише окремі аспекти, що впливають на стан психологічного здоров'я учнів, відсутні критерії та механізми вивчення психологічного здоров'я учнів на рівні держави, немає цілісної системи щодо його збереження.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: навчально-методичний посібник / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Біда С. Створення ситуації успіху у навчально-виховному процесі / С. Біда // Початкова школа. – 2007. – № 2. – С. 1– 3.

УДК 159.922.7:316.613.434

Калабішка М.І., студентка III-Д курсу;
керівник: Тягур Л.М., викладач психології

ДИТЯЧА АГРЕСИВНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА КОРЕКЦІЯ

Агресія – поведінка, орієнтована на завдання шкоди об'єктам, в якості яких можуть виступати живі істоти або неживі предмети. До агресії спонукають такі почуття, як гнів і злість, тобто агресія – це вираз цих почуттів. Проблема агресії в дітей є досить актуальною для тих, хто працює з підлітками.

З одного боку, агресивність у поведінці пов'язана з анатомо-фізіологічними особливостями цього віку, тобто біологічними причинами. З іншого боку, розрізняють

соціальні причини агресії, які привертають великий інтерес з боку психологів, психотерапевтів, психіатрів [1].

У дітей, як і у дорослих, існує дві форми прояву агресії: Перша – механізм задоволення бажання, досягнення мети і здатність до адаптації. Вона спонукає дитину до конкуренції в навколишньому світі, захисту своїх прав та інтересів і служить для розвитку пізнання і здібності покластися на себе. Друга – не просто злісна і ворожа поведінка, але й бажання заподіяти біль, отримати задоволення від цього. Результатом такої поведінки зазвичай бувають конфлікти, становлення агресивності як риси особистості і зниження адаптивних можливостей дитини.

Виділяють безліч чинників, що впливають на появу агресивності, але головним є: стиль виховання в сім'ї (гіперопікування та гіпопікування); повсюдна демонстрація сцен насильства; нестабільні соціально-економічні умови; індивідуальні особливості людини (знижена довільність, низький рівень активного гальмування тощо); соціально-культурний статус людини.

Агресивність не можна сприймати однозначно негативно, оскільки вона грає ще захисну функцію: функцію самозбереження як фізичного, так і емоційного[2].

Однією з найбільших і поширених помилок дорослих і вихователів є прагнення придушувати всілякі прояви дитячої агресивності. На жаль, це не тільки абсолютно неправильно, але навіть небезпечно: пригнічена агресія не зникає, а накопичується. При цьому дитяча агресивність викликає зустрічну агресію у дорослих і однолітків і утворюється порочне коло, вибратися з якого без допомоги фахівця учасники часто не можуть.

Розрізняють два основних типи агресивних прояви: цільова агресія; інструментальна агресія.

Цільова агресія виступає як здійснення агресії як заздалегідь спланований акт, ціль якого – нанесення шкоди або збитку об'єктові. Інструментальна агресія відбувається як засіб досягнення деякого результату, що сам по собі не є агресивним актом.

Важливу роль у становленні агресивної поведінки відіграють навчання і виховання. Психологи визнають, що над агресивними проявами можливий контроль, пов'язаний із процесом соціалізації. Соціалізацією агресії можна назвати процес навчання контролює власних агресивних спрямувань і вираження їх у формах, прийнятних у рамках даної цивілізації. В результаті соціалізації багато хто вчиться регулювати свої агресивні імпульси, адаптуючись до вимог суспільства.

Був установлений зв'язок між батьківським покаранням і агресією у дітей. Батьки часто по-різному реагують на агресивну поведінку дітей в залежності від того, чи спрямоване воно на них або однолітків.

Щоб подолати агресію в цьому віці батьки повинні прислухатися до дитини, давати можливість їй щось зробити самій, але постійно бути поруч, якщо дитині знадобиться допомога, не слід будувати життя дитини з одних заборон.

Ефективність корекційної роботи ґрунтується на розумінні, що подібні поведінкові особливості пов'язані з тим, що у внутрішньому світі дитини накопичується надто багато руйнівних емоцій унаслідок невдоволення базистої, фундаментальної потреби людини бути подібною до іншої людини [3].

Отже, можна привести висловлення Перрі і Бассей що: «Агресивні діти, як правило виростають у родинах, де дистанція між батьками і дітьми величезна, де мало цікавляться розвитком дітей, де не вистачає тепла і ласки, відношення до прояву дитячої агресивності байдужне або поблажливе, де замість дисциплінарних впливів, замість турботи і терплячого пояснення віддають перевагу силовим методам, особливо фізичним покаранням».

Тому, щоб подолати агресію батьки повинні бути терплячими і уважними до своєї дитини, повинні цікавитися успіхами дитини, допомагати їй у подоланні труднощів.

Список використаних джерел

1. Бовть О. Как препятствовать закреплению агрессивных форм поведения школьников / О.Бовть //Рідна школа. – 1997. – № 11. – С.61 – 62

2. Дуткевич Т.В. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій та практикум): навч. посібник./ Т.В. Дуткевич, В.А. Яцюк. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 45 – 47.

3. Румянцева Т.Г. Понятие агрессивности в современной зарубежной психологии / Т.Г. Румянцева // Вопросы психологии. 1991. – №1. – С. 82 – 86.

УДК 1+37

Лендел Н.В., студентка IV-Б курсу;
керівник: Хазін В.О., викладач філософії.

ПРО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФІЛОСОФІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

Філософія і освіта завжди були поруч. Аж до XVII століття педагогіці довелося займати незначний закуток в величному храмі філософії, перш ніж вона виокремилась в самостійну науку, при цьому залишаючись пов'язаною тисячами ниток з філософією. Можна сміливо сказати, що ключові поняття і ідеї освіти були розроблені в лоні філософії, основний категоріальний апарат педагогіки розроблений філософами; теорія пізнання являється методологічною базою наукової теорії освіти. Тільки в працях видатного чеського філософа Я. А. Коменського педагогіка набуває свій предмет і категоріальний апарат.

Цей тісний зв'язок підтверджує і той історичний факт, що з однієї сторони, ті педагоги, які не обмежувалися практикою виховання, доходили до постановки теоретичних питань педагогіки, і цим самим ставали філософами. З іншої сторони, кожний філософ, що займався актуальними екзистенціальними проблемами, крім вирішення абстрактно-теоретичних питань, так чи інакше ставав педагогом. Достатньо назвати імена Сократа, Платона, Арістотеля, Квінтіліана, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта, В. Дільтея, Е. Гусерля, Дж. Дьюї і багатьох інших філософів, які вплинули на вирішення проблем виховання та освіти. Хоча часто цей вплив не був прямим, але виявлявся суттєвим.

Філософію і педагогіку об'єднує те, що в центрі їх уваги завжди була і є Людина, її буття і розвиток, її особистість, задатки і здібності. Філософія завжди прагнула не тільки

осмислити сутність існуючих систем освіти, але й сформулювати нові цінності і межі освіти. «... Будь-яка педагогічна система – навіть там, де вона видає сама себе за чисто емпіричну науку - є програмою до життя філософських поглядів її автора», - стверджував відомий російський філософ та педагог С.І. Гессен [3, с. 20]. Пройшовши багатомісячний історичний шлях, педагогіка поступово із суми філософських ідей та концепцій перетворилася в окрему науку.

І тільки в 70 – 80-х роках минулого століття виникло усвідомлення того, що кваліфікованого педагогічного керівництва потребують не тільки діти, але і дорослі. Аналізуючи кризові явища розвитку суспільства у ХХ ст., відома дослідниця Ганна Арендт наголошувала, що криза суспільства зумовлена кризою авторитету держави в очах суспільства. А по своїй суті ця криза зумовлює всю кризу системи сучасної освіти: «Авторитет було скасовано дорослими, і це може означати тільки одне: що дорослі відмовляються брати на себе відповідальність за світ, у який вони помістили дітей» [1, с.223-224].

Важко не погодитися з точкою зору видатного німецького філософа і етика ХІХ століття І. Гербарта: «Ніде так не потрібні широкі філософські погляди, засновані на загальних ідеях, як в педагогіці, де буденна праця та індивідуальний досвід сильно звужують горизонт вихователя» [1, с. 164]. Педагоги в цілому визнають вирішальну роль філософії в осмисленні навчально-виховних процесів. Необхідність та неминучість, закономірність та невідворотність зв'язку філософії та педагогіки глибоко розумів і переконливо висловив відомий теоретик освіти С. І. Гессен: «Між поняттями культури, історії, філософії, освіти, педагогіки встановлюється... тісний взаємозв'язок. Історія є повідомленням про минуле людства, накопичене ним в його праці над культурним цінностями. Філософія є наукою про саме ці цінності, їх сенс, склад і закони. Але ці цінності і є суттю мети освіти. Але навіть найбільш часткові та конкретні питання педагогіки зводяться в останніх своїх основах до чисто філософських проблем» [3, с. 20].

Логічним і цілком закономірним підсумком зв'язку філософії та освіти виявилася поява філософії освіти, яка в середині ХХ століття на Заході відійшла від загальної філософії, а людина, являючись центром уваги філософії, і педагогіки, стала її пріоритетом. Появі філософії освіти передували ряд причин, починаючи від загальних тенденцій еволюції філософії до думки про необхідність зосередження уваги на вирішенні назрілих проблем освіти ХХ ст.. саме з філософських позицій.

Чим займається, які цілі та предмет філософії освіти?

Як вказував Джон Дьюї, одна з найважчих проблем, з якою має стикатися філософія освіти – знайти спосіб підтримання необхідної рівноваги між формальною і неформальною, випадковою і необхідною складовими освіти та виховання.

В природному розвитку людини в сім'ї та суспільстві в цілому великою є роль випадку. В рамках системи освіти більш істотною є роль навмисності, роль порядку, організованості, цілеспрямованості. Людство ще не навчилось підтримувати рівновагу між цими аспектами освіти. Тому побудувати освітню систему, яка б оптимально сприяла розвитку всіх її учасників, до сих пір, по суті, неможливо. Однак існує не мало освітніх систем та закладів, які прагнуть на практиці вирішити проблему, що поставив Дж. Дьюї; що ж до теоретичного її вирішення, то це й надалі залишається основним завданням філософії щодо освіти.

Сучасна «одномірною людиною» (Е. Фромм) вже не може жити в багатовимірному світі. В людях стало зникати те, що, на думку Сент-Екзюпері, робить людину людиною: почуття відповідальності.

Список використаних джерел

1. Арентс Г. Криза культури. В кн.: Рюс Жаклін. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки / Пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Основи. 1998. – 669с.

2. Герbart І.Ф. Найголовніші педагогічні твори / І.Ф. Герbart. – М., 1906. – С. 164.

3. Гессен С.І. Основи педагогіки. Введення в прикладну філософію / С.І. Гессен. – М., 1995. – С. 20 – 35.

4. Скотний В.Г. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному / В.Г. Скотний. – Дрогобич: Вимір, 2004. – 348 с.

УДК 37.01:128/129

Магула В.І., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Хазін В.О., викладач філософії.

ПРОБЛЕМАТИЧНІСТЬ ВИХОВАННЯ І ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ДУШІ

Виховання душі є вічною проблемою. Кожне нове покоління людей шукає свої шляхи її розв'язання. І те, що людство існує, – кращий доказ того, що такі шляхи, зрештою, знаходяться. Інша річ, усвідомлення знайдених шляхів. Зокрема, це стосується педагогіки і психології з їх претензіями на розв'язання проблеми душі, оскільки більше ніж півтора століття вони розчленовують душу на окремі функції для їх об'єктивного вивчення та педагогічного формування. «Серце не ділиться на розум без залишку» (В. Гете), і виміряти алгеброю гармонію ще нікому не вдалося. Можна погодитись із оцінкою психології В. Ключевським, яку він дав на початку ХХ століття: раніше психологія була наукою про душу, а тепер стала наукою про її відсутність. Душа виявляється в залишку, з приводу чого психологія виявляє повну байдужість, оскільки й сама не страждає від надлишку душі [3, с.155].

На відміну від психіки і свідомості душа вселюдська, поза історична архетипічна. В її емоційній пам'яті зберігаються загальнолюдські, позаісторичні цінності і смисли. Ось тому, вважає В. П. Зінченко, душа причетна до абсолютного, до істини і при цьому не втрачає здатності бути на межі минулого й майбутнього. Душа не стільки розвивається, скільки розкривається, для чого потрібні сприятливі умови. Найважливішим посередником між душею й абсолютном є мистецтво, яке не тільки розуміє, але й створює «мову душі» [2, с.124].

Труднощі осмислення завдання виховання душі полягає у тому, що душа, котра вже сформувалася, приводить у рух

душу, яка ще формується не просто під впливом вчителя чи вихователя, а якимось таємничим опосередкованим, «містичним» шляхом. І здійснює це вона, звісно, не тільки за вказівками вчителя, але через живе його слово, слово - звернення, власний живий рух, що вловлюються іншою душею. Душа виявляє себе у стосунках між людьми. Іноді душі «зливаються» в одне. Щоб таке відбулося, необхідний особливий тип спілкування, в якому немає місця самоствердженню партнерів. У них повинна бути вироблена пильна увага на іншу особу. Це не емпіричне спілкування, а зосереджене спілкування з іншою особою, наслідком якого є співчуваюче розуміння, що проникає до глибини душі. Умовою такого спілкування, як і всякого навчання і виховання, повинна бути єдність, союз душі і слова (М. Цветаєва).

Наявність усіх трьох атрибутів душі: розуму, почуття і волі не гарантує її багатства. Глибокий розум, високий талант, професійна майстерність можуть бути отруєні гординою, заздрістю, які спустошують душу, «вбивають дух». З цього випливає, що душу не можна звести до пізнання, почуття і волі. Душа – це «таємничий надлишок пізнання, почуття і волі, без якого неможливий повноцінний розвиток. Можливо, цей надлишок і є найголовніше, котре забезпечує зв'язок психічних процесів в єдність душевного життя». На роль такого «інтегратора» психологи висували «я-почуття», «я-переживання», «я-концентрацію». Взаємовідношення душі і духу достатньо парадоксальні. «Душа – це подарунок мого духу іншій людині» (М. Бахтін). Але це добре тоді, коли в того, хто дарує, є що і кому дарувати. Душа – це чудесний дар, який від дарування не зменшується, а збільшується: чим більше даруєш, тим більше тобі залишається.

Необхідно врахувати, що крім простору «між» людьми, в якому також відбувається життя нашої душі, існує ще одна межа, про яку говорив Е.Фромм: «Душа – це перехід, і тому її потрібно розглядати у двох аспектах. З одного боку, вона дає образ, утворений із частинок і зліпків усіх минулих подій. З другого – накреслює в тому образі контури майбутніх подій, оскільки душа сама створює своє майбутнє» [4, с.311].

Іншими словами, бадьора, активна душа завжди перебуває на грані, на межі перетворення. Стан душі є не тільки мірилом часу, але і його творцем. Отже, можна говорити про три межі, на яких розташовується душа: між людьми; між внутрішньою і зовнішньою формами самої людини; між майбутнім і минулим. Вона виконує величезну роботу, пов'язуючи їх одна з одною. Якщо душа замикається винятково на собі або в собі, вона деградує.

Стосовно виховання душі, то в цьому процесові повинні передувати певні кроки – співучасті, співдії, співприсутності, співпереживання, співчуття, відчуття сокровеного, котре є в людях, у природі, у творах мистецтва і, навіть, у речах. А своє сокровенне необхідно розвивати не просто в собі, а в співучасті з сокровеним іншої людини. Здійснюючи такі кроки, перебуваючи в стані розуміння світу, іншої людини, твору мистецтва, самої себе душа буде зростати і зміцнюватися.

Душа людська утворена духом, душа – це дух у формі душі. Ось тому виховання душі – це завжди духовна взаємодія, що в педагогічному процесі постає як душевність [1, с.285].

Список використаних джерел

1. Возняк В. С. Співвідношення розсудку і розуму як філософсько - педагогічна проблема: Монографія / В.С. Возняк. – Дрогобич: Видавництво Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2008. – 357 с.

2. Зинченко В. П. Размышления о душе и ее воспитании (час души) / В. М. Зинченко / Вопросы философии. – 2002. – № 2. – С.119–137.

3. Скотний В.Г. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному / В.Г. Скотний. – Дрогобич.: Вимір, 2004. – 348 с.

4. Фромм Е. Душа людини / Е. Фромм. – М.: Мысль, 1992. – 379 с.

Онисько В.Ю., студентка III-A курсу;
керівник: Іванова А.О., викладач
педагогіки, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист

СВОЄРІДНІСТЬ ПРОЯВУ ПОЧУТТЯ ПАТРІОТИЗМУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Патріотизм – серцевина людини,
основа її активної позиції
В.О. Сухомлинський*

Однією з важливих педагогічних задач, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля [5, с.100].

Концепція дошкільного виховання в Україні [5, с.3], сповідуючи історичний підхід до патріотичного виховання дітей дошкільного віку, актуалізує його народознавчі, українознавчі напрями. На це орієнтують і сучасні програми дошкільного виховання. Державним стандартом дошкільної освіти є Базовий компонент дошкільної освіти. Його мета – забезпечення життєвої компетентності дитини, до змісту якої входить і поняття «бути громадянином своєї країни, патріотом свого народу» [1, с.9].

Патріотичне виховання – планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до Батьківщини та до представників спільної культури або країни. Таке виховання включатиме розвиток любові до батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; потребу зробити свій внесок у долю батьківщини.

Одним з найважливіших та найвищих моральних почуттів, які формуються у дошкільників є патріотичні почуття, які нерозривно пов'язані з відчуттям національної

гідності, гордості, поваги, національної самосвідомості. Моральний аспект патріотизму бере витoki із сутності поняття «патріотизм», що означає любов до Батьківщини. Патріотизм – це складний комплекс почуттів, уявлень про свою батьківщину, етнічну приналежність, культурну та духовну спадщину, прагнення до збереження та примноження здобутків своєї країни.

Найсприятливішим для виховання патріотичних почуттів є дошкільний вік, коли активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ. Сензитивність цього вікового періоду полягає ще й у пріоритетності емоційної сфери дошкільника, який іде у своїх вчинках переважно за почуттями [5, с. 99].

Починаючи з дошкільних років, ми вводимо дитину у чарівний та загадковий світ пізнання, зокрема, ознайомлюючи з рідним краєм, його людьми, природою. Це сприяє становленню дитини як соціальної особистості, духовному зростанню малих українців. Любов до Батьківщини починається з любові до своєї малої Батьківщини – місця, де людина народилася. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за необхідності – віддати життя за її свободу і незалежність, людина не може бути громадянином. Як синтетична якість, патріотизм охоплює емоційно-моральне, дієве ставлення до себе та інших людей, до рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства. Головна функція патріотичних почуттів полягає у позитивному ставленні до свого народу, Батьківщини. В.О.Сухомлинський вважав, що патріотизм потрібно прищеплювати з раннього дитинства шляхом розвитку позитивних емоцій [2, с.16].

Знання, враження, пережиті в дитинстві залишаються з людиною на все життя. Почуття любові до Батьківщини, поваги до свого народу, його історії, усвідомлення себе часткою великої і давньої нації мають формуватися з самого раннього дитинства, „вбиратися з молоком матері” [2].

Сьогодні існує розуміння того, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати в дитини комплекс певних знань і умінь, особистісних якостей і рис

характеру. Зокрема, йдеться про: повагу до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу; патріотичну самосвідомість та громадянську відповідальність; повагу до Конституції, державних символів, законів Української держави; досконале знання державної мови.

Звичайно, тут слід відзначити, що у повному обсязі ці якості ще не можуть бути сформованими у дитини дошкільного віку. Проте, створити фундамент, на основі якого можна буде вже зводити „будівлю” майбутнього громадянина-патріота не лише можливо, а й потрібно, особливо якщо врахувати всі переваги, що створює дошкільний вік для результативного виховного процесу. [3, с.7].

Своєрідність вияву дошкільниками патріотичних почуттів полягає в тому, що вони спрямовані саме на те найближче, що дитина завжди бачить навколо себе. Це пов'язано із своєрідним розумінням дитиною самого поняття Батьківщина. Для дитини-дошкільника Батьківщина – це її рідне місто чи село, її вулиця, дім, її рідні та друзі. В основі цих почуттів лежать не стільки знання про свою країну (вони ще дуже розрізнені і часто неточні), а перейняте від дорослих емоційно-позитивне ставлення до неї, котре виникає ще до того, як з'являться знання. Своєрідно виявляється також дієвий характер патріотичних почуттів дошкільнят. Їх участь у суспільному житті незначна, тому свої почуття вони проявляють у своєрідних для дошкільного віку видах діяльності: грі, малюнках, піснях і танцях, що виконуються на святах тощо.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 4–19.
2. Гончаренко О. Р. Шляхи впровадження ідей В. О. Сухомлинського у практичну роботу ДНЗ для вирішення проблем громадського виховання дошкільників / О. Р. Гончаренко // Обдарована дитина. – 2014. – № 2. – С. 8–20.
3. Кузьмук Л. Як плекати патріотів: [педагогічний зміст для педагогів та батьків] / Л. Кузьмук // Палітра педагога. – 2015. – № 4. – С. 7–9.

4. Пентій О. Виховання патріотично налаштованої особистості дошкільника / О. Пентій, І. Новосолова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2015. – № 8. – С. 16–21.

5. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку “Впевнений старт” / О.О. Андрієтті, О.П. Голубович, О.П. Долинна, Т.В. Дяченко, Т.С. Ільченко, Г.Є. Іванова, Г.М. Лисенко, Т.В. Панасюк, Г.В. Петрова, Т.О. Піроженко, Н.М. Романко, Н.А. Случинська, Н.І. Трикоз. — Тернопіль: Мандрівець, 2013. – 104 с.

УДК 373.2.015.31:7

Пуйо М.М., студентка III-Д курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Естетичне (грец. *aisthetokos* – чуттєвий) виховання – це послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості. Творча душа людства витворила справжні шедеври виховання у дитини почуття прекрасного: від маминої колискової пісні до складних видів мистецтва, якими може оволодіти людина протягом життя, якщо їх основа закладена у дошкільному віці. Естетичне виховання можна розглядати як системну діяльність, спрямовану на розвиток чуттєвої сфери, вмінь сприймати, оцінювати явища естетичної дійсності за законами краси, збагачувати у процесі їх сприймання свій внутрішній світ, оволодівати законами творчості і творити. Усі ці якості особистості необхідно розвивати уже в ранньому дитинстві, зосереджуючись на певних напрямках, добираючи засоби, форми і методи з огляду на вікові особливості дітей, передусім на особливості їх естетичного сприйняття [3, с. 338].

Естетичне сприйняття є специфічною діяльністю, під час якої у дітей дошкільного віку формується здатність до пізнання об'єктів навколишнього світу з естетичних позицій. На його основі формується художнє сприйняття — пізнання дійсності засобами різних видів мистецтва. Завдяки художньому цьому дитина пізнає себе, свої взаємини з навколишнім світом в «уявному полі» художніх образів шляхом емоційної ідентифікації. Особливості розвитку естетичного сприйняття в ранньому і молодшому дошкільному віці. У цей період важливо забезпечити своєчасний розвиток чутливості сенсорного апарату дитини, сформувати емоційний відгук на сприймання найяскравіших якостей і властивостей предметів та явищ. Дитину приваблюють ритмічні рухи, музичні звуки, яскраві кольори, виразна міміка, ласкавий голос дорослого. Наприкінці другого року життя малюк починає розрізняти веселу і сумну мелодії, швидкий і повільний темп, голосне і тихе звучання музики. Ці явища пов'язані з розвитком мовленнєвого спілкування, засвоєнням етичних еталонів, формуванням ігрової та елементарної художньої діяльності (музичної, образотворчої, читання віршів тощо).

У молодшому дошкільному віці елементарна художня діяльність дитини має ознаки естетичного характеру, а її естетичний розвиток пов'язаний з індивідуальним досвідом та її інтересами. У своїх творах дитина намагається досягти образності, виявляє елементи самостійності, творчої активності. У середньому дошкільному віці діти зацікавлюються настроєм творів мистецтва, помічають зв'язок між змістом твору і його виражальними засобами, починають вибірково ставитися до жанрів мистецтва і конкретних творів, порівнювати їх. Багато з них виявляють художні інтереси, прагнення до творчості, відчувають радість від створення найпростіших віршиків, пісеньок, малюнків. Дорослі повинні максимально підтримувати ранні творчі прагнення дітей, стимулювати розвиток художньо-творчої практики, дбати про збагачення дітей життєвими враженнями, досвідом у різноманітних видах художньої практики [1, с.76]. У старшому дошкільному віці дитина глибше сприймає твори мистецтва, у неї може розвинутися музичний слух або поетичний хист, вона

виявляє здатність помічати й емоційно відгукуватися на зображувальні засоби творів мистецтва, пояснювати особливості, оцінно ставитися до музичних, літературних, малярських творів. Важливе значення в естетичному розвитку старших дошкільників має розвиток уяви, яка забезпечує формування естетичних переживань і творчої діяльності дитини. На перших порах уява поширюється на зовнішні дії з предметами, створює образ не до його втілення, а в процесі діяльності. Згодом формуються мислительні форми творчої активності: діти створюють образ у своїй уяві перед втіленням його у малюнку чи грі. Формування естетичного переживання охоплює розвинені емоції, роботу мислення та уяви, потребу в естетичній діяльності [2, с.130].

Важливим напрямом естетичного виховання дітей дошкільного віку є художнє виховання — виховання особистості засобами мистецтва, завданнями якого є: систематичний розвиток естетичного сприймання, почуттів і уявлень дітей; прилучення дітей до діяльності у сфері мистецтва, виховання прагнення вносити елементи прекрасного в побут, природу, власну діяльність; розвиток творчих здібностей у різних видах діяльності.

Естетичне виховання сприяє можливості художнього розвитку кожної дитини. Воно формує самостійну художню діяльність, яка виникає з ініціативи дітей, відповідає їхнім інтересам та потребам і вимагає особливого ставлення дорослого, непрямого педагогічного керівництва для збереження інтересу до самостійної творчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Эстетическое воспитание в детском саду: пособие для воспитателей детского сада / под редакцией Н. А. Ветлугиной. – М.: Просвещение, 1985. – 207 с.
2. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004. – 456 с.
3. Сірант Н.П. Естетичне виховання дітей засобами природи / Н.П. Сірант // Молодий вчений. – 2016. – № 2 (29) . – С. 338-339.

Червак Д.М., студентка I-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ВЧЕННІ АВГУСТИНА БЛАЖЕННОГО

Дидактичні ідеї раннього християнства та педагогічні ідеали Античності хоча і мали спільні витoki, проте, істотно відрізнялися. Якщо софісти Античного світу проголошували людину «мірилом всіх речей», то вищим суддею християнської світобудови оголошувався Бог. Ранньохристиянські мислителі розробили педагогічну етику на засадах добра, милосердя та любові. Ідеалом виховання для них була людина, яка відмовлялася від задоволення і споку земного життя, прагнула до неба. Особливу роль у формуванні педагогічних принципів пізньої Античності відіграла творчість богослова і філософа Аврелія Августина (Блаженного) (354 – 430).

У трактаті «Про вчителя» Августин із позицій неоплатонізму розглядає принципи навчання, протиставляючи риторичній освіті, спрямованій на «вивчення слів», що стимулює розвиток пам'яті, ідеал освіти, зосередженої на «вивченні речей», що стимулює розумові здібності. Загалом проблема пізнання є однією з головних, які цікавили Августина. У своїх ранніх творах він стверджував про можливість практично необмеженого пізнання світу. Він був упевнений, що збагнення Бога базується на засвоєнні сукупного досвіду всіх наук. Важливим для Августина є пізнання не зовнішнього світу, а самого себе, власного внутрішнього світу. Самопізнання для Августина – кращий шлях пошуку істини, що він наочно демонструє у праці «Сповідь». Разом з тим, у праці «Сповідь» йдеться про психологію раннього дитячого віку, про психічну травму, якої завдають дитині тілесні покарання, про вплив навчального матеріалу на поведінку учня [3, с.85]. Августин тому критикує шкільне навчання, засноване на викладанні класичної

літератури і риторики, що воно розвиває у дітей честолюбство і марнославство, вчить їх вимислів. Водночас він високо цінує значення грамотності та вивчення мов. На його думку, діти легше навчаються мов через вільну цікавість, а не примус. Християнський богослов закликає реформувати панівну римську школу і повернутися до основного засобу виховання – Святого Письма.

Августин системно розробляє свою освітню програму у творах «Про християнську науку» і «Про порядок». Вони зосереджені на вивченні Біблії і християнської догматики. Основний принцип Августина – орієнтація на достовірність та заперечення формально-етичного ідеалу пізньоантичної шкільної освіченості. Августин розмірковує про так звані «корисні» науки: географію, ботаніку, зоологію, астрономію, медицину, архітектуру тощо. Особливу роль приділяє історії, логіці, математиці. Але «наукою наук» Августин вважає діалектику, говорячи про неї, що вона вчить вчитися і навчати. Всі «корисні» науки, на думку Августина, не вигадані людьми, вони відбивають істину, яка є в самій природі. На думку філософа, науки, що вивчають матеріальний світ, слід звільнити від усього, що пов'язувало їх із язичництвом. Освіта, яку людина здобуває в юності, не може перешкоджати її духовному розвитку та заважати їй здобувати істинне знання, що міститься в християнському вченні [1, с.24]. Августин розробляє власну теорію алегорії про знакову природу мови. Мова в нього існує не для чуттєвої насолоди слуху, а для насолоди розуму, бо справжня мова є мовою смислу – духу. До Слова Божого учитель має навертати учнів молитвою. Молитва – основний засіб самовдосконалення, самопізнання, самовиховання християнина. Отже, у тривалому дискурсі про співвідношення духовного і світського Августин одним із перших заявив про допоміжну роль світських знань, про їх призначення в поглибленому розумінні релігії.

Августин був одним з перших християнських мислителів, обґрунтувавши педагогіку авторитету. Вона містила подвійну установку: на божественний авторитет як вищий орієнтир в освіті і на «людський авторитет» мудрого

наставника. Педагог передусім повинен дбати про те, щоб не викликати в дитини ненависті до себе і до навчання. Потрібно вчити і виховувати так, щоб дитина не лише розуміла зміст добродетей, а й спроможна була знайти добре в поганому. Учитель має ставитися до учня, як до Божого створіння. Так, у праці «Про вчителя» описано необхідні риси педагога: щире любов до Бога, доброту, скромність, володіння різнобічними знаннями. Якщо вчитель чогось не знає, він має зізнатися в цьому, а не демонструвати вдавене знання [2, с.222–223]. Августин Блаженний засуджував невимогливих до учнів педагогів, які надають перевагу грошам, а не науці. Це становить небезпеку як для особистості, так і для держави. На його думку, виховати справжню особистість можна лише у школі радості. Дитина у ній має розвиватися гармонійно: гартувати свою душу і тіло. Чільне місце у школі радості має посідати естетичне виховання. На думку Августина, Бог є виявом досконалого, прекрасного. Любов до нього робить людину морально бездоганною й неповторною. Водночас дидактичні погляди Августина вирізняє практична спрямованість: навчатися, на його думку, потрібно для того, щоб на практиці використовувати надбані знання, а не для споглядання самого себе. Навчання має слугувати цілям морального вдосконалення особистості.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що педагогічні погляди та освітня програма Аврелія Августина дали могутній поштовх для становлення середньовічної схоластики, заснованої на приматі віри над розумом.

Список використаних джерел

1. Сисоєва С.О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навчальний посібник / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 308 с.
2. Скотний В. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному / Валерій Скотний. – Дрогобич: Вимір, 2004. – 348 с.
3. Сповідь / Святий Августин; переклад В.С. Бойка. – Харків: Фоліо, 2012. – 346 с.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

УДК 37.091.31-059.1:159.952.13

Андрішко Х.В., студентка II-Г курсу;
керівник: Феньов Я.І., викладач педагогіки

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО УЧНІВ У НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Кожна дитина особлива і неповторна, як і кожна доросла людина...

О.Я.Савченко

Сьогодні перевороти в суспільній свідомості, ставленні людства до освітньої сфери викликали появу нової компетентнісної парадигми освіти, спрямованої на особистість, в основу якої покладено підтримку дитини в її саморозвитку, пильну увагу до її індивідуальності.

Слід зазначити, що одна з провідних тенденцій реформування системи освіти - гуманізація її змісту, форм і методів навчання, діагностування пізнавальних інтересів кожного учня, створення ситуацій, коли він зможе самореалізуватися.

У результаті постійного спілкування з учителями-практиками, майбутні вчителі початкової школи засвідчили, що під час професійної діяльності педагоги зазнають певних труднощів в організації та проведенні навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи [1, с. 143].

Розглянемо типові труднощі належать:

- проведення науково-методичної роботи;
- труднощі особистісного та міжособистісного характеру;
- труднощі під час взаємодії "вчитель - учень", "вчитель - батьки";
- здійснення індивідуального підходу до учнів;
- упровадження перспективних педагогічних технологій (в т.ч. ІКТ);

Як бачимо, серед цього переліку зустрічається й

проблема індивідуального підходу до учнів молодшого шкільного віку. Результати психолого-педагогічних спостережень і опитувань переконують, що навіть учителі зі значним педагогічним стажем і досвідом роботи зазнають неабияких труднощів, здійснюючи індивідуальний підхід до вихованців. Не секрет, що впродовж тривалого періоду розвитку системи початкової освіти (30-ті - 90-ті роки ХХ ст.) широкого впровадження набули колективні (групові) форми навчання і виховання особистості, спрямовані на реалізацію завдань, які випливали з потреб суспільства та колективного розвитку, і не враховували індивідуальних особливостей учасників навчально-виховного процесу.

Зауважимо, що на початку ХХІ ст. в умовах удосконалення вітчизняної системи освіти, її демократизації та гуманізації надаємо пріоритетного значення індивідуальному формуванню та розвитку особистості, передбачаючи досконале володіння інформацією про індивідуальні відмінності та особливості дітей однієї вікової категорії, їх навчальні стилі, підходи у вихованні.

Реалізація зазначеного передбачає досконале володіння вчителями початкової школи вмінням здійснювати індивідуальний підхід до учнів, тобто таку "організацію навчально-виховного процесу, за якої вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні психологічні особливості школярів та їхні здібності і нахили" [2, с. 73]. Йдеться, в першу чергу, про своєрідність їхніх відчуттів, сприймання, уваги, мислення, пам'яті, уяви, особливості інтересів, нахилів.

Наголошуємо на тому, що вчителям варто відрізнити індивідуальний підхід, що передбачає врахування особливостей кожного учня у межах одного колективу, від диференціації, за якої школярі групуються на підставі певних ознак і якостей для спеціального навчання (класи вирівнювання, класи з поглибленим вивченням окремих дисциплін тощо).

Підтримуємо думку О.Я. Савченко, яка справедливо зазначає, що "визнання особистості дитини та дитинства загалом є найвищою цінністю навчально-виховного процесу і

загальнолюдською цінністю - найбільш значуща ознака гуманістичного мислення вчителя" [3, с. 32]. Безперечно, основні мотиви педагогічної діяльності - це турбота про щастя дитини, щире прагнення сприяти успішному протіканню дитинства.

Варто зауважити, що процес вивчення індивідуальних особливостей учнів має відбуватися за умови дотримання певних правил, а саме:

— вивчення особистості необхідно спрямовувати на виявлення особливостей фізичного, психічного та соціального розвитку конкретного вихованця;

— дослідження процесів розвитку школярів має тривати впродовж усього навчання в початковій школі;

— потрібно виявляти не лише існуючий рівень розвитку конкретної особистості, а й прогнозувати його з урахуванням "зони найближчого розвитку";

— вивчення особистості школярів та колективу класу потрібно спрямовувати на вирішення конкретних педагогічних завдань;

Підсумовуючи вище сказане, можемо констатувати, що здійснення вчителем початкової школи індивідуального підходу до учнів, впливає на ефективність навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення / С.У. Гончаренко. — Рівне: Волинські обереги, 2012. — 192 с.

2. Мартиненко С.М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: навч.-метод. посіб. / С.М. Мартиненко. — К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. — 264 с.

3. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти / О.Я. Савченко. - К. : СПД "Цудзинович Т.І." – 2007. – 204 с.

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ УРОКІВ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Актуальність даної доповіді визначається насамперед тим, що проблема розвитку мовлення в учнів початкових класів ще вимагає розгляду. Саме від того, як добре воно буде розвинуте, залежить якість подальшого навчання і виховання дитини. Учні на уроках української мови в доступній формі опановують основні функції мовлення: мовлення є важливим засобом передачі й оволодіння певною інформацією, спілкування, обміну думками між людьми, з її допомогою ми активно співпрацюємо у різноманітних видах діяльності. Формування в учнів умінь не тільки усно, але й письмово висловлювати свою думку, знадобиться їм у ході навчання й майбутньої діяльності – ось яке завдання ставить перед собою сучасна школа. Мовлення – основа будь-якої розумової діяльності, засіб комунікації. Уміння учнів порівнювати, класифікувати, систематизувати, узагальнювати формуються у процесі засвоєння знань через мовлення і проявляються так само в мовленнєвій діяльності [3, с. 2].

Діти дошкільного віку вже володіють основами рідної мови. Вони в змозі скласти невеличку розповідь про об'єкт спираючись на малюнок, розповісти казку, висловити свої почуття та враження від побаченого або почутого. На запитання дорослих дають розгорнуту відповідь. Але не зважаючи на те, що вони володіють певним словником запасом, їм не завжди швидко вдається підібрати потрібне за змістом слово або ж замінити його близьким за звучанням. Не досить добре розвинуте в дошкільнят діалогічне та монологічне мовлення. З приходом дітей до школи функції мовлення більш розширюються. Для того, щоб виразити нові думки, почуття їм буде недостатньо того запасу слів, який вони здобули до школи. В школі дитина здобуває багато нової інформації. Також з'являється потреба давати розгорнуту

відповідь, чітко і правильно відповідати перед класом, вміти висловлювати свої думки не лише в усній, а й в писемній формі, дотримуватись норм літературної мови [1, с.5].

У щоденній роботі над розвитком зв'язного мовлення йти потрібно від усного до писемного мовлення. Усне й писемне мовлення повинно розвиватися паралельно. В усному мовленні значний вплив має інтонація. Таке мовлення відбувається при безпосередньому спілкуванні, воно швидше за темпом, але менше при цьому використовуються такі засоби вираження, як міміка та жести. Письмове мовлення більш складне, достатньо розгорнуте і вимагає дотримання таких вимог: чіткість структури висловлювання, обґрунтованість думки, точність у вираженні слів, речень [3, с.3].

Так з 2 класу вже більше уваги приділяється розвитку писемного мовлення. Повноцінне навчання писемної форми першокласників можливе при щоденній і систематичній роботі у складанні речень, а другокласників - у складанні невеликих за обсягом текстів (3-4 речення)[5, с.19]. На уроках розвитку мовлення в 3 класі у школярів формують вміння: будувати твір – розповідь, розрізняти науковий і художній описи, будувати розповідь за запитаннями, складати план тексту; писати твір за попереднім складанням плану, твір з елементами опису, усний та письмовий переказ тексту за створеним планом. У 4 класі формуються вміння: будувати перекази, писати твори після проведеної екскурсії, висловлювати та обґрунтовувати свою думку, характеризувати героїв твору, самостійно вибирати заголовок до тексту, складати порівняльний опис, логічно будувати міркування [4, с. 13].

Розвиток комунікативних навичок учнів забезпечують різноманітні вправи й завдання на формування вмінь уважно й вдумливо слухати, відтворювати та аналізувати почуте, говорити доречно, чітко і переконливо. Вправи, спрямовані на вміння аналізувати звуки, здібність сприймати слова з голосу і визначати їх фонетичні особливості [2, с. 4].

В початковій школі розвиток мовлення проходить в таких трьох напрямках: робота зі словом, робота зі

словосполученнями і реченнями, робота над побудовою зв'язного висловлювання.

Велике значення має збагачення словникового запасу учнів. Основні завдання словникової роботи в початковій школі - ознайомлення учнів із лексичним значеннями нових слів, перетворення пасивного словника в активний, ліквідувати діалектизми, жаргонізми, просторічні слов [1. с. 6].

Отже, як бачимо, розвиток зв'язного мовлення дуже важливий в роботі вчителя початкових класів. Це вже прослідковується з 2 класу, коли учні складають тексти – описи, твори - описи за власним спостереженням, а в 3 класі – пишуть твори на основі власних спостережень, вчаться писати листи, вже в 4 класі — твори учні пишуть за зоровою опорою та уявою, вчаться писати детальні та вибіркові перекази.

Список використаних джерел

1. Козар О.О. Комунікативна спрямованість уроків розвитку мовлення в початкових класах/ О.О. Козар, Т.М. Кістін // Початкове навчання та виховання. – 2017. – № 33. – С. 5 – 9.

2. Наумчук М.М., Будна Н.О. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів: навчальний посібник / М.М. Наумчук, Н.О. Будна. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – С. 64.

3. Павленко Л.І. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів / Л. І. Павленко // Початкове навчання та виховання . – 2016. – № 7–8. – С. 2–7.

4. Пономарьова В. Формування мовленнєвої компетентності в учнів 3-4 класів на уроках розвитку мовлення / В. Пономарьова // Початкова школа. – 2007. – № 10. – С. 11–15.

5. Прищепа О. Розвиток мовленнєвої компетентності учнів 1–2 класів / О. Прищепа // Початкова школа. – 2013. – №8. – С.17 – 20.

Дирда А.Б., студентка II-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОДНОЛІТКАМИ

Особливим етапом у становленні дитини як соціальної істоти, є молодший шкільний вік. Це пов'язано, з тим, що в цей період розширюється і оновлюється коло спілкування дитини, у зв'язку із включенням її в шкільний колектив, відбувається розширення меж пізнання навколишнього світу, в тому числі і світу соціального, обумовлюючого спрямованість і специфіку міжособистісного спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Проблема міжособистісних стосунків дітей молодшого шкільного віку з ровесниками достатньо детально вивчалась І.В. Дубровіною, М.І. Лісіною, В.С. Мухіною, Я.Л. Коломинським, А.М. Прихожан, Е.О. Смірноюю та ін.)

Важливо підкреслити, що у молодшому шкільному віці дитина переборює багато труднощів у спілкуванні, і насамперед – з однолітками. Тут, у ситуаціях формальної рівності (всі однокласники і ровесники), діти зіштовхуються з різною культурою мовного та емоційного спілкування однолітків, з різною волею і відмінним почуттям особистості. Ці зіткнення нерідко мають виражені експресивні форми, наприклад, агресивні реакції, плаксивість, рухове розгальмування. Відповідно до цього незадоволеність у спілкуванні з однокласниками позначається на всіх сферах життя молодшого школяра: від поведінки до успішності, штовхає часом на різні протиправні вчинки [4, с. 374].

У формуванні виникаючих у молодших школярів міжособистісних відносин вирішальна роль також належить педагогу, як зазначає Н. Головань. На початку шкільного навчання, поки ще в дітей не склалися власні відносини й оцінки як себе, так і однокласників, вони беззастережно приймають і засвоюють оцінки вчителя, який є для дітей

вищим авторитетом. Спочатку взаємодія першокласника з іншими дітьми в класі здійснюється головним чином через учителя, який поступово привчає дітей вступати в безпосередні контакти один з одним [2, с. 64].

На думку Л.Е. Орбан-Лембрик, первісна позиція “Я і моя вчителька” поступово, у міру усвідомлення себе частиною цілого – конкретного класу, переростає в позицію “Ми і наша вчителька”.

Водночас варто зауважити, що у молодшому шкільному віці усе більшого значення для розвитку дитини набуває спілкування з однолітками. Крім того, даний вік є сензитивним в плані вироблення як морально-етичних звичок школяра, так і соціально-значущих, що визначають вектор взаємин дітей один з одним в ході спілкування.

Гуцало Е.У. акцентує увагу на тому факті, що прагнення до однолітків, спрага спілкування з ними роблять групу однолітків для школяра надзвичайно привабливою. дослідник зазначає, що саме в цьому віці з'являється соціально-психологічний феномен дружби, яка характеризується взаємною прихильністю, почуттям симпатії і безумовного прийняття іншого [3].

Головань Н. розглядає певну динаміку відношення дитини до друзів і саме розуміння дружби у ході спілкування протягом молодшого шкільного дитинства. Для дітей 5-7 років друзі – це насамперед ті, з ким дитина грається. У цей період дружні зв'язки неміцні, вони легко виникають і досить швидко можуть обірватися. Між 8-11 роками діти вважають друзями тих, хто допомагає їм, відгукується на їхні прохання і розділяє їх інтереси [2].

На думку Я. Коломенського, про зростаючу роль однолітків у міжособистісних відносинах до кінця молодшого шкільного віку свідчить і той факт, що в 9-10 років школярі значно гостріше переживають зауваження, отримані в присутності однокласників.

Науковець І.Д. Бех, вважає, що завдяки дружбі діти опановують соціальними навичками і розвивають самоповагу. У цьому віці найбільш розповсюдженою є групова дружба. Дружба виконує безліч функцій, головними з яких є розвиток

самосвідомості і формування почуття причетності, зв'язку із суспільством собі подібних. Коли в дитини є кращий друг, якому вона може довіряти, вона навчається переборювати зняковілість у спілкуванні з іншими людьми [1, с.4].

Згідно з цим, дружба може служити також засобом самовираження. Наявність навіть єдиного близького друга допомагає дитині перебороти негативний вплив самотності і ворожості з боку інших дітей. Система особистих відносин є найбільш емоційно насиченою для кожної людини, оскільки пов'язана з її оцінкою і визнанням як особистості. Тому, на нашу думку, незадовільний статус в групі однолітків переживається дітьми дуже гостро і нерідко є причиною неадекватних афективних реакцій окремих дітей.

На основі вищесказаного, можемо зробити висновок, що спілкування і дружба з представником своєї статі в молодшому шкільному віці, а також диференціація груп за статевою ознакою сприяють формуванню в дитини стійкої ідентифікації зі статтю, а також готують ґрунт для формування в неї нових глибоких і продуктивних міжособистісних відносин у підлітковому віці.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Молодший школяр у виховному просторі міжособистісних взаємин / І.Д. Бех // Початкова школа. – 2013. – № 5. – С.1–5.

2. Головань Н. Особливості спілкування у першокласників / Н. Головань // Психологія. – 2014. – № 37. – С. 61–68.

3. Гуцало Е.У. Психологія вікового розвитку особистості / Е. У. Гуцало. – К.: ТОВ “Імекс ЛДТ”, 2016. – 216 с.

4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія особистості і спілкування / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Либідь, 2014. – 576 с.

РОЛЬ ТЕМПЕРАМЕНТУ У ФОРМУВАННІ РИС ОСОБИСТОСТІ

Всі люди відрізняються особливостями своєї поведінки: одні рухливі, енергійні, емоційні, інші повільні, спокійні, незворушні, хтось замкнутий, скритний, сумний. У швидкості виникнення, глибині і силу почуттів, у швидкості рухів, загальної рухливості людини знаходить вираз його темперамент - властивість особистості, що надає своєрідне забарвлення всієї діяльності і поведінці людей.

Темперамент – це індивідуальні особливості людини, які визначають динаміку її психічної діяльності і поведінки.

Традиційно розрізняють чотири типи темпераменту: меланхолік, сангвінік, холерик і флегматик. Динамічні властивості психіки виявляються у дітей відразу після народження. Окремі властивості темпераменту можуть за життя змінюватись, але тип темпераменту залишається постійним, тому що визначений вродженим типом нервової системи.

Залежно від змісту та умов діяльності сила, врівноваженість і рухливість нервової системи (темпераменту) особистості виявляються по-різному, відіграють позитивну або негативну роль. Там, де потрібна значна працездатність, витривалість, краще виявляє себе сильний тип нервової системи, а де слід виявити співчутливість, лагідність, краще виявляє себе слабкий тип нервової системи. Неврівноваженість холерика шкодить там, де потрібно виявити витриманість, терплячість. Надто повільний темп рухів, повільне, монотонне мовлення флегматика не сприяє успішності.

Тип темпераменту – одна з найважливіших умов походження індивідуально-своєрідних рис характеру. Від властивостей темпераменту залежать динамічні (швидкість, сила, інтенсивність) особливості характеру. Властивості темпераменту можуть сприяти або протидіяти розвитку

певних якостей особистості (холерику легше стати хоробрим, ніж меланхоліку). Тип темпераменту певним чином зумовлює недоліки характеру при послабленні виховання. Так, для сангвініків важливо забезпечити збереження їх інтересів, формувати вміння розгортати сюжет гри, знаходити в ньому нові повороти, повертатися до розпочатої роботи та завершувати її. Для холерика властива висока реактивність, підвищено збудлива реакція на оточуюче. Для нього слід забезпечити особливо уважний контроль з боку дорослого. Дитина-меланхолік відзначається мрійливістю, деякою відчуженістю від інших дітей, надмірно чутливі до емоційного ставлення до оточуючих. Тому у виховних впливах мають переважати заохочення над осудом і покаранням [2, с.272]

Холерик – це людина, нервова система якого визначається переважання збудження над гальмуванням, унаслідок чого він реагує дуже швидко, часто необдуманно, не встигає себе загальмувати, стримати, виявляє нетерпіння, поривчастість, різкість рухів, запальність, нестриманість. Неврівноваженість його нервової системи визначає циклічність у зміні його активності і бадьорості: захопившись якою-небудь справою, він пристрасно, з повною віддачею працює, але сил йому вистачає не надовго, і, як тільки вони виснажуються, він допрацьовується до того, що йому вже несила.

Сангвінік – людина із сильною, врівноваженою, рухливою нервовою системою володіє швидкою реакцією, його вчинки обдумані, життєрадісний, завдяки чому його характеризує висока опірність труднощам життя. Це товариська людина, легко сходиться з новими людьми, і тому в нього широке коло знайомств, хоча він і не відрізняється постійністю в спілкуванні і прихильності. Він продуктивний діяч, але лише тоді, коли багато цікавих справ, тобто при постійному порушенні, в іншому випадку він стає нудним, млявим, відволікається.

Флегматик – людина з сильною, урівноваженою, але інертною нервовою системою, внаслідок чого реагує повільно; неговіркий, емоції виявляються уповільнено (важко

розсердити, розвеселити); має високу працездатність, добре чинить опір сильним і тривалим подразникам, труднощам, але не здатний швидко реагувати в несподіваних, нових ситуаціях. Міцно запам'ятовує все засвоєне, не здатний відмовитися від вироблених навичок і стереотипів, не любить міняти звички, розпорядок життя, роботу, друзів, важко й уповільнено пристосовується до нових умов.

Меланхолік – людина зі слабкою нервовою системою, що володіє підвищеною чутливістю навіть до слабких подразників, а сильний подразник вже може викликати «зрив», «стопор», розгубленість. Підвищена чутливість призводить до швидкого стомлення і зниження працездатності (потрібно більш тривалий відпочинок). Незначний привід може викликати образи, сльози. Проте, володіючи високою чутливістю нервової системи, меланхоліки часто мають виражені художні і інтелектуальні здібності [1, с.228]

Властивості темпераменту формуються в діяльності людини і багато в чому визначаються спрямованістю його особистості. На основі кожного темпераменту можуть бути сформульовані цінні якості особистості.

Дослідження психологів показали, що представники різних темпераментів можуть домагатися однаково високих успіхів у діяльності, але йдуть вони до цих успіхів різними шляхами.

Конкретні прояви типу темпераменту різноманітні. Особливості темпераменту людини не тільки виявляються в його поведінці, а й визначають своєрідність динаміки пізнавальної діяльності та сфери почуттів, відображаються в спонукань і діях людини, а також у характері інтелектуальної діяльності, особливостях мови і т.д.

Отже, темперамент впливає на людину у всіх його аспектах. На його характер, складання особистісних якостей, на смакові переваги, на вибір професії, захоплень. Звичайно, кожна людина є індивідуальна, але роль темпераменту у формуванні особистісних рис відіграє дуже важливу роль. Завдяки темпераменту людина може себе проявити в тих чи інших досягненнях, досягти певної мети.

Список використаних джерел

1. Дубровіна І.В. Психологія: підручник / І.В. Дубровіна, О.Є. Данилова, А.М. Прихожан; Під ред. І.В. Дубровиної. – М.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 460 с.
2. Дудкевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. пос. / Т. В. Дудкевич. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 392 с.
3. Кузьменко В.У. Розвиток індивідуальності дитини 3 – 7 років: Монографія / В.У. Кузьменко – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 354 с.

УДК 373.3.015.311

Крайниковець Х.В., студентка II-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ВПЛИВ САМООЦІНКИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА НА ЙОГО ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК

Проблема формування і розвитку самооцінки є однією з центральних проблем становлення особистості дитини. Самооцінка – це необхідний компонент розвитку самосвідомості, тобто усвідомлення дитиною самої себе, своїх фізичних сил, розумових здібностей, вчинків, мотивів і цілей своєї поведінки, свого відношення до інших людей.

Як зазначають Л.О. Кошинська та З.В. Гуріна, в сучасних умовах, навчальна діяльність молодших школярів потребує врахування самооцінки в особистісному розвитку дитини. На думку вітчизняних психологів, таких як, Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, С.Л. Рубінштейн, П.Р. Чамата, самооцінка - це саморегуляція, яка визначає напрямок і рівень активності людини, його ставлення до світу, людей, самого себе і, в кінцевому результаті, вершина його досягнення [2, с.227].

Становлення самооцінки в молодшому шкільному віці залежить від соціально-значущих обов'язків учнів в школі. Вона не завжди є об'єктивною, оскільки у процесі оцінювання, виявляючи результати власної діяльності, дитина схильна до їх переоцінки. Виявлення самооцінки, як вміння

об'єктивно оцінювати особливості особистості і її діяльності є доволі складною проблемою, на це зауважує в своїх дослідженнях О.Г. Солодухова [3, с.170].

Зауважимо, що формування самооцінки в молодшому шкільному віці пов'язане з включенням дитини в систематичний процес навчання. Вона ускладнюється за своїми змістом і формами у процесі спілкування з дорослими і однолітками. Учень початкової школи постійно знаходиться в ситуації оцінювання всіх його дій. Як наслідок, це формує у нього вміння розуміти і враховувати під час самооцінювання позицію іншого, в нього з'являються реальні уявлення про свої здібності.

Чайкіна С.В. акцентує увагу на тому, що важливим завданням формування самооцінки є розвиток у дітей диференційованих, глибоких і точних знань про себе, вміння використовувати різні характеристики під час оцінювання себе, адекватно розуміти зміст оцінюваних якостей. Дослідниця також наголошує, що необхідно також вчити їх самостійно і аргументовано оцінювати свої можливості, вміння і якості, з власної точки зору та точки зору інших людей; точніше, адекватніше і стабільніше оцінювати свої знання та вміння, які проявляються у навчанні і праці. Великі можливості для формування у дитини цих здібностей представляє його діяльність, яка має творчий характер[4, с. 226].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що в науковій сфері не існує єдиних позицій щодо розгляду структури самооцінки.

Базуючись на аналізі психолого-педагогічної літератури, можна запропонувати структуру, яка включає такі компоненти: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний. Зупинимось детально на кожному компоненті.

В основу когнітивного компоненту покладено знання людини про себе, вони можуть бути ситуативними і стійкими, позитивними і негативними.

Мотиваційно-ціннісний компонент характеризується позитивним ставленням до процесу самооцінювання, потребою пізнання власного "Я", його позитивних і

негативних характеристик, прагненням досягати успіху в спільній діяльності. В молодших школярів у процесі самооцінки виділяють мотиви уникнення покарання, розуміння сутності процесу самооцінювання.

Практично-діяльнісний компонент включає в себе систему вмінь самооцінювання. Вони визначаються за критеріями, у відповідності до яких діти оцінюють свої позитивні і негативні якості, здібності та діяльність у групі [1, с. 60].

Як наслідок, визначення адекватної самооцінки залежить від зовнішньої оцінки, оцінки вчителів, батьків, однолітків. Спільна оцінка і визнає ту загальну думку про дитину, яка часто і визначає її долю.

Таким чином самооцінка являє собою складний за своєю психологічною природою феномен. Вона пов'язана численними зв'язками і відношеннями з усіма психічними утвореннями особистості. Самооцінка є важливим фактором становлення особистості дитини. Дитина не народжується на світ з певним ставленням до себе. Як і всі інші особливості особистості, її самооцінка проходить певний етап становлення у процесі виховання, в якому основна роль належить сім'ї та школі.

Список використаних джерел

1. Захарова А.В. Как формировать самооценку школьника / А.В.Захарова, М.Е. Боцманова // Начальная школа. – 2009. – №3. – С. 58–65.
2. Кошинська Л.О. Особливості розвитку самооцінки молодшого школяра / Л.О. Кошинська, З.В. Гуріна. – Молодий вчений. – 2016. – № 12. – С. 226–229.
3. Солодухова О.Г. Становлення самооцінки в молодшому шкільному віці / О.Г. Солодухова // Психологічні аспекти педагогіки і освіти. – 2011. – №124. – С. 169–171.
4. Чайкіна С.В. Особливості формування самооцінки молодших школярів / С.В. Чайкіна // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2013. – № 2. – С. 222–228.

КОЛЕКТИВНЕ ПІЗНАННЯ ФОРМУЄ ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ

Слово «колектив» походить від латинського colligo, що в перекладі означає «об'єдную», а collectivus – збирати, об'єднувати. Таким чином, поняття колективу передбачає об'єднання людей, існування між ними певних взаємозв'язків і відносин.

Варто зауважити, що важливий внесок у розробку теорії колективного виховання зробили два видатні педагоги: А. С. Макаренко та В. О. Сухомлинський. Тривалий час вважалося, що їхні погляди на сутність проблеми збігалися, однак визначені деякі відмінності.

Одна із найістотніших розбіжностей полягає в тому, що Антон Семенович розглядав колектив як основний засіб, умову і мету виховання. Він вважав колектив – найголовнішою формою виховної роботи. В.О. Сухомлинський, не заперечуючи важливої ролі колективу, все ж наголошував, що це лише один із можливих засобів виховного впливу на особистість, хоча і надзвичайно сильний, через що його слід використовувати дуже обережно; у той же час застерігав від абсолютизації його значення, адже він вважав, що віра в якусь фантастичну силу колективу часто приводить учителів до розчарування [3].

Ці підходи являють собою дві рівноправні течії, і час від часу одна з них виходить на перший план і стає домінуючою у педагогічній свідомості.

Відображення виховного впливу колективу здійснюється в багатьох напрямках. Насамперед він виявляється у колективній діяльності дітей. Під час спільної діяльності видно досягнення та невдачі кожного окремо. Дружній колектив одразу ж вживає необхідних заходів: схвалює або засуджує діяльність учня. Успіхи кращих стають прикладом для наслідування.

Колектив спрямований на об'єднання учнів з метою виконання певних завдань, створення оптимальних умов для розвитку та виховання особистості, формування морально-ціннісних стимулів діяльності та якостей особистості [2].

У процесі організації діяльності потрібно залучати всіх учнів у різноманітну й змістовну спільну діяльність і необхідно організовувати й стимулювати цю діяльність таким чином, щоб вона поєднувала учнів у дружній і працездатний колектив [1].

Взаємини відображають об'єктивні відносини дітей у процесі сумісного виконання спільно важливої діяльності. Основним показником міжособистісних взаємин є психологічний клімат, що залежить від рівня загальної культури членів колективу і характеризується довірою, вимогливістю, конструктивною критикою, відсутністю тиску, задоволення від належності до колективу, взаємодопомогою та взаємовідповідальністю [1].

Важливу роль у вихованні особистості в колективі відіграє громадська думка, вона впливає на учня у щоденному його житті та діяльності. Можна відзначити, що важливим засобом виховання особистості в колективі є критика і самокритика. Критика допомагає позбутися недоліків у поведінці, запобігти можливим негативним вчинкам. Справедлива, доброзичлива критика спонукає порушника до роздумів і усвідомлення неправомірності своєї поведінки, до самокритичності.

Таким чином, колектив повинен бути зацікавлений у всебічному розвитку особистості, тому що від повноти й багатства кожної особистості, кожного члена колективу залежить розвиток усього колективу. А завдання сучасної школи, зокрема вчителя – створити умови, які б сприяли формуванню дитини як особистості готової до соціалізації.

Колективні форми роботи допомагають учневі розвиватися, відчувати важливість свого місця у навчально – виховній системі, у якій кожен займає певну позицію, має основну мету й завдання, що, в свою чергу, спрямоване за задоволення спільних потреб, єдиної колективної норми й

мети, що є ідейно – практичним комплексом виховання та навчання.

Отже, дитячий колектив поєднує особисті та суспільно значущі цілі, формує громадську активність кожного члена, встановлює відносини взаємовідповідальності за свої вчинки і справи колективу.

Список використаних джерел

1. Волкова Н.П. Педагогіка: посібник / Н.П. Волкова.– К.: Академвидав, 2007. – 616 с. (Альма-матер)

2. Пальчевський С.С. Педагогіка: навчальний посібник / С.С. Пальчевський. – К.: Каравела, 2007. – 576 с.

3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти томах / В. О. Сухомлинський. – К., 1977. – Т. 1. – С. 200 – 458.

УДК 373.3.013.77

Лугош І.М., студентка III-Ж курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладач української мови та літератури

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Однією з найбільш гострих проблем сучасної української школи, від якої чи не найбільше потерпає наше суспільство, продовжує залишатися проблема запобігання неспішності школярів. Доволі часто доводиться спостерігати, як учні, ще не закінчивши початкової школи, майже повністю втрачають справжній інтерес до навчання. Однією з головних причин цього є відсутність в теоретико-методичному арсеналі вчителів необхідних знань і вмінь адекватного стимулювання учіння школярів. Це призводить до відставання у навчанні не лише тих дітей, яким важко вчитися, а й, загалом, негативно впливає на якість навчання цілого класу. З огляду на це, дана проблема не тільки соціальна, а й педагогічна.

До педагогічних причин неспішності належить відсутність профілактичної роботи над цією проблемою. Так, є три групи причин стійкої неспішності учнів: одна з них

пов'язана з недоліками у пізнавальній сфері учнів (недоліки у мисленні, не вироблені прийоми учіння, невміння використати свої індивідуально-психологічні особливості), друга – з недоліками мотиваційної сфери, а третя – зі здатністю організовувати власну учбову діяльність [1, с. 20].

Запобігання низькій успішності – практичне завдання, яке обов'язково постає перед кожним учителем, у кожній школі. Значною мірою успіх у розв'язанні цієї проблеми полягає у вивченні характерів і життєвих обставин дітей, які погано вчаться. У зв'язку з цим виникає потреба в оптимізації навчання [3, с. 5].

Риси незрілості чи недорозвитку психіки, емоційно-вольової сфери, коли суттєві сторони психіки дитини зберігають ранню дитячу організацію, призводять до уповільненого темпу навчальної діяльності, до більш безпосередньої поведінки, ніж допускають шкільні умови [4, с. 20].

Відповідно до структури навчання, що поєднує навчальну діяльність та учіння, причини неуспішності необхідно розділити на дві великі групи: об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивної (найбільш актуальної) групи причин неуспішності варто зарахувати ті, які пов'язані з навчальним середовищем, що створює вчитель, учнівський колектив та батьки [3, с. 4].

Звичайно, педагогічна компетентність та майстерність учителя є визначальними в забезпеченні такого середовища. Невміння педагога аналізувати і враховувати індивідуальні й вікові особливості дитини, визначати «зону найближчого розвитку», виявляти резерви, творчі здібності, створювати ситуацію успіху, позитивну навчальну мотивацію тощо – це ті чинники, які часто призводять до труднощів, які відчуває учень у дидактичному процесі [1, с.20]. Проте брак батьківської любові, турботи, ласки, тепла (*ginoonika*) або створення ситуації надмірного піклування про дитину (*giperonika*), низький рівень матеріального достатку, понижений настрій членів сім'ї, низький рівень психолого-педагогічної культури, самоусування від обов'язків вихователя, аморальність поведінки, відсутність бажання

контактувати зі школою тощо – не менш впливові негативні чинники, що пов'язані зі взаєминами та стилем виховання у сім'ї, а тому їхнє значення не варто недооцінювати [3, с. 5].

Навчальне середовище створює й учнівський колектив. Відсутність почуття захищеності, причетності до загальної справи класу, емпатії «випадання» з дитячого колективу (не знайдено власної ролі в колективі відповідно до інтересів та можливостей), відсутність цінності знань, негативний вплив лідера тощо – частковий перелік пагубних чинників, пов'язаних з учнівським колективом, що знижують успішність навчання учня [3, с. 6].

Указані об'єктивні чинники для дитини є психотравмувальними, призводять до появи в неї негативних емоційних станів [1, с. 21].

Тривала перевага таких станів спричиняє виникнення емоційних розладів, відхилень у розвитку особистості дитини, порушень її соціальних контактів, негативних рис характеру. Зокрема, тривале переживання страху, сумніву, побоювань закріплюється й перетворюється в таку рису характеру, як тривожність, дратівливість, що в свою чергу може призвести до запальності [3, с. 7].

Безумовно, що не все залежить тільки від старанності вчителя, хоча цей фактор і відіграє важливу роль. Крім того, слід зазначити, що в учнів нагромаджуються не лише знання, уміння й досвід творчої діяльності, але так само недоліки та прогалини в знаннях і навичках. Саме це й призводить до того, що учень починає відставати у навчанні [2, с. 43].

Нерідко причиною низької успішності школярів є незастосування технологій навчання, спрямованих на збереження здоров'я в навчально-виховному процесі [2, с. 44].

Сором'язливих дітей не видно класі, вони слухняні, виконують прохання знайомих дорослих. Такі учні часто потрапляють під вплив активніших однолітків. Проте внутрішньо дитина скута й відчуває дискомфорт у спілкуванні. Ця особливість є серйозною перешкодою адаптації до школи, знижує рівень комфортності і розумову діяльність учня у навчальному спілкуванні, обмежує можливості для збагачення комунікативного досвіду [1, с. 21].

«Якщо хочеш допомогти людині, то не нагодуй її, а навчи її здобувати для себе їжу». Навчити дитину вчитися – є головним завданням педагога. Під час пошуків правильної відповіді на питання: «Чому дитині важко вчитися?» – треба діяти цілісно та системно. Тільки тоді ми зможемо знайти правильну відповідь, передбачити виникнення проблеми та усунути її.

Список використаних джерел

1. Железна Т. Сором'язливість – складова неуспішності в навчанні / Т. Железна // Початкова освіта. – 2012. – № 11. – С. 20–21.
2. Кельнер С.С. Запобігання низькій успішності / С. С. Кельнер // Педагогічна майстерня. – 2017. – № 5. – С. 43–47.
3. Шайкова А. Чому дітям буває важко навчатися? / А. Шайкова // Психолог. – 2014. – № 24. – С. 4–9.
4. Шорохова В. Розуміння педагогами та батьками психічних синдромів у школярів / В. Шорохова // Класний керівник. – 2011. – № 8. – С. 13–23.

УДК 37.064.1.064.2

Макара Ж.М., студентка II-Ж курсу;
керівник: Іванова А.О., викладач
педагогіки, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛІВ, УЧНІВ ТА ЇХНІХ БАТЬКІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ПІДҐРУНТЯ ЩАСЛИВОГО ДИТИНСТВА

Вживає не сильніший і розумніший, а той,
хто найкраще реагує на зміни, що відбуваються.

Гордон Драйден

Сучасний учитель – це професіонал, який перебуває у постійному творчому пошуку. Сучасному вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. Тому пріоритетними завданнями для нього є навчити вчитися, шукати відповіді, працювати з інформацією.

Перебуваючи у творчому пошуку, учитель намагається знайти щось нове та креативне, щоб навчальний процес був цікавішим та активнішим.

Дослідження та впровадження інтерактивних технологій є невід'ємною частиною роботи вчителя за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» - адже зовсім повному починаєш дивитися на навчальний процес.

Сутність цього проекту полягає не в насиченні дитини поглибленими знаннями. Головне-набуття нею необхідних навичок роботи з інформацією, аналізу, гнучкого творчого мислення, самоконтролю та самооцінки, швидких реакцій, раціональної організації навчальної праці. Також – розвитку пізнавальних процесів: сприйняття, пам'яті, мислення, уваги й уяви; розвитку якостей особистості школяра – цілеспрямованості, працелюбності, організованості, охайності, наполегливості, волі тощо.

Навчально-виховний процес побудований в такий спосіб, щоб враховуючи вікові особливості учнів, не лише зберегти, а й збільшити їх інтерес до навчання, саме це найбільше імponує вчителю. Завдяки між предметним зв'язкам, засобам наочності та відеоматеріалам, об'єкт вивчення стає більш зрозумілим та цікавим.

Кардинально новим є предмети «Навчаємося разом», «Еврика», навчання яких здійснюється за експериментальною навчальною програмою. Впроваджуючи ці навчальні програми, розробники керувались Державним стандартом початкової загальної освіти, яким передбачається одна з найголовніших задач школи - підготовки всебічно розвиненої, активної особистості, здібної до самостійних досліджень і відкриттів. Це означає перш за все, навчити всіх, без винятків, добре читати, писати, сформувані вміння самостійно працювати з підручником, довідковою літературою. Це дуже складне завдання, вирішувати яке учитель намагається і навчаючи учнів за традиційною програмою. Проте робити це в умовах проекту значно легше.

У проекті враховано природні здатності молодшого школяра, вразливість його психіки, допитливість у пізнанні самого себе, схильність до імітацій зразків поведінки

дорослих, що зумовлює вплив програмового змісту не лише на інтелектуальний, а й на соціальний і особистісний розвиток учня. Таким чином у молодшого школяра формуються життєві навички, що сприяють соціальному, духовному, психічному здоров'ю.

Цінним у проєкті є те, що значну роль відведено розвитку логічного мислення, адже особливістю логічних вмінь є те, що учень повинен не тільки аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, але й можливість мислити, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, процесами, явищами, узгоджуючи їх із законами логіки.

Звичайно, навчити логічно мислити дитину досить складно, тому підготовка вчителя до уроку потребує зусиль. Але якщо любити предмет – його любитимуть і розумітимуть учні. Коли учитель любить свою роботу тоді і палають очі у його вихованців.

Науково-педагогічний проєкт «Інтелект України» допомагає реалізувати поставлені цілі, і не лише навчальні, а й виховні. Головне для вчителя – створити у колективі ситуацію успіху, щоб діти із задоволенням йшли до школи. Тільки тоді учитель буде мати насолоду навчати, а батьки стануть союзниками і однодумцями.

Зазначимо, що успіх взаємодії вчителя, учнів та батьків підтверджується діями та поведінкою дітей. Важливим для співробітництва та співтворчості педагога та учнів є встановлення психологічного контакту, особистісний підхід, емоційне співпереживання.

У ході співпраці, як двосторонньої об'єктивно-суб'єктивної взаємодії, відбувається формування і досягнення спільних цілей, організація і управління всіма етапами спільної праці і творчості, розподіл функцій між вчителем і школярами, закріплення позитивних відносин.

На сучасному етапі розвитку освіти стратегічною метою діяльності педагога є визначення шляхів переведення дитини на позицію суб'єкта власної життєдіяльності, здатного самостійно знаходити способи розв'язання проблем, що

стоять перед ним, постійно саморозвиватися та самовдосконалюватися.

Разом з тим, завдання вчителя як і батьків – зберегти фізичне та психічне здоров'я дітей, досягти психологічного комфорту, забезпечити задоволення життєво важливих потреб.

Список використаних джерел

1. Бондарчук Є. Інтерактивні технології – шлях до створення ситуації успіху у навчальній діяльності молодшого школяра / Є. Бондарчук // Початкова школа. – 2017. – №11. – С.1–3.

2. Митник О. Взаємодія вчителів, учнів та їхніх батьків у навчально-виховному процесі / О. Митник, С. Манзер, Н. Цілик // Початкова школа. – 2017. – № 2. – С.6–9.

УДК 373.3.015.31:159.954

Олаг В.В., студентка II-У курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

В умовах модернізації освіти України особливо гостро постає проблема формування творчої особистості молодшого школяра і впливу школи на динаміку цього процесу. Удосконалення загальної середньої освіти спрямоване на переорієнтацію освітнього процесу на творчий розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями.

З точки зору гуманістичної психології, кожна людина унікальна, неповторна, здатна до розвитку власних творчих здібностей.

Формування особистості – складний, тривалий і суперечливий процес, на який впливають біологічні та соціальні фактори.

Школа – виховний заклад, що сприяє розвитку особистості учня. А розвиток творчого потенціалу

особистості трактується сьогодні як основне завдання сучасної школи.

Проблема творчості знайшла відображення в багатьох науках. Вона органічно пов'язана з творчими здібностями. Проблема творчих здібностей розглядається вченими: В.О. Крутецьким, О.Н. Леонтьєвим, О.Н. Лук, В.О. Моляко, В.О. Пономарьовим, С.Л. Рубінштейном.

У сучасній психолого-педагогічній літературі О.Н. Лук розподіляє творчі здібності на 3 групи: здібності пов'язані з мотивацією (інтереси і схильності); здібності пов'язані з темпераментом; розумові здібності [4, с. 176].

Творчі здібності формуються протягом усього життя людини але дослідження Т.Н. Байбери, Д.Б. Богоявленської, Л.С. Виготського, Ю.З. Гільбуха. Л.І. Лозової показують, що саме молодший шкільний вік є найсприятливішим для творчого розвитку дітей, їхніх здібностей до творчості.

В цей період активно розвиваються уява, дар фантазувати, творчо мислити, критично оцінювати діяльність. У молодшому шкільному віці свідомість та особистість дитини розвиваються під впливом навколишнього середовища та діяльності. Завдяки соціальним впливам, дитина у такому віці починає розуміти, що вона є індивідом у цьому світі [3, с. 256].

Молодший шкільний вік – важливий етап виховання творчості особистості. Але у пошуках методів розвитку творчого потенціалу слід враховувати особливість психіки, своєрідність пізнавальної та емоційної сфер дітей цього віку. І тут, на нашу думку, особливу увагу слід звернути на такі моменти [1, с. 189]:

- організовувати спостереження, акцентуючи увагу дітей на суттєвому, новому;

- стимулювати творчу уяву, допомагаючи учням зрозуміти побачене, почуте, пережите, допомогти встановити відношення між явищами чи предметами, тим самим закладаючи основи творчості;

- розвивати потребу творчості, тобто створювати атмосферу престижності творчості (придумати загадку, казку, знайти щось цікаве);

- підтримувати позитивні емоції – дозволити дитині отримати почуття задоволення від власної творчої праці;
- виховувати вольові риси характеру: самостійність, сміливість, наполегливість, цілеспрямованість, рішучість;
- будь-який вид діяльності повинен містити елементи творчості.

Творчі здібності учнів особливо інтенсивно розвиваються при належній організації освітнього процесу, створення необхідних умов. Тому в контексті напрямків сучасної освіти, можна виділити кілька основних тез, що характеризують освітній процес в рамках розвитку творчої особистості:

- освітній процес є процесом спільної творчості;
- всі учасники творчого процесу перебувають у позиції рівності;
- кожна особистість незаперечно унікальна;
- особистість знаходиться в суб'єкт-суб'єктивних стосунках з педагогом;
- педагог створює умови для рефлексійного переосмислення дитиною власного досвіду.

Варто зауважити, що розвивати творчі здібності можна по-різному. Але для розвитку творчих здібностей більшості школярів важливою є саме роль учителя. Завдання педагога – управляти процесами творчого пошуку, тобто: створення ситуацій успіху, що сприяють творчій активності школяра; розвиток його уяви, мислення; розв'язування дедалі складніших творчих завдань і, безперечно, використання сучасних інноваційних технологій, інтерактивних методів навчання.

Отже, проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів є однією з центральних не тільки в освітньому процесі, але і в педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, долання стереотипів і вироблення нових, нестандартних ідей і шляхів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання підростаючого покоління, здатного творчо переосмислювати досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати нові технології.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: навч. метод. посіб.: у 2 кн. – Кн. 2. Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 342 с.
2. Скрипченко О.В. Вікова і педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – 2-е вид., допов. – К.: Каравела, 2009. – 400 с.
3. Павелків Р.В. Дитяча психологія: нав. посіб. для самост. робота студ. / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2008. – 432 с.
4. Палчевська С.С. Педагогіка: Навч. посіб. / С.С. Палчевська. – 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 496 с.

УДК 37.015.3:005.32

Онисько Б.Я., студентка II-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Проблема мотивації школярів до навчальної діяльності є однією з найактуальніших у сучасній педагогічній психології. Ця проблема хвилює і педагогічну спільноту, і батьківську громадськість. Для того, щоб процес засвоєння знань відбувся, мало бажання навчити і знань педагога, обов'язковою передумовою є пізнавальний інтерес та внутрішнє спонукання з боку учнів, а саме мотивація школярів до навчальної діяльності.

Вивчення мотивів та мотивації навчальної діяльності є центральною проблемою педагогічної психології. Проблему формування мотивації особистості досліджували у своїх роботах такі психологи, як Г. Балл, М. Боришевський, Ю. Гільбух, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, Н. Побірченко, В. Рибалко, В. Семиченко, О. Скрипченко та ін.

Вчені наголошують, що саме у молодшому шкільному віці формуються основи мотивації навчальної діяльності і

саме тому цей вік має важливі резерви розвитку мотиваційної сфери учнів [1, с.5].

Виходячи з того, що мотив є складним психічним утворенням, спонукальною причиною дій і вчинків, учитель в процесі моделювання мотиваційно-організаційного етапу уроку повинен прогнозувати реальний вплив мотиваторів (пізнавальних інтересів, моральних переконань, духовних пріоритетів тощо) на діяльність учнів, тобто тих психологічних утворень, що визначають прийняття рішення. Однак мотивація навчальної діяльності школярів не обмежується лише рамками мотиваційно-організаційного етапу уроку, установка педагога на підтримку та стимулювання пізнавального інтересу учнів повинна діяти на кожному етапі уроку.

Мотивація навчальної діяльності школярів, для того щоб досягнути поставленого результату, має ґрунтуватися на знаннях педагогом особистості учня, особливостей його емоційно-вольової сфери, дієвих мотивів. Слід зауважити, що прикметною особливістю мотиваційної сфери особистості є те, що домінуючими в ній є один-два мотиви, часто для різних учнів це різні внутрішні спонукання.

Зауважимо, що мета особистісно зорієнтованого навчання полягає в тому, що вчитель має не лише знати ключові мотиви, які спонукають школярів до навчальної діяльності, а й так планувати навчально-виховний процес, щоб ці мотиви запрацювали. Безумовно, на нашу думку, що в ідеалі педагогічний процес повинен опиратися на внутрішні, усвідомлені та реальні мотиви учіння школяра, адже від мотивації учіння залежить його ставлення до навчальної діяльності: позитивне, байдуже чи негативне [3, с.129].

Слід зазначити, що процес формування мотивів навчання починається ще з початкових класів. І майбутнє ставлення дитини до навчання залежить від класовода, його вміння спонукати дитину навчатися із власної волі, з бажанням і радістю. Враховуючи це, можна сказати, що дієвим чинником збудження в учнів інтересу до учіння, а значить, й позитивної мотивації навчання, є використання на

уроках цікавих матеріалів та способів організації пізнавальної діяльності.

Беручи до уваги результати наукових досліджень психологів та педагогів, стає зрозуміло, що у сучасних школярів вчитель формує систему навчальних мотивів, використовуючи інноваційні технології навчання: ефективним у формуванні навчальної мотивації учнів 1-4 класів є створення на уроках ігрових ситуацій, введення елементів театралізації, дослідно-експериментальної діяльності, використання інформаційно-комунікаційних технологій, особистісно орієнтованих методів і прийомів навчальної діяльності, створення ситуації успіху [2, с.73].

Разом з тим, важливу роль у мотивації навчання виконують методи емоційного стимулювання учнів, які у процесі навчання створюють ситуацію емоційно-моральних переживань. Для створення емоційних ситуацій під час проведення уроків велике значення має емоційність мови вчителя. Без емоційності мова вчителя є тільки інформативно корисною, але, на жаль, вона не стає позитивним методом активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Також для формування навчальних мотивів велике значення має використання ситуацій пізнавальної новизни, пізнавальних ігор, навчальних дискусій тощо. Залучення учнів до ситуацій навчальних дискусій поглиблює їхні знання з окремих питань і на цьому ґрунті викликає нову хвилю інтересу до навчання. Проте, використовувати тільки мотиви пізнавального інтересу – недостатньо. Особливо важливо, щоб учителі розвивали в учнів мотиви обов'язку і відповідальності у навчанні. У цьому разі вони намагатимуться перемогти всі ймовірні труднощі, відчуватимуть радість від цих перемог, навіть з тих предметів, до яких не мають безпосереднього інтересу [3, с.146].

Таким чином, формувати в учнів мотиви обов'язку і відповідальності необхідно на основі методів пояснення суспільного й індивідуального значення навчання, похвали за успішне й добросовісне виконання обов'язків.

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що мотивація є особливо важливим і специфічним компонентом

навчальної діяльності, через реалізацію і за допомогою якого можливе формування навчальної діяльності школярів у цілому.

Список використаних джерел

1. Авдєєва І.М. Фасилітація особистісного розвитку хронічно неуспішних молодших школярів / І.М. Авдєєва // Практична психологія та соціальна робота. – 2016. – № 2. – С. 3–10.

2. Климчук В.О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації / В.О. Климчук // Соціальна психологія.– 2013.– №6 (32). – С. 70–77.

3. Усе про мотивацію / уклад. А.Г. Дербеньова.–Х.: Основа, 2012.– 207с.

УДК 37.013.77:159.955

Удуг Т.Я., студентка II-Г курсу;
керівник: Котубей В.Ф., викладач
історії, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГО - ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ

Сучасний світ – це світ інформації, яка швидко збільшується і при тому постійно застаріває. Це світ, у якому ідеї постійно піддаються структурним змінам, перевіркам і переосмисленню, де своє мислення слід увесь час адаптовувати до мислення інших, де варто поважати прагнення до чіткості, точності та ретельності.

Успіх адаптації особистості до нових умов життя, в значній мірі залежить від сформованості критичного мислення. Під ним ми розуміємо те, що це мислення вищого порядку, яке сприяє розвитку такої особистісної риси, як креативність; також формує творче мислення, а отже і творчу особистість. У філософії під критичним мисленням розуміють логічно мислити й аргументувати, аналітично дискутувати та правильно висловлювати свою думку. Критичному мисленню можна і потрібно вчити, слід цілеспрямовано і терпляче плекати його

культуру, а тому однією із пріоритетних задач шкільної освіти є створення умов для формування критичного мислення учнів.

Згідно з визначенням відомого С. Рубінштейна, мислення – це опосередковане, засноване на розкритті зв'язків, відносин, узагальнене пізнання об'єктивної реальності. Інший класик психології – А. Леонтьєв – розглядав мислення як процес свідомого віддзеркалення дійсності в таких зв'язках і відносинах, в які включаються і недоступні об'єкти або їх властивості. О. Брушлинський розглядав мислення як процес аналізу через синтез, як включення об'єкта в нові системи відносин, у яких він розкриває свої нові системні властивості.

Дослідниця особливостей критичного мислення Д. Халперн визначає його як використання таких методів пізнання, що відрізняються контрольованістю, обґрунтованістю та цілеспрямованістю, збільшують вірогідність отримання бажаного кінцевого результату. Ці методи використовуються під час розв'язування завдань, формулювання висновків, оцінювання й ухвалення рішень і вимагають навичок, які обґрунтовані й ефективні для конкретної ситуації і типу завдання. Вона додатково вказує, що для критичного мислення характерна побудова логічних висновків, створення узгоджених між собою логічних моделей і ухвалення обґрунтованих рішень, що стосуються того, відхилити яку-небудь думку, погодитися з нею чи тимчасово відкласти її розгляд.

Приведені вище твердження свідчать про те, що в розумінні провідних психологів мислення завжди виступало як пізнання системно організованої складної реальності. Міжнародні дослідження сучасних психологів і педагогів показали, що лише близько 25% школярів і студентів володіють навичками і ще менше – прийомами критичного мислення. У західній системі освіти з 80-х рр. ХХ ст. почався педагогічний рух за розвиток у школярів і студентів критичного мислення. Суть його полягає в тому, щоб усі академічні дисципліни необхідно перебудувати в дусі рефлексії, учні мають оволодіти навичками критичного ставлення до пропонованих аргументів і способів діяльності. Критичне мислення виявилось цілком технологічною методологією, застосовною до різних сфер інтелектуальної діяльності людини.

Методи критичного мислення, за допомогою яких воно здійснюється, слід розглядати в трьох аспектах.

По-перше, це інтелектуальні функції, котрі лежать в основі розумової діяльності.

По-друге, це знакові, мовні, вербальні засоби, у формі яких матеріалізуються результати процесу мислення.

По-третє, це набуті раніше знання, досвід, до яких відбувається включення учнів у процес критичного мислення, формується індивідуальний досвід такої діяльності.

Отже, методи критичного мислення – це відповідь на питання: як слід вчинити й у що вірити, як зняти проблему, подолати протиріччя між власною точкою зору та іншими думками, а також оцінка власного мислення особистості. До методів ми відносимо дискусію, метод взаємних питань, метод реконструкції, метод спрямованого читання й слухання, метод проб і помилок, метод критичної перевірки, тощо.

Вищезазначені методи критичного мислення розглядаються нами як певний інструмент, за допомогою якого особистість вирішує такі проблеми: поведінки, точки зору та орієнтації на певні цінності. Щоб скористатися методами критичного мислення, учень має подолати велику кількість бар'єрів – догм і комплексів, невпевненості і сумнівів.

Таким чином критичний підхід у навчанні студенти оцінюють те, що вони читають, бачать, чують, і стандартом їх думки є не те, наскільки близькі авторські погляди їх власним, а наскільки вони точні й обґрунтовані у плані достовірності. Навчання у ВНЗ наразі переслідує мету виховати конкурентоздатного, самостійного фахівця, який може мислити й діяти цілеспрямовано, свідомо використовуючи весь арсенал знань. Саме завдяки критичному мисленню й відбувається формулювання мети, заради якої здійснюється діяльність.

Список використаних джерел

1. Кроуфорд А. Технологія розвитку критичного мислення учнів: навч. пос. / А.Кроуфорд, В.Саул. – К.: «Плеяда», 2006. – 220 с.

2. Пометун О.І. Методика розвитку критичного мислення на уроках історії / О.І. Пометун // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – К.: Видавництво «Педагогічна преса», 2012. – 176 с.

3. Шакирова Д.М. Теоретические основания концепции формирования критического мышления / Д.М. Шакирова // Педагогика. – 2006. – С.12 – 17.

УДК 373.2-052:159.922

Фещук Н.М., студентка III-Д курсу;
керівник: Тягур Л.М., викладач психології

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Психічний розвиток дитини – розвиток психічних процесів і психічних властивостей особистості під впливом навчання і виховання; *психічний розвиток дитини* протікає за певними стадіями (етапами), відповідним певному віковому періоду.

Дошкільне дитинство – особливий період розвитку дитини. О.М. Леонтьєв дає таку загальну характеристику дошкільного дитинства: "Це період первісного фактичного складення особистості, період розвитку особистісних "механізмів" поведінки. У дошкільні роки розвитку дитини зав'язуються перші вузли, встановлюються перші зв'язки і стосунки, які утворюють нову, вищу єдність діяльності і разом з тим нове, вищу єдність суб'єкта – єдність особистості. Саме тому, що період дошкільного дитинства є періодом такого фактичного складення психологічних механізмів особистості, він є таким важливим". У цьому віці перебудовується все психічне життя дитини та її ставлення до навколишнього світу. Суть цієї перебудови полягає в тому, що в дошкільному віці виникає внутрішня регуляція поведінки. І якщо в ранньому віці поведінка дитини збуджується і спрямовується ззовні – дорослими або сприйнятою ситуацією, то в дошкільному віці

сама дитина починає визначати власну поведінку. Відокремлення дитини від дорослого до кінця раннього віку створює передумови для утворення нової соціальної ситуації розвитку [1].

Дошкільний вік характеризується виникненням, як було зазначено раніше, нової соціальної ситуації розвитку дитини. У неї вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм, за яких спільні дії поступово заміщуються самостійним виконанням вказівок.

За словами Л.С. Виготського стає можливим досить систематичне навчання відповідно до певної програми, хоча її можна реалізувати лише в тій мірі, в якій вона стає власною програмою дитини. Окрім того, в цьому віці дитина вже вступає в певні стосунки з однолітками, що також визначає ситуацію її розвитку. Внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується передусім зрелим усвідомленням власного "Я" і своїх вчинків, величезним інтересом до світу дорослих. Їхньої діяльності та взаємин. Особливості соціальної ситуації розвитку дошкільнят виражаються у характерних для них видах діяльності, передусім у сюжетно-рольовій грі, яка створює сприятливі умови для доступного в цьому віці освоєння зовнішнього світу.

Успіхи дитини в оволодінні предметами ґрунтуються на основі наслідування зразків дорослих. Прагнення дитини до наслідування набуває генералізованого характеру, переноситься з конкретних способів дій на всю поведінку дорослого, на його взаємини з оточуючими. Відкривши для себе у ранньому віці «світ предметів» дитина дошкільного віку переходить до «відкриття світу людей» [3, с.29].

На перший план для дитини виступають соціальні взаємовідносини, спілкування між людьми, їхні суспільні функції: твоя мама вчителька, а моя – лікар тощо. Якщо у ранньому віці у спілкуванні з дорослим головною ланкою був предмет, то тепер він відступає на другий план, слугуючи засобом входження дитини у світ людських взаємин. Прагнення дошкільника стати дорослим, наслідувати його соціальні функції не може мати реального втілення, тому виникає сюжетно-рольова гра – провідна діяльність дошкільного віку.

Головним змістом сюжетно-рольової гри виступає моделювання міжособистісних взаємовідносин дорослих людей. У предметно-маніпулятивних іграх діти моделюють взаємозв'язки між предметами за допомогою замінників реальних предметів.

Головним підсумком розвитку всіх видів діяльності, з одного боку, виступає оволодіння моделюванням як центральною розумовою здатністю (Л. А. Венгер), з другого боку, формування довільної поведінки (О. М. Леонт'єв, Д. Б. Ельконін). Прагнення дитини увійти у світ дорослих зумовлює значні зміни у формах її спілкування. Змістовність його помітно зростає, чому сприяє оволодіння мовленням, знижується його ситуативність, з'являються теми «філософського» рівня.

В результаті аналізу наукової літератури ми прийшли до таких висновків:

- потреба дошкільника увійти у світ дорослих, що виникає наприкінці раннього віку, зумовлює засвоєння ним позаситуативно-пізнавальної та позаситуативно-особистісної форм спілкування з дорослим, а також оволодіння широким колом видів діяльності – сюжетно-рольовою грою продуктивною, трудовою, побутовою;

- види діяльності дошкільника мають моделюючий характер і відбуваються у системі дитина-предмет-дорослий, що реалізовується по-різному залежно від видів діяльності;

- пізнавальні процеси набувають довільного характеру, інтелектуалізуються;

- важливими новоутвореннями особистості виступають моральні інстанції, супідрядність мотивів, диференційована самооцінка, усвідомлення своєї особистості;

- центральним новоутворенням особистості дошкільника виступає нова внутрішня позиція, новий рівень усвідомлення свого місця в системі суспільних відносин, які породжують готовність дитини до суспільно значущої діяльності учіння [2, с.38].

Список використаних джерел

1. Александров Ю.В. Психологія розвитку: навч. посібник [Електронний ресурс] / Ю. В. Александров. – 2015.
2. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. К.: Вища школа, 1974. – С. 30 – 70.

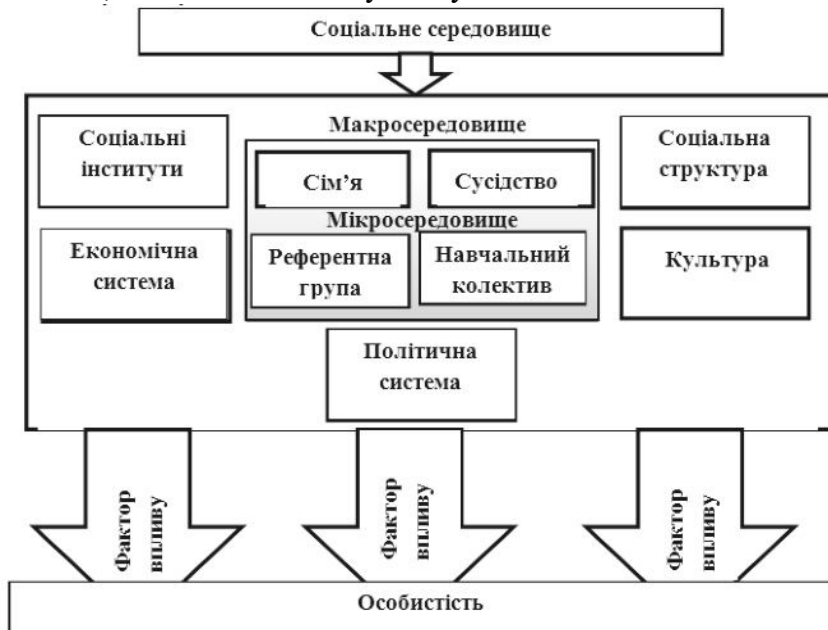
3. Урунтаєва Г.А. Дошкільна психологія. – М.:
Видавництво: Центр «Академія», 1997. – С. 28-41.

УДК 373.2.015.311-052

Шпонтан Я. В., студентка III-Б курсу;
керівник: Глагола О. М., викладач
педагогіки.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

В цілому формування особистості молодшого школяра та його розвиток у соціумі може бути успішним лише тоді, коли будуть враховані всі зовнішні і внутрішні фактори (макросередовище та мікросередовище), які на неї впливають, та їх складні взаємозв'язки. Проаналізувавши компоненти соціального середовища, що впливають на становлення особистості, можна скласти таку схему:

Середовище – це сукупність умов існування людини та суспільства. Під соціальним середовищем людини розуміють економічні, політичні, соціальні, духовні, територіальні

умови, що впливають на становлення особистості. Соціалізація особистості невід’ємна від соціального середовища. Воно охоплює людину від моменту її народження і впливає на неї до самої смерті. Саме соціальне середовище, зокрема його сфери: політична, соціальна, духовна, формують певні очікування щодо поведінки особистості. Ці очікування перетворюються відповідними соціальними інститутами у цілі, завдання, зміст соціального виховання.

В структурі соціального середовища виділяють макрота мікрорівні. До макрорівня належать: соціальні інститути, економічна система, соціальна структура, культура, політична система. Мікрорівень – це конкретні умови життя особистості (сім’я, сусідство) та умови в середовищі найближчого оточення (навчальний колектив, референтна група).

Соціально-педагогічні інститути спрямовані на розв’язання завдання соціалізації особистості – пізнання і оволодіння особистістю суспільними нормами і цінностями. Соціалізація особистості потребує певних педагогічних умов: гуманізація процесу становлення особистості; відповідність змісту і характеру соціально-педагогічної діяльності умовам соціуму; розумне розміщення в часі всіх цілеспрямованих взаємодій.

Основне завдання економічної системи – підготовка молодшого школяра стати учасником відносин виробництва, споживання.

Завдання політичної системи – формування передумов поступового входження у множину громадянських, юридично-правових, адміністративно-управлінських та громадських відносин, у засвоєнні учнями певного типу сприйняття та оцінки політико-правових відносин різного рівня та форми.

У соціальній структурі можна виділити загально соціальні риси, які характеризують її як продукт суспільного розвитку, які відображають входження молодшого школяра до складу певних соціальних спільностей — етнічних, професійних, статевих, вікових тощо.

Джерелом формування та розвитку особистості є досягнення матеріальної і духовної культури, багатовіковий досвід людства. Активно засвоюючи цей досвід в процесі спілкування з середовищем, дитина розвиває свої духовні і фізичні сили, стає повноцінним учасником суспільного виробництва, суспільного прогресу.

Сім'я визначається як особлива соціальна система, яка є підсистемою суспільства. Протягом усього життєвого шляху сім'я є найближчим мікросоціальним оточенням, яке опосередковує і визначає своєрідність її життєдіяльності, тому сім'я виступає провідним мікрофактором соціалізації особистості. Основні соціалізуючі функції сім'ї полягають у: забезпеченні фізичного та емоційного розвитку індивіда; її розумовому розвитку, розвитку здібностей і потенційних можливостей; формуванні ціннісних орієнтацій особистості; оволодінні основними соціальними нормами; забезпеченні дитині почуття захищеності.

Референтна група охоплює процес і результат групового впливу на особистість, здійснює міжособистісне спілкування, що відбувається згідно з об'єктивними законами, закріпленими в системі соціальних ролей.

Відчутним є виховний вплив оточення дитини поза школою (двору, вулиці, сусідів). Підтримуючи з сусідами добрі стосунки, батьки вводять дітей у громадське життя, навчають їх жити з людьми і для людей.

У навчальному колективі молодші школярі вчаться вибудовувати розумні взаємини з однолітками. Тут дитина шліфує свій характер, позбувається недоліків. Взаємодія з однолітками сприяє фізичному, розумовому, духовному розвитку дитини і далеко не завжди псує її.

Мета соціально-педагогічного впливу диктує обов'язковість створення умов для розгортання як об'єктивно-соціологічної діяльності, так і соціально-психологічної, коли молодші школярі потрапляють в реальні ситуації, де активно проявляється суб'єктна позиція особистості. Це дозволяє їй утверджуватися у певних видах діяльності, а, отже, і в соціумі в цілому.

Список використаних джерел

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навчальний посібник / О.В. Безпалько. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 134с.
2. Сисоєва С. Суспільство і особистість: гармонізація розвитку / С. Сисоєва // Рідна школа. – 2012. – №12. – С.8–12.
3. Соціальна педагогіка: підручник / За редакцією професора А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 468с.

РОЗДІЛ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ТА ДНЗ

УДК 37.016:821(100):376

Бабіля А.М. студентка III-Б курсу;
керівник: Рязанова В.О., викладач
зарубіжної літератури

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Із запровадженням інклюзивної освіти в Україні виникає чимало запитань: чи готова сучасна школа прийняти дітей з особливими освітніми потребами, чи достатньо ресурсів вона має, щоб забезпечити необхідні умови для навчання й розвитку таких дітей, чи готовий учитель працювати в нових умовах, використовуючи ефективні стратегії, спрямовані на навчання дітей з урахуванням їхніх можливостей і потреб [5].

Предмет зарубіжна література в умовах інклюзії займає особливе місце, він дає учням знання про світобудову, ставить акцент на смислових та світоглядних аспектах, допомагає знайти ціннісні орієнтації. Щоб забезпечити ефективність навчання, повноцінність уроку, необхідно поєднувати репродуктивну і пошукову діяльність. «Однією з найсерйозніших хиб нашої шкільної практики є те, що, навчаючи дітей, працює переважно вчитель», — цю думку В. Сухомлинського можна застосувати до характеристики навчального процесу й на сучасному етапі. Тож вчитель повинен пам'ятати:

- учень — не пасивна фігура педагогічного процесу, і вчитель повинен прагнути дати йому не лише певний вантаж знань, а й навички мислити, стимулювати розвиток його пізнавальних сил, роботу думки, постійну потребу вчитися, самостійно здобувати знання, спостерігати, досліджувати;

- навчальний процес слід будувати так, щоб сприяти свідомій співучасті особистості, яка освоює предмет, у відтворенні його по змісту;

- нинішній спосіб викладання зарубіжної літератури має створити умови для духовного самовдосконалення, самореалізації і самоутвердження дитини;

- учитель словесності повинен будувати педагогічний процес не за принципом інформаційного повідомлення від суб'єкта до об'єкта в жанрі монологу, а діалогізації;

- важливий для вчителя словесності є і принцип активності учня. Його знання, розумовий, духовний та культурний розвиток повинні спиратися на власні зусилля. Цей принцип допоможе дитині виробити в собі впевненість у власній вартості, у тому, що вона сама дасть собі раду і власними зусиллями зуміє подолати труднощі, які траплятимуться на її життєвій дорозі.

О. Ісаєва зазначила, що для сучасного уроку зарубіжної літератури характерні чотири парадигми (концептуальні моделі освіти): особистісно-орієнтована, читацько-центрична, компетентнісна і культурологічна [4].

Головним на уроці літератури стає питання. Правильно поставлене питання та грамотно організований пошук відповідей формує культуру мислення, пробуджує бажання висловитись, проявити себе, допомагає розібратися в системі взаємовідносин, які існують в світі, вчить прислухатися до слова. Комунікативна компетентність – це виховання толерантності, самоконтролю, розвиток навичок роботи в групі, формування культури публічних виступів, розвиток вміння слухати, розуміти співбесідника, доводити думку, укріплення образу «Я». Оволодівають учні комунікативною компетенцією на уроках з використанням інтерактивних форм навчання: «мікрофон», «обери позицію», «коло думок», «мозкова атака», урок-конференція, урок-суд, урок-вистава, урок-дискусія, урок-пошук.

Важливо створювати приємну психологічну атмосферу уроку зарубіжної літератури, коли взаємовідносини між вчителем і учнями будуються на принципах співробітництва, довіри, взаємної поваги, коли словесник оберігає право учня на самостійний вибір, право на помилку.

Література як мистецтво передбачає емоційний характер навчання, адже відсутність емоцій на уроці – джерело

байдужості учнів та їхнього небажання навчатися. Сьогодні багато вчителів зарубіжної літератури проводять уроки почуттів: урок – емоційне враження, урок-сповідь, урок-подяка.

Учнів потрібно навчити сприймати за прочитаним текстом життя з його сумом та радістю, відчувати роздуми та переживання, висловлені автором. Зарубіжна література надає учню багатий матеріал для аналізу різноманітних життєвих схем поведінки, людських характерів, акценту на унікальний внутрішній світ людини. Одним з кращих прикладів формування та розвитку життєвих компетенцій є застосування інтерактивних методик, в яких використовуються принципи рефлексії, партнерство, неординарність, креативність, толерантність [2]. На уроках зарубіжної літератури «учитель і учні працюють у режимі креативної педагогіки, де школярі беруть участь у творчому діалозі з культурними текстами, формуючи особистісну позицію» [3].

Отже, зарубіжна література як шкільна дисципліна може стати дієвим засобом різнобічного розвитку особистості учнів, формування в них ключових компетенцій. Крім того, словесник навчає «учня читати, працювати з додатковою літературою, мислити, говорити, аргументувати, висловлювати думки з приводу побаченого та почутого».

Список використаних джерел

1. Богосвятська А.І. Методика компетентнісного викладання на уроках зарубіжної літератури / А.І. Богосвятська // Зарубіжна література в школах України. – 2012. – № 7 – 8. – С. 25 – 29.

2. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: Науково-методичний посібник / За редакцією І.Г. Єрмакова – Запоріжжя; Центріон, 2005. – С. 9 – 14.

3. Ісаєва О. Про основні парадигми шкільної літературної освіти / О. Ісаєва // Всесвітня література в СНЗУ. – 2011. – № 1. – С. 32 – 35.

4. Колупасва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. А. Колупасва, Л. О.

Савчук. – К. : «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Сафарян С. Формування компетентної особистості починати з себе / С. Сафарян // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2011. – № 1. – С.10 – 13.

УДК 373.013:376(477)

Брезинська Н.В., студентка III-Ж курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладач української мови та літератури

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІ ШКОЛИ УКРАЇНИ

В умовах реформування початкової освіти особливої значущості набуває проблема діагностування та корекції внутрішнього стану особистості, індивідуального розвитку її природних здібностей та обдарувань. Важливо також поглиблювати розуміння внутрішнього світу й індивідуальних особливостей кожної дитини, враховувати їх у навчально-виховному процесі. Це допоможе підтримувати сприятливий психологічний мікроклімат у класі та, якщо треба, надавати школярам своєчасну допомогу.

Як засвідчує аналіз психолого-педагогічних джерел, внутрішній світ дитини є частиною її життєвого простору, однією з особистісних позицій, що поєднує в собі відображення різноманітних дитячих стилів і ролей. Основою внутрішнього світу дитини має бути усвідомлення її значущості в соціумі – не тому, що вона якась особлива, а тому, що це особистість [4, с. 2].

Нагальною проблемою сьогодення України є питання пошуку шляхів оптимізації навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку, що є технологічно складним педагогічним процесом. Він вимагає не тільки віртуозної роботи педагога, у якого в класі кілька дітей навчаються за індивідуальним навчальним планом і потребують особливої уваги, але й усієї команди супроводу дитини: психолога,

фахівців з різних напрямків корекційної педагогіки, логопеда, помічника, асистента педагога [1, с. 2].

Варто зазначити, що для успішного впровадження інклюзивної форми навчання необхідною є зміна ролі педагога, орієнтація його на позитивне сприймання дітей з обмеженими можливостями, формування вмінь залучати їх до спільних видів діяльності, колективних форм навчання і групового вирішення завдань, тому доречним є забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників усіх категорій із питань інклюзивного та інтегрованого навчання [1, с. 2].

Західноєвропейські системи загальної середньої освіти є ключовими елементами сучасної європейської моделі соціального устрою для країн, що позбулися тоталітарних режимів, наразі й для України, з огляду на завдання та перспективи розв'язання назрілих педагогічних і соціальних проблем. За таких умов актуальним стане використання досвіду реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи, деосвіта зорієнтована на визнання автономності та гідності кожної людини. Це, зокрема, інтегроване та інклюзивне навчання в Італії, рівноправність у здобутті освіти (досвід Австрії), психолого-медико-соціальні центри (досвід Бельгії), освітня реформа (досвід Голландії), шведська модель інклюзивної освіти, варіативність психолого-педагогічного супроводу (досвід Німеччини) [2, с. 24].

Інноваційні підходи організації навчального процесу дітей з особливими потребами в Україні порушують низку проблем, які потребують подальшого теоретичного та практичного розв'язання: забезпечення єдності педагогічної, фізичної, медичної, психологічної, соціальної реабілітації; розробка змісту й технологічного забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку й саморозвитку дитини; опанування педагогами досконалих діагностичних, терапевтичних, корекційних методів. Через це зростає необхідність психолого-логопедичного та медико-соціального супроводу дітей з особливими потребами з метою ефективного їх навчання, виховання, підготовки до соціуму.

Педагогічний супровід передбачає запровадження комплексу заходів, що створюють передумови для здобуття дітьми з особливими потребами знань, формування в них умінь та навичок, застосування яких сприяє подальшому розвитку особистості: здатність до самостійної трудової діяльності, організації побуту, адекватного планування самостійного життя. Логопедичний супровід передбачає запобігання та корекцію порушень усного та писемного мовлення, розвиток комунікативної діяльності, корекцію пізнавальної діяльності, формування навичок просторового уявлення, соціально-побутового орієнтування, компенсаторних можливостей. Психологічний супровід спрямований на корекцію та розвиток психологічних функцій, особистості в цілому, створення оптимальних умов для подальшого становлення кожної дитини як особистості у процесі засвоєння цінностей і пристосування до вимог суспільства [5, с. 20].

Нині в Україні розроблений достатній комплекс нормативно-правового забезпечення, який визначає основні засади здійснення освітньої діяльності в умовах інклюзивного навчання, місце та роль педагогічних працівників. Це і Конвенція про права осіб з інвалідністю, і Закони України, Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, накази та листи Міністерства освіти і науки України. Проте необхідною є розробка і подальше удосконалення навчально-методичного забезпечення (індивідуальних навчальних планів, спеціальних програм, підручників, дидактичних засобів, враховуючи вимоги особистісно-діяльнісного підходу в освіті дітей із порушеннями психофізичного розвитку) [1, с. 2].

Безумовно, впровадження інклюзивної освіти має відбуватися поступово з професійним відпрацюванням усіх її складових [3, с. 11].

Список використаних джерел

1. Задворнова О.М. Сучасний підхід до організації навчання особливих дітей / О. М. Задворнова // Дитина з особливими потребами. – 2016. – № 11. – С. 2–5.

2. Колупасва А.А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи // Педагогічні основи інтегрування школярів

з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади : монографія / А. А. Колупасва. – Київ : Педагогічна думка, 2007. – 458 с.

3. Колупасва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі / А. Колупасва // Особлива дитина: навчання та виховання. – 2014. – № 3. – С. 7–12.

4. Рассказова О. І. Особливості розвитку соціальності школярів в умовах інклюзивної освіти / О. І. Рассказова, Н. В. Тарженко // Дитина з особливими потребами. – 2015. – № 4. – С. 2–7.

5. Спіріна М. В. Інноваційні підходи до організації навчання дітей з особливими потребами. З досвіду діяльності ПМПК / М.В. Спіріна // Логопед. – 2014. – № 3. – С. 19–27.

УДК 373.013:376:364.622-785.4:7.02

Волос М.І., студентка II-У курсу
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ТА АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОРЕКЦІЇ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Розвиток сучасного суспільства України і процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян, особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана з тим, що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає.

Інклюзивна практика реалізує доступ до одержання освіти в загальноосвітньому закладі за місцем проживання та створення необхідних умов для успішного навчання всіх дітей, незалежно від їх особливостей, психічних та фізичних можливостей.

Варто зауважити, що інклюзія – це процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що

мають труднощі у фізичному розвитку. Він передбачає розробку конкретних рішень, які дозволяють кожній людині рівноправно брати участь в суспільному житті.

За визначенням, яке дають Н. Софій та Н. Найда, «інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу» [2, с. 190].

Н. Стадієнко вважає позитивною ідею про перебування дітей з особливими потребами разом із здоровими дітьми: «хто ж краще розкаже сліпій дитині про докільця? Хто навчить їх розмовляти? Як правильно гратись іграшками та правильно реагувати на різні явища? Звичайно, ті діти, які розвиваються нормально» [4, с. 127].

Отже, інклюзія пов'язана з принципом організації навчання, при якому всі учні вчать спільно зі своїми однолітками в школі.

На думку А. Колупасової, головними умовами, які є визначальними в успішності інклюзивних процесів, є: соціальна підтримка і допомога сім'ям дітей з обмеженими можливостями; розробка законодавчої бази інклюзивного навчання; створення освітньо-реабілітаційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів з особливими освітніми потребами; створення позитивного мікроклімату у загальноосвітньому навчальному закладі з інклюзивним навчанням; забезпечення диференційованого супроводу дітей з особливими освітніми потребами [3, с. 272].

Актуальною є ідея науковців (В. Бондара, В. Синьова та В. Тищенка) щодо створення при загальноосвітній школі системи диференційованих класів для дітей з різними навчальними здібностями.

Як показують дослідження, навчання таких дітей поряд зі здоровими однолітками створює умови для їхнього саморозвитку та самореалізації, сприяє кращій соціалізації та адаптації, формуванню адекватної системи стосунків із однолітками [1, с. 11].

Також важливим засобом створення атмосфери довіри й уваги до внутрішнього світу дитини є арт-терапія, яка займає чинне місце серед методів інклюзивного навчання. Суть її полягає у тому, що через малюнок, пісок чи казку дитина навчається спілкуватися з навколишнім світом на рівні екосистеми, використовуючи образотворчі, рухові та звукові засоби. Вона має змогу самостійно висловлювати свої почуття, потреби, необхідні для її повноцінного розвитку.

На даний час введено дуже багато арт-терапевтичних технологій інклюзивної освіти, які дають змогу коригувати здоров'я та розвивати дітей з особливими освітніми потребами. До таких технологій належать:

Ізотерапія є традиційним напрямком арт-терапії, що включає величезну різноманітність малюнкових технік. Це хаотичний малюнок (каракулі, плями), діагностичний (домалою картинку), сюжетний (наприклад, техніка «моя сім'я»), тематичний (ким я хочу бути у майбутньому), довільний (мій настрій в даний момент) та ін.

Лялькотерапія як напрям арт-терапії використовує в якості прийому психокорекційного впливу ляльки як об'єкт взаємодії дитини і дорослого.

Пісочна терапія в контексті арт-терапії є невербальною формою корекції, за допомогою якої корегуються дитяча тривожність, розвивається сенсорне сприйняття, моторика рук, знімаються емоційне напруження.

Кольоротерапія – метод психологічного лікування з метою зняття стресів, підняття настрою за допомогою кольорів, саме тому він дозволяє кожному одержати успішний результат.

Таким чином, арт-терапія – це техніка, заснована на творчості, яка допомагає зрозуміти проблему і розглянути варіанти її вирішення, тому є необхідною в інклюзивній освіті.

Отже, створення навчального середовища, спрямованого на оздоровлення учнів з особливими освітніми потребами, передбачає впровадження системи оздоровчих впливів, у тому числі і арт-терапевтичних засобів, сприятливих для

всебічного розвитку, зміцнення і збереження здоров'я учнів з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально педагогічний феномен / В. Бондар // Рідна школа. – 2011. – №3. – С. 10 – 14.

2. Заярнюк О.В. Інклюзивна освіта в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / О.В. Заярнюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 11. – С. 190–193.

3. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія / А. Колупаєва – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.

4. Стадієнко Н. Шляхи інтеграції дітей з особливими потребами у суспільство // Кроки докомпетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. Н. Софій, І. Єрмаков та ін. – К.: Контекст, 2000. – 336 с.

УДК 376-056.23:364.622

Ігнатик А.С., студентка III-A курсу;
керівник Тягур Л.М., викладач психології

ФОТОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ САМООЦІНКИ У ДІВЧАТ З ВАДАМИ ЗОВНІШНОСТІ

Як підвищити самооцінку – питання, яке хвилює багатьох, адже від рівня самооцінки залежить успішність особистості, її поведінка. Найчастіше люди недооцінюють себе і свій потенціал, ніж переоцінюють. Внаслідок заниженої самооцінки людина може втратити безліч можливостей.[2]. Порушення самооцінки починається з неправильного сімейного виховання, так як її формування відбувається, перш за все, в дитячому віці.

Самооцінка – це головний регулятор поведінки особистості. Саме від неї залежать міжособистісні відносини, вимогливість, критичність, ставлення до своїх успіхів і неуспіхів. Постійна невпевненість в своїх силах пригнічує індивіда не тільки духовно, а й фізично. Людина починає

швидше втомлюватися, відчуває себе знесиленим [1]. В кінцевому підсумку постійні сумніви в своїх силах призводять до того, що навіть прості справи, які раніше здавалися абсолютно нескладними, стають непосильними. Підвищити самооцінку досить просто, проте це вимагатиме від зацікавленої людини певних зусиль.

Фототерапія – це одна з психотерапевтичних методик, що входять до складу арт-терапії, це своєрідний засіб самовираження, самопізнання, соціалізації та емоційно-чуттєвого виховання людини [5].

Фотографія це – самопрезентація людини — представлення себе у певному образі реальній або уявній аудиторії; своєрідний міні-спектакль; інструмент для дослідження тілесного образу «Я».

Ця методика передбачає використання фотографій для психокорекції шляхом творчого самовираження.

Процес фототерапії може полягати у створенні власних фотографій або у творчій оцінці фотографій, зроблених іншими людьми, їх описом і так далі. Головне тут – захопленість процесом, створення позитивних емоцій.

Взявши в руки камеру, ми фотографуємо себе в дзеркалі, тірамісу на тарілці, листя на асфальті, краплі дощу на склі та іншу красу. Фототерапевти вважають, що насправді ми намагаємося зловити свої думки, почуття, переживання, тривоги і мрії [3].

Таким чином, основним змістом фототерапії є створення або сприймання фотографічних образів, яке доповнюється обговоренням та різними видами творчої діяльності (образотворча діяльність, рух та танці, драматизація, художній опис тощо).

Фото-терапевт прагне дати впевненість в собі не на короткий термін, а повернути її назавжди. Цей метод особливо ефективний для тих хто нескінченно пред'являє претензії власної зовнішності, вважаючи її джерелом всіх своїх проблем. У таких випадках психолог, як правило, працює в парі з грамотним фотографом (просто тому, що знімок непрофесіонала може зіпсувати навіть Моніку Беллуччі). Під час фотосесії з клієнтом опрацьовується

хвилююча його тема: від зниження ваги до корекції самооцінки. Це прекрасний привід досліджувати наше уявлення про самих себе. Ми ніби знайомимося з собою заново, зіштовхуючи ідеальне і соціальне "Я". І таке зіткнення дає нам нові можливості для розвитку [1].

Арт-терапія надає ефективну дію на людей будь-якого віку. Вона допомагає позбавлятися від негативних емоцій, підвищує власну самооцінку, вчить самостійно знаходити вихід зі складної ситуації, розвиває творчі здібності.

Почати заняття арт-терапією можна в будь-який момент, так як особливої підготовки на це не потрібно. Різні методики застосовуються як індивідуально, так і в груповій терапії.

Фототерапія пов'язана із застосуванням фотографії для вирішення різного роду психологічних проблем, а також для розвитку та гармонізації особистості.

За допомогою фотографії дівчата з вадами зовнішності вирішують для себе такі завдання:

1. Виділення себе із загальної маси.
2. Пошук і знаходження ідентичності.
3. Набуття почуття незалежності - Я сам знаходжу те, що являє інтерес, що відповідає на багато питань; Я можу моделювати навколишній світ.
4. Набуття групи однодумців.
5. Узгодження Я-образів.
6. Творче самовираження.

Розплутуючи цей клубок відносин з собою, переживаючи заново своє життя в безпечному, сприятливому і підбадьорюючому середовищі консультаційного простору, в контакті з досвідченим психологом, у всіх є можливість заповнити жагу любові, зцілити власні травми на будь-якій часовій ділянці власного життя, навчитися абсолютно по новому відносити до себе і до людей, відновити почуття власної гідності, і значно підвищити самооцінку.[2]

Список використаних джерел

1. Копитіна А.В. Арт-терапія в епоху постмодерну/ А.В. Копитіна. – СПб.: Мова, Семантика,2002. – 224 с.
2. Бурхливо М. Е. Терапія творчим самовираженням / М.Е. Бурхливо.– М: Медицина, Інтернет-ресурс. – 2007.

3. Бернс Р. Розвиток Я-концепції і виховання: пер. з англ. / Р.Бернс – М: Прогрес. – 2005.– 421с.

4. Борішевський М.І. Теоретичні питання самосвідомості особистості / М.І. Борішевський // Психологічні особливості самосвідомості підлітка. – К. Вища школа, 2009. – С. 5 – 38.

5. Дмитрова Т. В. Образ "Я" як регулятор міжособистісних стосунків у ранній юності: дис. кандидата психологічних наук.: 19.00. 01./ Т.В. Дмитрова. – К., 2008. – 187с.

УДК 364.622-785.4:793/796

Ільканич Н.М., студентка III-А курсу;
керівник: Тягур Л.М., викладач психології.

ІГРОВА ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПРАКТИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ

Арт-терапія, яка в буквальному сенсі перекладається як «лікування мистецтвом», являє собою ефективний і захоплюючий комплекс методів психологічної корекції і оздоровлення. На сьогоднішній день існує безліч методів арт – терапії, одним з них є ігротерапія. Із стародавніх часів і до наших днів гра використовується людиною для розвитку творчості, фантазії, а значить для розвитку прогресу у всіх областях життя. Людині з дитинства властиво грати. Гра є природним способом виразу його думок і відчуттів. Стаючи дорослим, кожний з нас вибудовує відносини з оточуючими, вносячи в них який-небудь елемент свій власної дитячої гри, проявляючи свою індивідуальність і, таким чином, впливаючи на загальні соціальні відносини.

Ігрова терапія – всі психотерапевтичні методи роботи, які використовують дитячу гру та іграшки. Гра використовується в якості способу лікування. Дорослі можуть виразити свої проблеми і переживання в словесній формі. Дітям важко чітко описати свої думки і почуття, але вони здатні у грі «показати» свої думки, переживання, бажання і страхи. Почуття, які дитина, можливо, боїться виявити відкрито, вона може, нічого не побоюючись, спроектувати на

обрану за власним бажанням іграшку або ситуацію. Відтворюючи в символічній формі життєві проблеми, дитина поступово вчиться долати їх. Оскільки світ дитини – це світ гри, саме ігрова терапія дає психологу можливість увійти у цей світ, глибше зрозуміти внутрішнє життя дитини [1, с. 232].

Мета дослідження – визначити гру як метод вікової психокорекції, проаналізувати специфіку та корекційні можливості індивідуальної та групової форм ігрової терапії. Сьогодні ігрова терапія застосовується як метод роботи з дітьми інвалідами, дітьми, які стали жертвами насильства. Гра має великий потенціал щодо гармонізації соціальних стосунків дитини, відреагування негативних емоцій і встановлення контакту з близьким оточенням, сприяє подальшій соціалізації дитини. Метод розігрування рольових ситуацій дає можливість побачити членів групи не лише в між особистісних взаєминах, а й у процесі виконання певної соціальної ролі.

При дослідженнях стресогенної ситуації, тобто якщо травмуюча ситуація сильно і тяжко вплинула на дитину, то спочатку запропоновано дитині скласти історію про подію, намалювати до неї малюнки, виготовити маски або інші атрибути. А вже потім дитина розповідає сценарій історії діткам, розподіляє ролі. У процесі обігрування дитина керує грою і тим самим рухається від пасивної ролі потерпілого до активної ролі діяча. Це дозволяє їй звільнитися від страху, тривоги, напруження, викликаних травмуючою подією. Тут використаний метод відреагування ігрової терапії. У процесі «відігрування» або розігрування колишнього досвіду дитина управляє грою і тим самим переміщається з пасивної ролі потерпілого в активну роль діяча.

Ігрова терапія використовується як в індивідуальній, так і в груповій формі. Визнання однолітків мотивує дитину до зміни своєї поведінки. На відміну від індивідуальної, групова ігротерапія забезпечує реальне соціальне оточення для знаходження та експериментування з новими, ефективнішими способами взаємин із однолітками, набуття нових знань не лише про інших, але й про себе. Під час взаємодії діти

допомагають одне одному брати відповідальність за побудову міжособистісних стосунків. Присутність в ігровій кімнаті інших дітей сприяє пов'язуванню терапевтичного досвіду з реальністю [2, с. 54]. Під час взаємодії діти допомагають одне одному брати відповідальність за побудову міжособистісних стосунків. Гра використовується в груповій психотерапії і соціально-психологічному тренінгу у вигляді спеціальних вправ, завдань на невербальні комунікації, розігруванні різних ситуацій та ін.

У грі, як у особливому виді суспільної практики, відтворюються норми людського життя і діяльності, підпорядкування яким забезпечує пізнання і засвоєння предметної і соціальної діяльності, а також інтелектуальний, емоційний і моральний розвиток особистості. У структуру гри дітей входять: ролі, взяті на себе граючими; ігрові дії як засіб реалізації цих ролей; ігрове застосування предметів - заміщення реальних предметів ігровими, умовними; реальні відносини між граючими [3, с. 79-80]. Нові реальні стосунки, у які рольова гра включає дитину, як із дорослими, так і з однолітками, стосунків свободи і співробітництва, замість стосунків примусу й агресії призводить зрештою до терапевтичного ефекту. Діти одержали можливість розіграти і тим самим відреагувати свої почуття - напруження, агресивність, страхи та інше. Згідно результатів досліджень, гра сприяла створенню близьких відносин між учасниками групи, знімає напругу, тривогу, страх перед оточуючими, підвищує самооцінку, дозволяє перевірити себе в різноманітних ситуаціях спілкування.

В ході спостереження у дітей встановлено поліпшення, в цілому після проведення ігрової терапії діти стали більш емоційно врівноваженими, впевненими в собі, стали більше довіряти оточуючим, частіше стали виявляти ініціативу і не боятися виконувати важкі завдання.

Список використаних джерел

1. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посіб. / Світлана Кузікова. – 2-ге вид., стереотип. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 384 с.

2. Литвиненко С.А. Ігротерапія / Світлана Литвиненко. – К. : Шкільний світ, 2010. – 128 с.

3. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / Віктор Шапар. – Х.: Прапор, 2007. – 640 с.

УДК 373.3:316.624

Сенькович Н.В., студентка IV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М., викладач педагогіки.

ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасному українському суспільстві відбуваються кризові процеси, які негативно впливають на психологію людей, особливо дітей та підлітків, породжуючи девіантну поведінку. Збільшення кількості неповнолітніх з девіантною поведінкою являється тривожним симптомом [1, с. 38].

С. Виготський, налічивши близько 150 факторів, які впливають на формування особистості стверджував, що розвиток дитини відображає індивідуальну реакцію на умови, у яких дитина проживає і розвивається. Серед причин відхилень у поведінці учнів можна виділити: втрата інтересу до школи, надзвичайно ускладнена життєва ситуація (діти трудових мігрантів, діти з особливими потребами, сироти, напівсироти та ін.), несприятливе мікросоціальне середовище, психопатія або інші патології мозку, труднощі адаптації до шкільного життя, особливі освітні потреби, генетичний фактор. Вплив наведених чинників розглядається в сукупності і у взаємозв'язку [2, с.32].

Власне психологічна допомога особистості з девіантною поведінкою здійснюється за такими напрямками, як психологічна превенція (попередження, профілактика) і психологічна інтервенція (подолання, корекція, реабілітація). Профілактично-корекційна робота спрямована на реалізацію таких функцій: виховну (поновлення позитивних якостей, що переважали до появи девіантної поведінки); компенсаторну (формування прагнення компенсувати певні недоліки, активізація діяльності у тій сфері, де особистість може досягти успіху); стимулюючу (активізація позитивної

суспільно корисної діяльності через зацікавлене емоційне ставлення до особистості); коригувальну (виправлення негативних якостей особистості, коригування мотивації, ціннісних орієнтацій, поведінки); регулятивну (забезпечення впливу учасників міжособистісної взаємодії з поступовим переходом до саморегуляції і самоконтролю).

Превенція (попередження) девіантної поведінки, або її профілактика, передбачає систему загальних та спеціальних заходів на різних рівнях соціальної організації. Умовами успішної профілактичної роботи вважається дотримання таких основних принципів як комплексність, диференційованість, послідовність та вчасність. Сучасна наука пропонує виділяти первинну, вторинну та третинну профілактику девіацій (відхилень). Первинна профілактика спрямована на усунення несприятливих чинників, які зумовлюють певне явище, а також на підвищення стійкості особистості щодо впливу цих чинників. Завданням вторинної профілактики є раннє виявлення та реабілітація нервово-психічних розладів та робота з «групою ризику», наприклад, з учнями, які мають певну виразну схильність до формування девіантної поведінки без проявів такої в даний час. Третинна профілактика вирішує такі спеціальні завдання як лікування нервово-психічних розладів, що супроводжуються порушеннями поведінки, попередження рецидивів у осіб з уже сформованою девіантною поведінкою.

Психолого-педагогічна профілактика є індивідуально спрямованою. Об'єктом її виступає не група учнів в цілому, а лише учні, що належать до так званої «групи ризику» (дітисироти; діти з девіантною поведінкою: діти з вадами фізичного та психічного розвитку; діти, які зазнали насильства; обдаровані діти, які відчують труднощі в спілкуванні). Головною умовою результативності психолого-педагогічного впливу на таких школярів є системний командний підхід, при якому до роботи залучаються психолог, соціальний педагог, вчителі, батьки і, за потреби, медичні працівники та соціальні служби.

У психолого-педагогічній профілактиці девіантної поведінки школярів виділяють три основні етапи: 1)

діагностика готовності до девіантної поведінки і складання плану корекції; 2) встановлення довірливих взаємин з учнем, формування у нього мотивації щодо особистісного саморозвитку; 3) реалізація програми психолого-педагогічної корекції. Діагностика психологічної готовності до девіантної поведінки проводиться саме у початковій школі. Цілісний аналіз результатів обстеження дозволяє зважити ризик формування схильності до важковиховуваності та скласти індивідуальну програму психолого-педагогічної профілактичної роботи. В такій програмі розробляється система заходів, спрямованих на оптимізацію психічного розвитку і гармонізацію соціальної адаптації дитини.

Програма роботи з дітьми молодшого шкільного віку у разі порушень розвитку особистості, що розроблена Р. Овчаровою [3], складається з таких блоків: зняття стану емоційного дискомфорту; створення ситуації успіху; гармонізація внутрішньої суперечливості особистості; корекція залежності від оточуючих; зняття ворожості, формування адекватних форм соціальної поведінки та корекція тривожності, виховання впевненості у собі. До корекційної роботи залучаються і батьки учня.

Ефективність роботи вчителя з важковиховуваними школярами полягає в налагодженні з дитиною, батьками, психологом і соціальним педагогом позитивної, емоційно-насиченої атмосфери взаємин, яка давала б можливість дитині підвищувати її самоповагу, сприяла відчуттю нею радості власних можливостей та досягнень.

Список використаних джерел

1. Самарська М. Робота з девіантними школярами на основі соціально-педагогічного патронажу / М. Самарська // Соціальний педагог. – 2007. – № 9. – С. 38–41.

2. Колесник А.І. Організація превентивного виховання в сучасній школі / А.І. Колесник // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 11. – С. 31–43.

3. Горбунова В. Виховання без травмування, або навіщо дітям дорослі? / В. Горбунова. – Харків: вид-во «КСД», 2016. – 320 с.

РОЗДІЛ 4

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПОСТОРУ В ДНЗ ТА ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

УДК [373.3.016:51]:37.091.313

Близнець В.В., студентка III-Ж курсу;
керівник: Марко М.М., викладач
математичних дисциплін

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ТА ЯКІСНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИЦІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасних умовах реалізація концепції Нової української школи вимагає вдосконалення системи навчальних технологій і методів. Пріоритетними напрямками вдосконалення освітнього процесу є оновлення дидактичних і методичних матеріалів, розвиток інформаційної бази, пошуку нетрадиційних форм і методів організації освітнього процесу. Одним з таких є метод навчальних проектів.

Метод проектів – це метод, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити [1].

Зважаючи на змістові особливості курсу математики і час, відведений на виконання програмових вимог, навчальний проект з цього предмета доцільно організовувати, по-перше, для урізноманітнення діяльності учнів у разі їхнього успішного просування в засвоєнні основного змісту, по-друге, коли навчальна ситуація в класі актуалізувала проблему, прийнятну для розв'язання методом проектів. Зупинимось на другій умові й розглянемо кілька тем навчальних проектів, які педагоги можуть запропонувати учням у курсі математики, а саме прикладні проекти [2].

Практика показує, школярі стикаються з певними труднощами в засвоєнні нумерації чисел у межах 100. Щоб вивчення такого матеріалу було ефективним, доречно разом з

учнями реалізувати прикладний навчальний проект «Грамандрівка». Його результатом може бути настільна грамандрівка на будь-яку цікаву для учнів тему. Під час створення гри першокласники самостійно розташують на ігровому полі ряд чисел у межах 100, а під час її використання – у невимушеній атмосфері користуватимуться ними. Таким чином учні мимохідь опанують порядкову лічбу, що стане навчальним результатом діяльності. Водночас, реальний і цікавий результат колективної справи підвищить її цінність в очах дітей. Робота буде цікавішою, якщо об'єднати учнів у кілька груп і запропонувати їм виготовити кілька ігор за різними сюжетами. Визначившись із сюжетом, необхідно продумати правила гри, а потім скласти план реалізації проекту, тобто разом з учнями намітити кроки, які приведуть до бажаного результату.

Цікавим для учнів 2-го класу стане проект «Таблиця-помічниця», присвячений вивченню табличного множення і ділення. Згідно з останніми змінами у програмі з математики, у процесі засвоєння випадків множення і ділення учням дозволяється користуватися таблицею. Цікавіше, коли її створять самі діти. Варто запропонувати учням не готовий варіант таблиці, а лише її поля, які діти зможуть самі заповнити потрібними числами.

Подібну діяльність можна організувати, виготовляючи будь-які інші пам'ятки або підказки для роботи над задачами. Так, під час ознайомлення із сюжетними задачами педагог поступово проводить учнів усіма етапами їх аналізу. В результаті такої діяльності формується звичка працювати за певним алгоритмом, тому варто запропонувати дітям на основі виконаних дій скласти пам'ятку, якою можна користуватися під час роботи над задачею.

Звісно, під час навчання математики доцільно розробляти не лише прикладні проекти, а, зокрема:

– інформаційні проекти («Які числа називають «магічними?»», «Найдавніші математичні знаки», «Грошові одиниці в Україні», «З історії вимірювальних приладів», «Найвідоміші математики планети», «Математичні цікавинки»);

– пошуково-дослідницькі проекти («Математика в казках», «Математика на кухні», «Геометричні тіла в архітектурі», «Математика в легендах», «Відстань до Сонця в різних одиницях величини», планування ділянки «Присадибна ділянка», складання таблиці витрат матеріалів «Ремонт моєї оселі»);

– творчі проекти («Музичний задачник», «Числова мозаїка», «Веселий задачник», ілюстрування задач «Намалюймо задачу», «Математична газета», складання задачника «У тридев'ятому царстві», «Надзвичайні одиниці вимірювання величин»);

– постановка ігрових вистав «Як виникла математика» та «У доісторичній математичній школі», участі в ділових іграх «У магазині іграшок», «Мій бюджет на місяць», «Як навчитися заощаджувати кошти?» тощо [3, 2].

Отже, метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що створює умови для творчої самореалізації учнів. Вони набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проектують у навчанні а також вміння, які набувають під час роботи над проектом: планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; самостійно збирати і накопичувати матеріал; аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку; установлювати соціальні контакти; створювати «кінцевий продукт». Метод проектів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових. Активне включення учнів у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі [1].

Список використаних джерел

1. Триус Ю.В. «Інноваційні інформаційні технології у навчанні математичних дисциплін» / Ю.В. Триус // Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15095/1/15-Tryus-76-81.pdf>

2. Годованюк Т.Л. Метод навчальних проектів в курсі методики навчання математики / Т.Л. Годованюк // Режим

доступу:http://archive.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_2/295.pdf

3. Проекти в початковій школі: тематика та розробка занять / За ред. О. Онопрієнко. – К. : Шкільний світ, 2008.— 128 с.

УДК 373.3-052:004.5.031.42

Герич І.І., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ – ШЛЯХ ДО СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЇ УСПІХУ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

За нової парадигми освіти пріоритетним у педагогічному мисленні став новий підхід до ролі учня у освітньому процесі. Саме він повинен стати центральною фігурою на уроці. Від творчої активності учнів, їх вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учнями класу, з вчителем залежить результативність уроку. Вплинути на традиційний процес навчання, підвищити його ефективність, спрямувати його на розвиток особистості учня, на наш погляд, може використання інтерактивних технологій навчання молодших школярів.

Суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що знають, вміють та здійснюють [4, с. 65].

Під інтерактивною технологією навчання треба розуміти таку організацію навчального процесу, за якої той, хто вчиться, обов'язково бере участь у колективному взаємодоповнюючому процесі навчального пізнання. Кожен

учасник має конкретне завдання, за яке він публічно звітує, від його виконання залежить якість роботи всієї групи, до якої він належить. Інтерактивні технології навчання сутнісним змістом і структурою передбачають чітко спланований результат навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [3, с. 27].

Сьогодні прийнято вважати, що використання методів інтерактивного навчання дає змогу збільшити відсоток засвоєння матеріалу, який вивчають. При цьому часто користуються схемою, котру прийнято називати «Пірамідою навчання» (схема 1).

Із піраміди видно, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5%, читання – 10%), а найбільших – інтерактивного (групові дискусії – 50%, дидактичні ігри – 75%, навчання інших чи негайне застосування отриманих знань – 90%) [4, с. 125].

Схема 1. Піраміда навчання

Для того щоб подолати складності застосування окремих інтерактивних технологій і перетворити їхні слабкі сторони в сильні, треба пам'ятати:

– інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і педагогові;

– елементи інтерактивного навчання слід вводити поступово;

– спочатку слід використовувати прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, «мозковий штурм» тощо [2, с. 520].

Використання інтерактивного навчання дає змогу досягти досягнення атмосфери співробітництва, доброзичливості в класі, дає можливості створити та реалізувати ситуацію успіху у навчальній діяльності.

Сьогодні в початковій школі використовується багато інноваційних технологій, а саме: технології особистісно-орієнтованого навчання; педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; підвищення ефективності управління та організації освітнього процесу; дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу. Саме їх використання, на нашу думку, є оптимальними для успішного навчання, всебічного виховання та гармонійного розвитку особистості дитини, формування різноманітних форм мислення, творчих здібностей [1, с. 69].

Отже, інтерактивне навчання є однією з найбільш гнучких форм включення кожного учня в роботу, забезпечує перехід від простих до складних завдань, вчить використовувати не готові знання, а здобувати їх із власного досвіду, що веде до розвитку мислення – творчого і діалектичного. Новітні підходи до організації навчання роблять навчально-виховний процес різноманітним, цікавим та ефективним.

Список використаних джерел

1. Досяк І.М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій 1–4класи / І.М. Досяк. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.

2. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник / С.П. Максимюк. – К.: Кондор, 2005. – 670 с.

3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.Н.Н., 2002. – 136 с.

4. Химинець В.В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 312 с.

УДК 373.3.091.3:004.5.031.42

Годованець Н.П., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Однією із найбільш важливих освітніх проблем сучасності, є питання створення єдиного освітнього та інформаційного простору. Перехід до інформаційного суспільства суттєво впливає на освіту, особливо на розвиток підростаючого покоління. Це стосується не лише змісту, форм і методів навчання, а й самого розуміння сучасної освіти, спрямованої на формування творчої особистості.

Висвітлення проблем, пов'язаних з використанням сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій у педагогічному процесі, розвинуто в працях Р. Вільямса, Б. Гершунського, В. Глушкова, А. Єршова, К. Маклін, Ю. Машбиця, С. Пейперта, Є. Полат та ін., які стверджують, що впровадження комп'ютерних технологій у практику навчання є однією з форм підвищення ефективності освітнього процесу [4, с. 2].

Використання інформаційних технологій відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, надають абсолютно нові можливості для творчості, дозволяють реалізовувати принципово нові форми і методи навчання.

Варто зазначити, що інформаційно-комп'ютерні технології здійснюють вплив на емоційну сферу молодшого

школяра, сприяючи підвищенню пізнавальної активності, інтересу до навчання, активізації навчальної діяльності учнів.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі початкової школи повинно бути підпорядковано як основній меті навчання, так і конкретним завданням, які вирішує вчитель у ході уроку. При цьому повинні бути враховані фактори та умови, які впливають на навчальний процес і забезпечують дотримання санітарно-гігієнічних умов та техніки безпеки. В роботі вчителі використовують готові мультимедійні презентації, створюють власні мультимедійні навчальні програми та презентації, проекти, використовують засоби мережі Інтернет. До основних засобів мережі Інтернет у початковій школі належать: освітні блоги, використання електронних навчальних посібників, розв'язування інтерактивних кросвордів, тестовий комп'ютерний контроль, комп'ютерні дидактичні ігри, Інтернет ресурси, соціальні мережі, Інтернет-конференції. Широке використання ІКТ в початковій школі спонукає до перегляду та аналізу деяких з них.

Освітній блог відкриває учасникам навчального процесу безліч цікавих можливостей: залучення батьків до участі в навчально-виховному процесі; інформування про події та заходи, що відбуватимуться; ведення дискусій; формування в дітей навичок культури спілкування; організація позакласної роботи учнів; реалізація проектів. Дедалі більше педагогів використовують Інтернет-сервіси з метою урізноманітнення, трансляції певних знань у блогі.

Електронні підручники та журнали. На думку П. Полянського, електронний підручник – це освітній продукт, який відповідає вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти і навчальним програмам. В ньому має бути застосований принцип квантування [1, с. 11].

Шкільний електронний журнал – програма, в якій інформація про уроки, оцінки та домашні завдання стає доступною всім учасникам освітнього процесу. Він має такі можливості: учителі заносять усі оцінки; при виставленні семестрової оцінки учитель звертає увагу на прогнозовану програмою оцінку; учні та батьки можуть побачити динаміку

навчання; адміністрація має змогу побачити діаграму успішності класів.

Соціальні мережі розкривають учня і вчитель може глибше пізнати сильні й слабкі сторони особистості. Перевагою використання соціальної мережі в освітньому просторі є зрозумілість ідеології й інтерфейсу для переважної більшості інтернет-спілок, що дозволяє зекономити час, обминувши етап адаптації до нового комунікативного простору. Педагог може використати цей сервіс для проведення олімпіад, надання допомоги у вивченні предмета, створення творчих груп [2, с. 19].

Інтернет-конференції. Такий вид роботи дає змогу висловлюватися кожному, за короткий час розглянути поставлену проблему. Доступність веб-матеріалу полегшує аргументацію висловлювання. Також можлива участь у конференції учня, який відсутній на уроці, але має доступ до Інтернету. Матеріали форуму можна зберегти й використати під час інших занять.

Комп'ютерне тестування. Використання комп'ютерного тестування підвищує ефективність навчального процесу, заощаджує час на інші види роботи, проведення яких неможливе без контакту вчитель-учень. Щоб виконати це тестування учні повинні більш глибоко вивчити необхідний розділ [3, с. 10].

Таким чином, провідне місце у педагогічній діяльності учителів початкових класів займають сучасні ІКТ, упровадження яких інтенсифікує навчальний процес у школі, спонукає учнів до самостійного пошуку інформації, формує інформаційну культуру, підвищує мотивацію до навчання.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі – це не просто нове віяння часу, а необхідність і пошук нового сенсу уроку.

Список використаних джерел

1. Жосан О.А. Місце електронного підручника в навчально-виховному процесі / О.А. Жосан // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 9. – С. 11–17.

2. Орлова О.А. Соціальні мережі в освітньому процесі / О.А. Орлова // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 9. – С. 18–21.

3. Харибіна Н.М. Мережеве навчання – колосальний крок уперед в освіті / Н.М. Харибіна // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 7. – С. 8–15.

4. Шевченко А.Л. Використання ІКТ у сучасній школі / А.Л. Шевченко // Педагогічна майстерня. – 2012. – № 3. – С. 2–7.

УДК 373.3.011.3-051:004:001.895

Данилаш Є.Ю., студентка II-Г курсу;
керівник: Феньов Я.І., викладач педагогіки

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому. Тому впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес початкової школи є провідною ідеєю.

Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Інновацію можна розглядати як процес (масштабну або часткову зміну системи і відповідну діяльність) і продукт (результат) цієї діяльності. Таким чином, інноваційні педагогічні технології як процес - це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів» [1, с. 29].

Серед учених, які вели дослідження у даному напрямку, слід відзначити праці І.Д. Беха, Л.І. Даниленка, І.М. Дичківської, О.М. Пехоти, О.В. Попової, Л.С. Подимової, А.І.

Прігожина, В.А. Сластьоніна, А.В. Хуторського. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які мають у собі прогресивне начало, що надає змогу під час зміни умов і ситуацій ефективно вирішувати завдання виховання та освіти.

Інноваційна діяльність є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Впровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування, їм властиві чітка мотивація інноваційної діяльності та викристалізована інноваційна позиція, здатність не лише включатися в інноваційні процеси, але й бути їх ініціатором.

У сучасній початковій школі дитину недостатньо навчити тільки читання, рахунку і письму. Її необхідно забезпечити новими вміннями – це універсальні навчальні дії, що становлять основу уміння вчитися, а також сформована свідома мотивація до навчання, самоорганізація і саморозвиток. Необхідно створити такі умови, які дозволять підвищити у дітей інтерес до навчання, навчити усвідомлювати, що залишилося незрозумілим, а в кінцевому підсумку навчити вчитися. І тоді учень почне отримувати радість від процесу самостійного пізнання і від результату своєї навчальної праці. У вирішенні цих проблем провідна роль відводиться вчителю. Необхідно переглянути його роботу, освоїти нові методи навчання сучасного молодшого школяра, по-новому поглянути на саму побудову уроку, форму його проведення [2, с.56].

Сьогодні вчителями використовуються такі сучасні освітні технології: особистісно-орієнтоване навчання;

інформаційно-комунікаційні технології; проектно-дослідницька технологія; інтерактивні технології; технологія проблемного уроку; технологія роботи з портфоліо; здоров'я зберігаючі технології; колективно-індивідуальна розумова діяльність; блочно-модульна технологія; розвивальна система Л. В. Занкова; ігрові технології [3, с. 95].

Відповідно, основні завдання підготовки вчителів початкової школи до впровадження інноваційних технологій в системі освіти полягають в тому, щоб: допомогти кожному вчителю у розвитку його ціннісних орієнтацій; надати педагогу можливість усвідомити методологію вирішення професійно-педагогічних проблем, яка ґрунтується на гуманістичній парадигмі; орієнтувати педагога на осмислення ним результатів педагогічних нововведень, сприяти виробленню критеріїв їх оцінки і самооцінки.

Впровадження інноваційних технологій вимагає від учителя початкової школи: вивчення спеціальної літератури; аналіз педагогічного досвіду вчителів-новаторів; розробки плану запровадження нової техніки; оптимальне поєднання всіх знань; знання психології людських взаємин та дитячого колективу; обізнаність у міжпредметних зв'язках (через наскрізні програми). Впровадження, в даному випадку трактується як перетворення практики на основі результатів досліджень при обов'язковому їх застосуванні з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації початкової освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів. Розв'язання цього завдання можливе за умови зміни педагогічних методик та впровадження інноваційних технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Веремчук А. Інноваційна освітня діяльність сучасного вчителя початкових класів / А. Веремчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – №5. – 2012. – С.94–99.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І. М. Дичківська. – 3-тє вид., випр. – К.: Академвидав, 2015. – 304 с.

3. Телянчук В.П. Інноваційні технології в початковій школі / В.П. Телянчук, О.В. Лесіна. – Х. : Видавнича група «Основа», 2008. – 233 с.

УДК 37.015.31:159.955

Карелікова Я.С., студентка II-Н курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер його соціального і духовного життя потребує якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам.

Одним із найважливіших напрямків удосконалення навчання учнів початкових класів є застосування інтерактивних технологій. Сьогодні уже неможливо навчати традиційно: у центрі навчально-виховного процесу має бути учень. Освітня технологія розвитку критичного мислення допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших.

Критичне мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію; здатність мислити мобільно, обирати єдино правильне розв'язання проблеми; бути відкритим до сприйняття думок інших і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції [1, с. 28].

На думку фундатора Інституту критичного мислення США Метью Лімпана, критичне мислення – це «вміле відповідальне мислення, що дає змогу людині формулювати надійні вірогідні судження» [5, с. 13].

Формування критичного мислення передбачає створення базового ставлення до себе і світу, що вимагає варіативної, самостійної, осмисленої позиції, яка в подальшому підвищує надійність освіти.

У витоків цієї технології стояли такі видатні вчені як Л. Брунер, Д. Вертч, Л. Виготський, Дж. Дьюї, М. Коул. Не менш важливе наукове дослідження провели й вітчизняні вчені О. Белкіна, М. Красовицький, Ю. Стежко, що виклали у своїх працях необхідність розвитку критичного мислення [1, с. 28].

Критичне мислення – це самоспрямоване, самодисциплінуюче, самооцінююче й самокорегуюче мислення. Професор Девід Клустер виділив 5 характеристик критичного мислення:

- мислення самостійне;
- мислення узагальнене;
- мислення проблемне й оціночне;
- мислення аргументоване;
- мислення соціальне.

Технологія розвитку та формування критичного мислення – це система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих проблем і цілей. Процес розвитку критичного мислення є складним процесом творчої переробки інформації, що пов'язана з її усвідомленням, переосмисленням такої діяльності.

Отже, можна сказати, що формування критичного мислення є поступовим, воно залежить від клопіткої та взаємопов'язаної роботи вчителя й учня. Розвиток критичного мислення включає й самостійну діяльність учня, що дає йому змогу реалізувати свої можливості й потреби, а також він навчається способам оцінки власної діяльності. Не можливо виділити чіткий алгоритм дії вчителя у формуванні критичного мислення в учнів, але можна виділити певні умови, що здатні спонукати і стимулювати учнів до критичного мислення. Головними серед яких є: час,

очікування ідей, спілкування, цінування думок інших, віра в сили учнів та активна їх позиція.

Варто зазначити, що для впровадження розвитку критичного мислення не потрібно ніяких інших додаткових умов. Основними для роботи з цією технологією є, по-перше, бажання вчителя працювати творчо, по-сучасному; по-друге, здатність використовувати когнітивні техніки і стратегії, які підвищують імовірність отримання бажаного результату.

Завдяки застосуванню цієї технології в рамках вивчення навчальних дисциплін, зокрема на уроках та в позакласній роботі, створюється додаткова мотивація до навчання. Результати показують, що учні добре засвоюють матеріал, тому що це їм цікаво. Технологія розвитку критичного мислення дозволяє стимулювати загальну активність учнів, а також сприяє утвердженню системного характеру навчання та самонавчання.

Таким чином, за своєю сутністю технологія формування критичного мислення має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Отже, системне впровадження такої технології як технологія критичного мислення в школі призводить до того, що учні опановують її не тільки як навчальну технологію, вміння самостійно вчитися, критично мислити, але й мають змогу використати набуті знання у повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Доманюк Т.С. Від критичного мислення до творчого розвитку особистості / Т.С. Доманюк // Початкова освіта. – 2016. – № 11. – С. 4–27.
2. Ляшенко А.М. Латеральне мислення: методичні рекомендації для використання методики «Шість капелюхів

мислення» / А.М. Ляшенко // Початкова освіта (Шкільний світ). – 2017. – № 10. – С. 13–25.

3. Наволокова Н.П. Технологія розвитку критичного мислення / Н.П. Наволокова // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 4. – С. 28–31.

4. Шпічка Ю.О. Синквейн як прийом технології розвитку критичного мислення / Ю.О. Шпічка // Педагогічна майстерня. – 2015. – № 1. – С. 25–28.

УДК 373.2-052:373.2.091.3:793/796:316.77

Купар А.С., студентка IV-Д курсу;
керівник: Янчишина С.Ф., викладач педагогіки.

КОМУНІКАТИВНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ця тема була обрана не випадково: в групі часто виникають конфлікти між дітьми, малюки не вміють вести спільну розмову, домовлятися між собою, постійно виникає потреба у керівництві ними в процесі різних видів діяльності, кожен говорить про своє, співрозмовників ніхто не чує, у групі гомін, діти постійно конфліктують між собою. Проаналізувавши причини виникнення конфліктів, ми виявили низку проблем:

- діти не вміють вести діалог одне з одним, під час розмови використовують жаргонні слова, слова-паразити, перебивають співрозмовника;

- майже всі діти вживають лише елементарні ввічливі слова, а це свідчить про те, що вони недостатньо знають мовний етикет, необхідний для повноцінного спілкування.

Найбільш дієвою для підвищення рівня навичок культури спілкування дітей є ігрова діяльність. По-перше, гра – провідна діяльність дошкільника. По-друге, вона є колективною діяльністю, що передбачає необхідність спілкування з однолітками чи дорослими. Саме комунікативні ігри будуть ефективним засобом виховання культури

спілкування. Ефективність цього виду ігор забезпечується тим, що у процесі гри здійснюється як комунікативна, так і мовленнєва взаємодія дітей.

Було розроблено методику використання комунікативних ігор під час виховання культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку. За основу взяли досвід роботи дошкільного навчального закладу №242 м. Харків.

Комунікативні ігри ми розподілили за блоками: «Я та Я», «Я та інші», «Я і моє мовлення», «Я і мої емоції», «Я і моя сім'я».

До кожного блоку визначено конкретні завдання, що сприяють розвитку певних навичок культури спілкування, дібрано бесіди, які ми використовували за потреби перед вступом до гри. Елементи ігор можна включати у ситуації спілкування, бесіди, розваги, театралізовану, музичну та інші види діяльності дітей. Успішніше ігри відбуваються в колі, де всі діти бачать одне одного. При проведенні комунікативних ігор необхідно стежити за тим, щоб кожна дитина мала можливість проявити себе.

Блок «Я та Я»

Головними завданнями ігор цього блоку є навчання дітей з розумінням ставитися до індивідуальних особливостей і відмінностей між людьми; сприяти посиленню уваги дитини до себе, до своїх відчуттів і переживань, а також розвивати впевненість у собі. Для цього доцільно провести такі ігри: “Хто я?”, “Анкета”, “Я гарний – я поганий”, “Слухаємо себе”, “Малюємо себе”.

Блок «Я та інші»

Його завдання: розвивати у дітей навички спільної діяльності, відчуття спільності, розуміння індивідуальних особливостей, інших людей. Ігри-вправи сприяють розвитку згуртованості групи, налагодженню в групі атмосфери довір'я і безпеки. В цей блок входять такі ігри: “Познайомимось”, “Хто тебе покликав?”, “Опиши друга”, “Як ти почувашся?”, “СМС до хворого друга”, “Малюнок удвох”.

Блок «Я і моє мовлення»

Завдання комунікативних ігор цього блоку розвивати вміння вести вербальний і невербальний діалоги, мову жестів,

міміки і пантоміміки, розуміння того, що окрім мовленнєвих існують і інші засоби спілкування. Для цього доцільно провести такі ігри як: “Заверши речення”, “Ввічливі слова”, “Чарівний стілець”, “Художник слова”, “Дзеркало”, “Усмішка”.

Блок «Я і мої емоції»

Метою ігор даного блоку є ознайомлення дітей з емоціями людини; учити усвідомлювати свої емоції, а також розпізнавати емоційні реакції інших людей; розвивати вміння адекватно виражати свої емоції. В цей блок входять такі ігри і комунікативно-мовленнєві вправи: “Мімічна гімнастика”, “Вгадай емоцію”, “Мій настрій”, “Чарівний мішечок”.

Блок «Я і моя сім'я»

Головним завданням комунікативних ігор цього блоку є учити дітей усвідомлювати взаємини всередині сім'ї, а також себе як повноправного члена сім'ї, формувати тепле ставлення до її членів. До цього блоку можна віднести наступні комунікативні ігри: “Що означає любити батьків?”, “Домашній фотоальбом”, “Розігрування ситуацій”, “Дочки-матері”.

При проведенні комунікативних ігор варто дотримуватися таких рекомендацій:

- не слід прагнути використовувати за один раз відразу кілька ігор;

- не говорити дитині, що вона щось зробила неправильно, інакше надалі вона боїтиметься давати щирі відповіді;

- ігри і вправи будуть корисними тільки тоді, коли дитина схоче ними займатися. Тому не слід примушувати дітей грати з вами.

Ставтеся до запропонованих ігор не як до інструкції, яку неодмінно потрібно виконати, а як до теми, на основі якої ви можете вільно фантазувати. Увага до дитини, відповідність ігор її інтересам – перша умова для успішних занять. Використовуйте широкий спектр ігор і вправ у роботі з дітьми. Головне – щоб вони приносили задоволення і вам, і дитині, щоб ви відчували задоволення від кожного моменту спілкування з малюком.

Список використаних джерел

1. Лаврентьева Г.П. Культура спілкування дошкільників / Г. П. Лаврентьева. – К.: Вища школа, 1998.
2. Приходько Ю.О. Формування позитивних взаємин в дитячому колективі / Ю. О. Приходько. – К.: Вища школа, 1997.
3. Яковлєва О.О. Комунікативна гра як засіб розвитку культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку / О.О. Яковлєва, Л. А. Смілянська // Дошкільний навчальний заклад. – 2014. – №5.

УДК 373.3.015.31]:159.928:159.954

Лащо Д.О., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОСТІ І ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Підвищення інтелектуального потенціалу нації і розвиток творчої особистості є однією з найактуальніших цілей освіти. З цією метою створюють максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини, для самовизначення і самореалізації.

Сьогодні головне завдання школи – виявити самостійні творчі здібності дитини та дати їй поштовх для їх розвитку. У творчості кожна дитина має змогу певною мірою втілити в життя свої знання, уміння та здібності, тобто самореалізуватись. Саме у процесі розв'язування творчих завдань, пошуку нестандартних способів їх вирішенню в дітей виробляється вміння критично ставитись до звичайного, виробляється навичка дискутувати, придумувати нове. Цілеспрямований розвиток творчості учнів сприяє й формуванню в них морально-етичних і вольових якостей.

Одним із найважливіших факторів творчого розвитку дітей є створення умов, що сприяють формуванню їх творчих

здібностей. На нашу думку, варто виділити такі умови успішного розвитку творчих здібностей молодших школярів:

1) першим кроком до успішного розвитку творчих здібностей є ранній фізичний розвиток малюка, а потім – раннє читання, лічба, ознайомлення з різними інструментами;

2) створення обстановки, що випереджає розвиток дитини;

3) важливим також є характер творчого процесу, що вимагає максимального напруження сил;

4) надання дитині свободи у виборі діяльності, у чергуванні справ, у виборі способів тощо;

5) тепла дружня атмосфера в сім'ї та в дитячому колективі [1, с. 43].

За умов успішного розвитку творчих здібностей молодших школярів формується їх обдарованість.

Обдарованість – складне, багатогранне явище. Кожна обдарована дитина – індивідуальність, яка потребує особливого підходу.

Обдарований учень потребує такого навчання, що забезпечувало б розвиток творчого мислення, самостійності й активності в навчальній діяльності [2, с. 5].

Головні умови ефективної організації роботи з обдарованими дітьми:

1. Відхід від форм і методів навчання, що гальмують розвиток дитини й не залишають місця вільному вибору видів та методів її самостійної інтелектуально-творчої діяльності.

2. Активна педагогічна підтримка ініціативи, самостійності, оригінальності мислення.

3. Заохочення будь-яких навчальних та творчих успіхів.

4. Обов'язкова організація дослідницької діяльності, для якої в навчальних планах має бути відведено соціальне просторове і часове поле.

5. Активне запровадження гуманістичних моделей і технологій спілкування, навчання, виховання [3, с. 12].

Отже, розвивати творчі здібності можна в різний спосіб. Окремі учні переважно самостійно тренують свої задатки, щоб розвинути їх у здібності, і удосконалюють свої здібності, щоб вони стали творчими. Але для розвитку творчих

здібностей більшості школярів важливо є саме роль вчителя. Завдання педагога – управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірність, прагнення постійно вдосконалюватися.

Таким чином, проблема розвитку творчих здібностей особистості є однією з центральних в педагогіці, оскільки прогрес суспільства – це шлях постійної творчості, додання стереотипів і вироблення нових, нестандартних, часто несподіваних ідей, оригінальних підходів і шляхів до їх втілення. Одним з головних педагогічних завдань при цьому є виховання людини, здатної акумулювати і творчо переосмислювати набутий досвід, досягнення людства в науці, культурі, мистецтві, розвивати нові технології.

Список використаних джерел

1. Каменева І.Л. Розвиваємо творчі здібності учнів / І.Л. Каменева // Початкове навчання і виховання – 2014. – № 7–8. – С. 42–59.
2. Овчарова О. Розвиток розумових здібностей учнів як необхідна складова формування інноваційної творчої особистості / О. Овчарова // Початкова школа. – 2014. – №1. – С. 5–7.
3. Хомуха О. Інноваційні технології навчання як засіб розвитку творчих здібностей учнів / О. Хомуха // Завуч. – 2013. – №9. – С. 11–14.

УДК 373.3.091.313:004

Меклеш Я.І., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Вихід української системи освіти на міжнародні стандарти у зв'язку з її входженням у Європейський освітній

та науковий простір зумовлює необхідність поєднання науково-дослідної та навчальної діяльності школярів. Це вимагає від сучасної школи оновлення змісту освіти, форм організації освітнього процесу, впровадження інноваційних методів та засобів навчання школярів.

Сьогодні завдання школи є не просто сформувати компетентності в учнів, а здійснювати підготовку гармонійно і всебічно розвиненої молодшої людини, здатної до гнучкості мислення, швидкого реагування тасамостійних креативних рішень у розв'язанні життєвих завдань. Такі завдання можливо реалізувати за умови використання в освітньому процесі школи нових підходів, технологій, методик організації навчання молодших школярів [1, с. 26].

Однією з таких новітніх педагогічних технологій, що дає можливість якнайповніше розвивати творчого школяра, є проектна технологія. Вона майже універсальна для вивчення будь-яких дисциплін і спрямована на здобуття учнем необхідного у повсякденному житті досвіду.

Суть проектної технології – стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання проблем, показати практичне застосування надбаних знань [2, с. 13].

Використання проектної технології у початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів; усі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало; проекти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалі [4, с. 246].

Варто зауважити, що залучення молодших школярів до проектної роботи сприяє формуванню в них таких компетентностей, як: уміння працювати в колективі; уміння розділяти відповідальність; аналізувати результати діяльності; відчувати себе членом команди; навички аналітичного погляду на інформацію; здатність до адекватної самооцінки.

Проект – це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, яка спрямована на створення

певного унікального кінцевого продукту. Проект розглядають як «п'ять П»: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація. Шосте «П» проекту – його портфоліо, тобто папка, у яку зібрані всі робочі матеріали (чернетки, плани, звіти тощо) [3, с. 27].

Під час використання проектної технології, як зазначають науковці, вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань, розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації.

При підготовці та застосуванні проектної технології у роботі з молодшими школярами слід дотримуватися основних вимог до її організації:

- наявність значущої у дослідницькому творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку;

- практична, теоретична, пізнавальна значущість результатів;

- самостійна діяльність учнів;

- структурування змістової частини проекту;

- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, висновки [4, с. 247].

Важливо відмітити, що метод проектів підсилює та заохочує щире прагнення учнів до навчання, тобто на практиці є надзвичайно ефективним. Проектування завжди особистісно орієнтоване та дозволяє вчитися на власному досвіді й досвіді інших. У проекті учні стають основними дійовими особами освітнього процесу, вони є рівноправними учасниками творчого колективу. Це дозволяє їм об'єднуватися за інтересами, забезпечує різноманітність рольової діяльності.

Отже, використання методу проектів у навчально-виховному процесі сприяє кращому засвоєнню знань у

школярів, а також виробленні у них вмінь самостійно шукати та користуватися різними джерелами інформації. Застосування учителем проектної технології сприяє виробленню у дітей практичних навичок та враховує індивідуальні особливості кожного учня, сприяє творчому розвитку не лише школярів, але й педагогів.

Таким чином, проектна діяльність відкриває великі можливості, спрямована на духовне й професійне становлення особистості дитини через організацію активних способів дій. Технологія проектів дозволяє наблизити навчальний процес до життя, до потреб дітей, навчальний матеріал адаптувати до реальних життєвих ситуацій, а головне – робить навчання молодших школярів цікавим і змістовним, а процес набуття знань простим і доступним.

Список використаних джерел

1. Бритикова Г.В. Метод проектів як сучасна педагогічна технологія / Г.В. Бритикова // Управління школою. – 2008. – №7. – С. 26–28.

2. Мелашенко К. Технологія проектного навчання / К. Мелашенко // Завуч. – 2006. – № 13. – С. 12–14.

3. Метод проектів – у дії. Навчально-методичне видання / Укладач Л.М. Шерстюк. – Суми: РВВ СОІППО, 2011. – 54 с.

4. Сівек В.В. Використання методу проектів у початковій школі / В.В. Сівек // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 1 (45). – Ч.1. – С. 245–248.

УДК 373.2-052:159.937.53

Пилипко Н.І., студентка III-А курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладач
педагогіки та окремих методик.

ОСОБЛИВОСТІ СПРІЙНЯТТЯ ЧАСОВИХ УЯВЛЕНЬ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З проблемою часу людина стикається щодня, зриваючи листок календаря, щохвилини, дивлячись на годинник. В часі живе і дитина, тому програмою виховання і навчання в

дитячому садку передбачено розвиток у дітей часових уявлень. Дітей знайомлять з навколишнім світом, у якому всі події протікають у часі. Тимчасові характеристики реальних явищ, їх тривалість, порядок проходження один за одним, швидкість протікання, частоту повторень і ритм необхідно показувати і пояснювати дошкільникам.

Дитині досить важко дається сприймання часу. Адже час не має наочної форми, з ним не можна виконувати дії (будь-які дії відбуваються у часі, а не з часом), він плинний, незворотний, сприймання його залежить від суб'єктивних станів, має особистісний характер.

Сприймання часу - відображення у мозку об'єктивної тривалості, швидкості, послідовності явищ дійсності.

У дитини ознайомлення з часом починається із засвоєнням вироблених людством позначень і мір часу. Усвідомити їх нелегко, оскільки вони мають умовно-відносний характер. Відрізки часу позначають словами "сьогодні", "завтра", "тепер". Безперервно змінюється: те, що напередодні називалося "завтра", стає "сьогодні", а наступного дня - "вчора". Один і той самий проміжок часу сприймається по-різному залежно від змісту і характеру діяльності дитини, її стану на той момент: якщо вона, наприклад, очікує привабливу подію, здається, що час іде надто повільно. Тому діти довго не розуміють логіки часових відношень, упродовж дошкільного віку не сприймають тривалі часові періоди. їм недоступне розуміння таких категорій, як "рік", "століття", "епоха" тощо.

У ранньому і молодшому дошкільному віці дитина ще не орієнтується у часі. Так, невеликі відрізки часу діти вчать визначати на основі своєї діяльності, Найлегше вони визначають ніч і день, де що важче – ранок і вечір. Діти середнього і старшого дошкільного віку частіше спираються на суттєві ознаки у визначенні часу (ранок - "світло, коли сонечко встає" тощо).

Засвоєння уявлення про пори року відбувається у процесі ознайомлення із сезонними явищами природи. По-різному діти засвоюють назву днів тижня. Старші дошкільники, які відвідують дошкільний заклад, найчастіше

називають суботу, неділю і понеділок через їхню емоційну насиченість, особливу значущість (суботу і неділю проводять разом з батьками; понеділок - знову йдуть у дошкільний заклад).

Навіть старші дошкільники часто зазнають труднощів у диференціюванні, виокремленні різноманітних часових інтервалів. Так, до переліку "днів тижня" вони можуть включити слова "субота, неділя, завтра, учора". Позитивні зміни щодо цього відбуваються у другій половині дошкільного періоду: діти засвоюють часові позначення, починають правильно їх вживати, беручи за точку відліку уявлення про сьогоднішній день. Однак уявлення про історичні періоди, послідовність подій у часі, тривалість життя людей, існування речей тощо ще не сформовані, оскільки вони не мають для розуміння цих уявлень певних еталонів, не можуть спертися на власний досвід.

Наочний характер психічних процесів зумовлює специфічні особливості сприймання часу. Наприклад, дошкільник шукає матеріального виразника часу (годинник), упевнений, що якщо стрілки перевести, час зміниться (швидше настане завтра), не усвідомлює, що час не залежить від бажання людей (не розуміє об'єктивності часу). Тому провідна роль у розвитку сприймання часу належить дорослому, який виокремлює часові відрізки, встановлює їх зв'язок із діяльністю малюка, позначає їх словом, включає у різноманітні життєві ситуації.

Пізнання дитиною часу впливає на всі сфери взаємодії дитини дошкільного віку з дійсністю, забезпечує її успіх у пізнанні навколишнього світу, в оволодінні різними видами діяльності, розвитку соціальної адаптації, успішній підготовці до навчання у школі. Відтак проблема формування часових уявлень у дітей дошкільного віку потребує більшої уваги педагогів, зокрема розширення можливостей різних видів діяльності дошкільників у пізнанні ними простору та часу [3, с.44].

Сприйняття часу спирається насамперед на слухові та м'язові відчуття. Слух і м'язове відчуття І. М. Сеченов назвав дробовим аналізатором часу.

І.П. Павлов довів, що будь-який аналізатор може “відлічувати” час. Він визначив фізіологічну основу сприйняття часу, яка полягає у зміні збудження і гальмування [4, с.98].

Уміння регулювати і планувати діяльність в часі створює основу для розвитку таких якостей особистості, як організованість, зібраність, цілеспрямованість, точність, необхідних дитині при навчанні в школі і в повсякденному житті.

Список використаних джерел

1. Веракса М. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом. / М. Веракса // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – №2(46) – С.219–227.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) // “Дошкільне виховання”. – 2012. – №7. С. 4 – 19.

3. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці // Н. Голота // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2016. – № 2. – С. 38 – 44.

4. Щербакова К.Й. Методика навчання математики дітей дошкільного віку / К.Й. Щербакова. – К: Вища школа. – 1996. – С. 98 – 99.

УДК 37.016:502:004:001.895

Піцур Я.М., студентка ІІ-Ж курсу;
керівник: Тягур А.В., викладач
природничих дисциплін

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Важливо пам'ятати, що сьогоднішня школа - це завтрашнє суспільство, адже, як стверджує Абрахам Гарольд Маслоу: «Якщо освіта спрямовуватиме людину на усвідомлення своїх вищих потреб, на їх актуалізацію якщо

вона сприятиме самореалізації людини, то дуже швидко ми зможемо спостерігати розквіт цивілізації нового типу. Люди стануть сильними і здоровими, господарями свого життя».

Отже, сьогодні, як ніколи раніше, перед школою постає проблема виховання свідомої людини, з достатньо сформованими компетентностями, які дають їй змогу успішно виконувати будь-які життєві та соціальні ролі, бути творцем свого життя, активно інтегруватися в українське та європейське суспільство. Тому нагальною проблемою сучасної школи має бути формування в учнів життєвих або ключових компетентностей. Саме компетентнісний підхід має подолати прірву між освітою й вимогами сучасного життя. Найбільш ефективними методами, які сприяють формуванню ключових компетентностей, є сучасні технології, особливе місце серед яких посідає методика розвитку [4].

Дослідник О.В. Хуторський, зазначає, що «компетенція»- це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості: знань; умінь; навичок; способів діяльності. На його думку, компетентність-це володіння людиною відповідною компетенцією.

Слід зауважити, що міжнародна комісія Ради Європи розглядає це поняття як загальні або ключові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації. Таким чином, компетенція-це здатність розв'язувати завдання, проблеми, здатність і готовність діяти та виконувати поставлені задачі. Це мобільні знання, які постійно оновлюються, критичне мислення, яке дозволяє оцінювати окремі ідеї, використання їх в тій чи іншій ситуації. Людина, яка поєднуватиме в собі всі ці якості, стане високо компетентнісним спеціалістом. Опрацювавши педагогічні джерела можна виділити такі компетентності: ключові; загальнонавчальні; предметні [2].

Структуру компетентності можна уявити як своєрідний будинок, фундаментом якого є загальнонавчальні, а дахом ключові компетентності.

Ключові компетентності визначають як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно

розв'язувати різні навчальні завдання, життєві проблеми. Особистість, яка формується за рахунок компетентностей зможе успішно самореалізуватися в навколишньому середовищі як свідомий громадянин, високий професіонал, здатний захищати свої життєві цінності, а також піклуватися про інших. Успішність та ефективність формування компетентностей залежить від форм і методів організації навчально-виховного процесу. Тому необхідність застосування під час викладання природознавства інноваційних форм і методів, які би збуджували творчість учнів, створювали атмосферу розкритості, емоційного піднесення, вчили критично мислити, відстоювати свою позицію.

Інноваційні технології-це методи, засоби, що супроводжують етапи реалізації нововведення. Майбутнє - за системою навчання, що вкладалася б у схему «учень – технологія - учитель», за якої педагог перетворюється на технолога, а учень стає активним учасником процесу навчання [3].

У глосарії термінів ЮНЕСКО поняття "педагогічна технологія» трактується як конструювання та оцінювання освітніх процесів шляхом урахування людських, часових та інших ресурсів для досягнення ефективності освіти. З метою формування ключових компетентностей соціалізації учнів, на уроках природознавства використовуються різні технології.

Технології колективно-групового навчання передбачають спільну роботу всього класу.

Метод проектів – інноваційний метод, який поєднує декілька сучасних підходів. Дослідні проекти цілком підпорядковані логіці дослідження й мають структуру, наближену або повністю відповідну справжньому науковому дослідженню.

Нові інформаційні технології – це сукупність методів і технічних засобів пошуку, обробки, збереження та передачі інформації з допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій [1].

Отже, сьогодні пріоритетним у навчально-виховному процесі є використання інноваційних технологій з метою

підвищення якості освіти, оновлення всього навчально-виховного процесу, формування ключових компетентностей учнів. Саме сучасні інноваційні технології дозволяють максимально підвищити ефективність навчально-виховного процесу, дають можливість створити такі умови, коли всі учні залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу самонавчання, самореалізації, вчать спілкуватися, співпрацювати, критично мислити, відстоювати свою позицію.

Список використаних джерел

1. Евдокимов В.И. Практикум по развитию критического мышления / В.И. Евдокимов, Т.А. Олейник, С.А. Горькова. – Х.: Торнадо, 2002. – 144 с.
2. Лукіна І.Г. Управління процесом впровадження інформаційних і комунікативних технологій у навчальний процес / І.Г. Лукіна // Управління школою. – 2007. – №26. – С.13 – 16.
3. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І.В. Родигіна. – Х.: ВГ «Основа», 2005. – 116 с.
4. Салівон Н.В. Формування компетентностей на уроках біології через використання інноваційних педтехнологій / Н.В. Салівон. – Б.: ВГ «Основа», 2005. – 123с.

УДК 373.2.015.311:51:159.955

Терновці О. Ю., студентка III-A курсу;
керівник: Кертис Н. В., викладач
педагогіки та окремих методик.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ

На сучасному етапі формування системи дошкільної освіти найбільшої вагомості набула потреба пошуку нових форм розвитку, що сприяла б особистому зростанню дошкільника, його взаємодії із соціальним оточенням.

Одним із завдань пізнавального розвитку дошкільнят є розвиток у них логіко-математичного мислення, формування

початкових математичних знань і умінь, що є одним зі складових загального розвитку дитини.

Математика не може існувати ізольовано від інших розділів програми, вона повинна інтегруватися з ними. Такий підхід забезпечує усвідомлені міцні знання. Звернення до математики під час перебування дітей на прогулянці, у повсякденному житті, в процесі організації свят та розваг, різних видів ігор, на заняттях з фізичної культури, музичного виховання, образотворчого мистецтва, ліплення, аплікації, проведенні організованих форм активності дітей з інших розділів програми сприяє становленню зв'язків між числами, арифметичними діями та довідками. Такий підхід допомагає наповнити математику реальним змістом, формувати у дітей первинні уявлення про цілісну картину світу.

Потрібно так організувати педагогічний процес, щоб діти самостійно приходили до «відкриття». А для цього постійно створювати проблемні ситуації, ставлячи перед малюком запитання «чому?». Розв'язання проблемних завдань, пошук відповідей на запитання «хто вважає інакше?», «як можна зробити по-іншому?» розвивають у дітей логічне мислення, самостійність. Ці запитання потрібні, щоб діти вчилися доводити, аргументувати свої дії, пояснювати, висловлювати власні думки та використовувати логіко-математичні вміння у різних життєвих ситуаціях.

Навчання математики дітей дошкільного віку не можна уявити без використання цікавих ігор, завдань, розваг. Логічні завдання та вправи допомагають активізувати розумову діяльність, зацікавлювати математичним матеріалом, захоплювати і розважати дітей, розвивати розум, розширювати, поглиблювати математичні уявлення, закріплювати здобуті знання та вміння, вправлятися у застосуванні їх в інших видах життєдіяльності.

Добираючи гру, необхідно обов'язково поєднувати два елементи – пізнавальний та ігровий. Адже, діти люблять ігри добре знайомі та з задоволенням грають у них [2].

Ознайомлення з геометричним матеріалом розпочинається зі звичайних ігор із кубиками, розпізнавання фігур. Малюк на прохання дорослих знаходить у природі

предмети, що мають форму круга, куба, квадрата тощо. Наприклад, в дидактичній грі «На що схоже».

Уже із чотирирічного віку дитина грається з конструктором, добираючи різні геометричні фігури для конструювання. Логічні блоки Д'єнша є еталонами форм геометричних фігур (круг, квадрат, прямокутник, трикутник) [3].

Можна запропонувати дитині «Геометричне лото», лото «Кольори та форма». Корисним і цікавим заняттям виявиться також складання візерунків із геометричних фігур. Діти люблять викладати багатокутники з паличок. Значний інтерес у дітей старшого дошкільного віку викликають геометричні диктанти. Завдання вихователя в цьому випадку полягає в тому, щоб дошкільники не просто механічно дотримувалися вказівок дорослого, але й мали можливість проаналізувати та порівняти отримані результати.

Геометричні фігури в тому чи іншому вигляді зустрічаються дитині з самого малку. Ще будучи малюком вона може почути від тата з мамою, що тарілка - кругла, а люстра - трикутна.

Об'ємні фігури дуже легко сприймаються дітьми. Так, наприклад, дитина чудово запам'ятає, що м'яч, апельсин і кавун мають форму кулі, а коробочка з-під маминих парфумів — форму куба. До речі, непогано пояснити дитині, що звичайна «піраміда», якою вона гралася в дитинстві, нанизуючи колечка на стрижень, — це зовсім не піраміда, а швидше конус. Сам конус дитині можна показати у вигляді клоунського ковпака, а циліндр — як звичайну консервну банку або каструлю. Бажано пояснити дитині, що ромб, як його не переверни, залишається ромб.

Отже, логічні прийоми як засіб формування логічного мислення дошкільнят (порівняння, синтез, аналіз, класифікація, доказ) використовуються в усіх видах діяльності для розв'язання завдань, та узагальнення висновків. Зараз, в умовах докорінної зміни характеру людської праці, цінність такого знання зростає, про що свідчить значення компютерної грамотності, однією з

теоретичних основ якої є логіка. Знання логіки сприяє культурному та інтелектуальному розвитку особистості.

Математика справді може забезпечувати розумовий (логіко-математичний) розвиток дитини. Але для цього весь освітньо-виховний процес у дошкільному закладі слід організовувати таким чином, щоб діти могли постійно вправлятися у виконанні математичних і логічних операцій, щоб кожна дитина могла реалізувати свої інтереси та здібності повною мірою та була впевнена у своїх можливостях досягти очікуваного результату.

Список використаних джерел

1. Михайлова З.А. Теории и технологии математического развития детей дошкольного возраста. / З.А. Михайлова, Е.Д. Носова, А.А. Столяр, М.Н. Полякова, А.М. Вербенец / СПб: «Детство-пресс», 2008. – 392 с.
2. Баглаєва Н.І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників / Н.І. Баглаєва // Палітра педагога. – 2002. – №2. – С. 12–13.
3. Мамон В.Г. Розвиток логіко-математичної компетентності дошкільників за допомогою блоків Д'єнеша / В.Г. Мамон, І.А. Яблонська. А.Л. Половець // Дошкільний навчальний заклад. – 2009. – № 3. – С. 21–27.

РОЗДІЛ 5

ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

УДК 373.3.091.32-023.722

Гаджега К.В., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні в освітньому просторі України відбуваються кардинальні зміни, зумовлені процесом реформування школи. Розвиток сучасного суспільства підвищує вимоги до рівня освіти й виховання кожної людини. У цих умовах дедалі актуальніше стає формування в учнів творчого потенціалу, активної життєвої позиції. Відбувається системне оновлення змісту та перехід на нову структуру навчання, зокрема з'являється можливість застосовувати нові активні технології навчання, цінні для кожного учня.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб вивчити особливості дитини та орієнтуватися на загальні завдання формування особистості дитини, які впливають з Державного стандарту початкової загальної освіти, а також спираються на конкретні програми навчання і виховання, створюють для кожного учня оптимально сприятливі умови для його всебічного розвитку. Для здійснення цієї мети потрібно підвищити ефективність уроку різними способами і засобами навчання.

Існує кілька поглядів на нестандартний урок. На думку С. Антипової, В. Паламарчук, Д. Рум'янцевої, суть нестандартного уроку полягає в такому структуруванні змісту, яке б викликало насамперед інтерес учнів і сприяло їхньому оптимальному розвитку й вихованню. Л. Лухтай називає нестандартним такий урок, який не вкладається в межі виробленого дидактикою, і на якому вчитель не

дотримується чітких етапів навчального процесу, методів, традиційних видів роботи. Е. Печерська бачить головну особливість нестандартного уроку у викладанні певного матеріалу у формі, пов'язаній з численними асоціаціями, різними емоціями, що допомагає створити позитивну мотивацію навчальної діяльності [2, с. 283].

Отже, термін «нестандартний урок» дещо втратив своє первинне значення. Проте набув нового, бо конструювання «специфічних форм проведення уроків», безумовно, є свідчення спроби вчителя вийти за межі шаблону в побудові методичної структури заняття. Вийти за межі будь-чого можливо лише за умов осмислення принципів його побудови.

Для нестандартних уроків характерною є інформаційно-пізнавальна система навчання – оволодіння готовими знаннями, пошук нових даних, розкриття внутрішньої сутності явищ через диспут, змагання. На цьому уроці вчитель може організувати діяльність класу так, щоб учні в міру можливості працювали самостійно, а він керував цією діяльністю, забезпечуючи її необхідними дидактичними матеріалами [4, с. 56].

Використання нестандартних форм уроків сприяє формуванню пізнавальних інтересів учнів, діти безпосередньо беруть участь у процесі навчання. Пізнавальна діяльність учнів переважно має колективний характер, що створює передумови для взаємодії суб'єктів навчання, дає можливість для обміну інтелектуальними цінностями, порівняння й узгодження різних точок зору про об'єкти, які вивчають на уроці.

Педагог має прагнути побудувати урок так, щоб на ньому учні були не тільки в ролі слухачів і виконавців письмових завдань із підручника, а й активних співрозмовників з учителем і однокласниками, доповідачів, коментаторів, учасників діалогу і полілогу. Саме в таких формах активної навчальної діяльності виявляються адаптивні можливості сучасної мовної освіти, відбувається активна соціалізація школярів, які в процесі навчання беруть участь у таких видах і формах діяльності, з якими їм

доведеться зіткнутися в щоденному сучасному й майбутньому житті [3, с. 37].

Практика засвідчила, що учням подобаються завдання творчого характеру, які розвивають в них пізнавальний інтерес: складання казок, кросвордів, ігор; виконання творчих робіт; участь у змаганнях тощо. Готуючись до таких уроків, слід дотримуватися таких правил:

- урок має бути продуманим до дрібниць, щоб його етапи логічно впливали один з одного, а учні розуміли, чому, що і за чим вони роблять на занятті;

- корисно діяти за принципом краще один раз побачити, ніж сто разів почути;

- усе, що вчитель говорить, бажано унаочнювати;

- наочність має бути динамічною, щоб показати невидиме: перебіг міркувань, зв'язок між поняттями;

- учнів потрібно ретельно готувати до усвідомлення теми уроку, а не записувати її наперед;

- на уроці повинно бути цікаво. Адже без емоцій, без переживань розум не напружується. Зацікавленість виникає там, де вчителеві вдається захопити дітей своєю емоційністю [1, с. 15].

Отже, можна сказати, що вид нестандартного уроку залежить від дидактичних цілей уроку, способу його проведення, особливостей процесу навчання, його складових частин. А значить на сучасному етапі роботи школи в основу педагогічної практики кожного вчителя слід покласти творчий підхід. Слід пам'ятати, що новації – це не самоціль. Вони дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи на уроці, забезпечують високу ефективність сучасних уроків.

Список використаних джерел

1. Губенко Л.Д. Нестандартні уроки в початковій школі /Л.Д. Губенко // Початкова школа. – 2006. – №3. – С. 15 – 16.

2. Мойсенюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник / Н.Є. Мойсенюк. – К.: Кондор, 2007. – 656 с.

3. Савченко О.Я. Нова доба шкільної освіти / О.Я. Савченко / Підручник ХХІ ст. – 2003. – № 1–4. – С. 30–39.

4. Шарко В.Д. Методологічні засади сучасного уроку: Посібник для вчителів і студентів. / В.Д. Шарко. – Херсон, вид-во ХНЕУ, 2009. – 111 с.

УДК 373.3.091.3:793/796

Ізай А.І., студентка IV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М., викладач педагогіки

ПОЄДНАННЯ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Навчально-виховний процес в початковій школі неможливий безінтеграції ігрової та навчальної діяльності. Це зумовлено віковими особливостями дітей молодшого шкільного віку. Через ігрову діяльність від самого народження дитина пізнає світ, властивості предметів, вчиться правил поведінки у суспільстві. Потім в школі, граючись у більш складні ігри, навчається. Спостерігаючи за учнями, можна помітити насиченість їхнього часу різного роду іграми. Враховуючи це, можна сказати, що саме гра є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавими і захоплюючим не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й буденні кроки звичення предметів.

Використання гри в навчальному процесі досліджували педагоги К.Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Вони вважали гру важливим методом навчання, що виховує, навчає, розвиває. К.Ушинський писав: «Зробити серйозне заняття для дітей цікавим – ось завдання початкового навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної діяльності... З перших же уроків привчайте дитину полюбити свої обов'язки й знаходити приємність в їх виконанні». В.Сухомлинський вказував, що в очах педагога-гуманіста гра є нагальною потребою молодшого школяра, найсерйознішою справою. У грі розкриваються перед дітьми світ, творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку [4].

Сучасні педагоги (О. Савченко, Н. Бібік, О. Проскура, Я. Коломинський) пов'язують ігри молодших школярів зі зміною провідних видів діяльності та з формуванням рушійних сил учіння. Так, О. Савченко зазначає: «Дитина 6-7 років одночасно тяжіє до двох видів діяльності: ігрової і навчальної. Своєрідність цієї ситуації в тому, що нерозвинені пізнавальні можливості дітей цього віку підкріплюються їх сильними ігровими мотивами, потребою емоційного контакту і підтримки дорослого. Можна сказати, чим сильніше розвинена в дитини до школи ігрова діяльність, тим виразніше в маленького школяра прагнення утвердити себе в новій соціальній ролі школяра» [3].

Беручи до уваги результати наукових досліджень психологів та педагогів, стає зрозуміло, що потреба у грі є і фізіологічною, і психологічною. Тому, сучасну початкову школу неможливо розглядати без інтеграції ігрової та навчальної діяльності. В навчальному процесі ігри використовують: як самостійну технологію для вивчення понять, тем, розділів навчальної програми; як елемент більш широкої технології; як технологію позакласної роботи; як частину уроку; як урок.

В педагогіці ігрові технології визначаються як ігрова форма взаємодії педагога і дітей, що сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету [1]. Цікавість умовного світу гри робить позитивною, емоційно забарвленою складну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси і функції дитини. Гра сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином, вивчений учнями матеріал проходить через своєрідну практику. Ігрова технологія будується як цілісне утворення, яке охоплює певну частину навчального процесу, та об'єднане загальним змістом, сюжетом, персонажем. При цьому ігровий сюжет розвивається паралельно основному змісту навчання, допомагає активізувати навчальний процес, засвоювати ряд навчальних елементів. Складання ігрових технологій з

окремих ігор і елементів – турбота кожного вчителя початкової школи.

Застосування ігрових технологій потребує спеціальних психолого-педагогічних знань з боку педагога щодо специфіки гри як діяльності, уміння креативно мислити. Проведення ігор необхідно практикувати систематично на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи й урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості. Плануючи ігрову діяльність, вчитель визначає навчальну, розвивальну і виховну мету, кожна з яких спрямована на розв'язання завдань, визначених програмовими вимогами для учнів початкової школи, продумує послідовність ігрових дій, організацію учнів, тривалість гри, її контроль, підбиття підсумків та оцінку. Перед проведенням гри доступно викладає сюжет, розподіляє ролі, ставить перед дітьми пізнавальне завдання. Щоб гра не набридла, треба ускладнювати завдання, змінювати її. Підбираючи ігри, необхідно сприяти вводу учнів під час навчальної діяльності у ситуації пізнавальної активності, яка проявляється ситуативно і підтримується завдяки зовнішній стимуляції.

Реформаційні процеси в системі освіти України зумовлюють необхідність будувати навчальний процес на таких стратегіях і технологіях, із застосуванням яких відбуватиметься саморозвиток особистості учня. У проєкті концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» зазначено: «...навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами...» [2]. Тож, ігрові технології є однією з унікальних форм інтеграції гри та навчання, яка дозволяє зробити освітній процес в початковій школі цікавим і захоплюючим.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

2. Проект концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей». – <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

3. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручник / О.Я. Савченко. – Київ: Грамота, 2012. – 504 с.

4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С. 95–98, С. 176–185.

УДК 373.3.091.313

Мисін Б.С., студент II-Б курсу;
керівник: Мішкулінець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні розвиток освіти як системи повинен реалізуватися через системні знання, що є необхідними для формування цілісного, системного мислення. Ці знання можуть бути отримані на основі інтеграції гуманітарних і фундаментальних дисциплін, які повинні орієнтуватися на світовий рівень розвитку науки.

Проаналізувавши наукові джерела з педагогіки можна констатувати, що інтеграцію навчання слід здійснювати насамперед в початковій школі. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти в школі сприяють відродженню такого поняття, як інтеграція навчання, що поступово знаходить втілення у практиці сучасної початкової школи [1].

Слід зазначити, що сучасна початкова освіта характеризується системними змінами у структурі та змісті. Переосмислення пріоритетів навчання, ролі учня як суб'єкта навчально-виховного процесу, а також суспільні зміни зумовлюють нетрадиційні підходи до вирішення багатьох суспільних проблем.

По-перше, аби спрямувати навчально-пізнавальну діяльність для реалізації інтегративних процесів, необхідно уявити всю сферу майбутнього засвоєння знання як

багатоманітність різноякісних елементів, здатних до взаємопроникнення і взаємоперетворення [3].

Зауважимо, що одним із напрямків методичного збагачення уроків у початкових класах, як зазначає О.Я. Савченко, є проведення їх на основі інтеграції змісту. Доцільність інтегрованих уроків впливає із завдань інтеграції знань, умінь та навичок учнів з основ наук [5, с.22].

По-друге, інтегрований урок спрямований на розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. Він забезпечує формування в учнів цілісної системи уявлень про діалектико-матеріалістичні закони пізнання навколишнього світу у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості і сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування.

Варто зауважити, що мета інтегрованих уроків – формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, активізація їх пізнавальної діяльності; підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу; створення творчої атмосфери в колективі учнів; виявлення здібностей учнів та їх особливостей; підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається; ефективна реалізація розвивально – виховної функції навчання [3].

У результаті побудови і проведення уроку на інтегрованому підході у свідомості учня виникають якісно нові знання внаслідок одержання особливої інформації.

Для уроків міжпредметної інтеграції змісту, як показують наукові дослідження Н. Островерхової, характерні різні підходи. Науковець вважає, що міжпредметні зв'язки виступають як умова єдності навчання і виховання, засіб комплексного підходу до предметної системи навчання [2, с.5].

Отже, стає зрозумілим, що міжпредметні зв'язки дають змогу поглибити вивчення матеріалу без додаткових затрат, реалізувати взаємну систематизовану узгодженість, стимулювати учнів до використання набутих знань у повсякденній практиці [1].

Слід зазначити, що ідея інтегрованого навчання нині надзвичайно актуальна, оскільки з її успішною методичною

реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти конкурентноздатної, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягати життєвої цілі, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах.

Разом з тим, важливим способом інтеграції змісту початкової освіти є інтегровані підручники. Інтегровані підручники бувають двох видів: одні з них об'єднують навчальний матеріал кількох освітніх галузей, інші – інтегрують зміст освіти у межах одного навчального предмета [4].

Тому, на нашу думку, урок в сучасних умовах повинен носити творчий характер, шукати можливі, більш ефективні підходи пояснення нового матеріалу і повторення вивченого матеріалу. Засвоєння знань, формування умінь і навичок на уроці-це нелегкий процес. Виникають різні задачі, шляхи, способи і форми вивчення навчального матеріалу, що призводить до багатогранності видів уроку, до різних його варіантів [5].

Підсумовуючи вище сказане, можемо стверджувати, що навчально-виховна система початкової освіти поєднує процеси навчального пізнання й діяльності учня, інтегровані уроки дають відчутні результати у розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів: вносять у звичайну систему уроків новизну, знімають суворі кордони предметного викладання, допомагають дітям сприймати важливі поняття, явища цілісно й водночас різнобічно.

Список використаних джерел

1. Амерхаян С. Інтерований урок як сучасний / С. Амерхаян // Відкритий урок. – 2012. – № 7–8. – С. 60–61.

2. Карецька Л. Інтегрований урок в сучасній початковій школі /Л. Карецька // Завуч. – 2014. – № 6. – С. 5.

3. Островерхова Н. Інтеграція предметів в сучасній школі: міжпредметні зв'язки / Н. Островерхова // Завуч.– 2017. – № 4. – С. 10–11.

4. Саркісян Г. Можливості інтегровного уроку / Г. Саркісян // Педагогічна майстерня. – 2012. – №10. – С. 20–26.

5. Янчук О. Розв'язання мовленнєвих завдань: сучасні інтегровані уроки / О. Янчук // Початкова освіта. – 2015. – № 10. – С. 13–40.

УДК 373.2.091.313

Сані А.І., студентка III-3 курсу;
керівник Кайнц Е. К., викладач
дошкільної педагогіки

A JÁTÉKOS- OKTATÓI TEVÉKENYSÉG INTEGRÁLÁSA (EGYESÍTÉSE), MINT FŐ MÓDSZERE AZ ÓVODÁS SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSÉNEK

A mai oktatási rendszerben az integrálás velejáró tendenciája, hogy úgy értelmezik hagyományosan, mint a szintézis egyesítése és összefonódása egyes objektumok részeinek egy másik struktúrájába, amelynek eredményeként létrejön egy alapvetően új objektum saját tulajdonságokkal és jellemzőkkel.

Integrálás – elméleti tudások összesége egy egész rendszerben, amely tükrözi a világot az ő fejlődésében és egységében, és ezért jelen kell, hogy legyen az óvodai tanításban.

Minőségileg új szintet eredményez a gyerekek tudásának szintézise – ez a játékos-oktatói tevékenység kombinációja a tanóra folyamatában. Ezen tevékenységek fajtáinak szintézise megengedi, hogy az objektum elérje a sokoldalú áttekintését, megmutassa az események összekapcsolódását, intenzíven formálja a gyerekek szellemi működésének elemzését, összehasonlítását, összegzését és így tovább.

Az oktatói tevékenység köteles, hogy vonzza a gyerekeket, örömet és elégedettséget hozzon számukra. Ezért kisgyermekkorától fejleszteni kell náluk a felismerői érdeklődést, amelyek kifejezik a személyiségtudatos rámutatását, ösztönzik a pszichikai folyamatokat és funkciókat, aktiválják a képességeket. De fontos megjegyeznünk, hogy a gyerekeknél még nagyon hiányosan vannak kifejlődve a tanuláshoz szükséges szándékos figyelem és rögzítés képességek [2].

Az oktatói tevékenység nem számít játéknak, hiszen természetes pedagógiai hatások alatt formálódik az oktatói folyamatban. Óvodás korban megjelennek az első előfeltételei a

tanulásfejlesztésének, kialakulnak a főfeltételei a tanulásnak, formálódnak a főelőfeltételei a tanulótevékenységnek.

Azoka viszonyok, amelyeket a gyerek előkészít a tanulás alatt az öncélok között, hogy elsajátítsa, megtanulja, jellemzik az ő cselekvéseinek értelmét. Az ilyen értelem analízise ad alátámasztást arra a következtetésre, van-e a gyereknek tevékenysége egy konkrét tanulói szituációban. Hogyha a tevékenység tartalmaz tanulói feladatokat, akkor a gyerek aktív az ő megoldásukban, viszont ez a tanulás kérmásjátékos motívumokat, de ez nem lesz teljesértékű oktatói tevékenység [1].

Játék – ez természetes a gyerekszámára és humánus formája a tanulásnak.

Játékostevékenység – alaprendszere az óvodások integrált tanulásának. A játékokon alapuló tanulás lehetővé teszi, hogy figyelembe vegyük az óvodások tanulásának és nevelésének sajátosságait. A játékok és a tanulás integrálása lehetővé teszi, hogy megfeleljen a gyerekek természetes szükségének a felismerő, a művészi és a fizikális aktivitásokban. Ezért felhasználható lesz a már létező adottsága a gyerekeknek az akaratlan emlékezethez, az imitációhoz.

A játékok – általában a pedagógiai játék alapvető jellemzője – pontosan felállított tanulói célja és megfelelő pedagógiai eredménye, amelyek lehetnek megalapozottak, kiemelték egy nyilvánvaló megjelenésben és jellemzőek tanulón – felismerő irányzattal [1].

A játékos eljárások és szituációk megvalósítása az oktatói tevékenység ideje alatt a következő alapirányzatok szerint mennek végbe: oktatói (didaktikus) céltevéődik a gyerekekkel éjátékos feladatok formájában; az oktatói tevékenységek játékos szabályoknak vannak alárendelve.

Helye és szerepe a játékos technológiáknak a tanulás folyamatában, a játékok és a tanulás részeinek összekapcsolódása sokban függ a nevelő (óvónő) által megértettfunkciók és pedagógiai játékok besorolásától.

A játékos- oktatói órák segítenek irányítani a kicsiket a megszervezett és felismert tevékenységre, a játékos feladatok rendszerén formálja az elsődleges készségeit az oktatói tevékenységnek [2].

A játékos- oktatói órák válfajához tartozhatnak a tematikus játékos órák, amely különbözik egyetlen történet jelenlétével, ami az egész óra alapja és meghatározza annak logikáját. Játékos részek játékok által lehetnek jelen. Az óra tartalmazhat bármilyen irodalmi vagy folklór művet. Az ilyenfajta órákat sajátosságok jellemzik. Először is minden oktatói, fejlesztői feladatok megoldódnak a tartalom kifejlődésével, a játékos szituációk ideje alatt, vagyis ezek rejtettek a gyerekektől, ami lehetőséget ad a felismerő aktivitás magas szintjének biztosítására és felkelti az érdeklődést az egész perióduson keresztül.

Összegezve, az integrálás elengedhetetlen feltétele a játéknak és oktatói tevékenységek a mai oktatási folyamatban. Ez megvalósítható az óvodában, mint oktatási intézményben, végrehajtja a fejlesztés új minőségi szintjét és hozzájárul az óvodások személyiségének fejlesztéséhez.

Irodalom

1. Лаврензієвa Н. Жaтєкoс-oктaтaнї тєвєкєнєсєг aз oвoдaкбaн / Н. Лaврєнтєвa // Oвoдa пєдaгoгїa. – 2003. – №1. – С.10-13

2. Lucán N. I. Жaтєкoс-бєсєдї тєвєкєнєсєг oвoдaбaн / N.I. Lucán – Oдєсzа, 2005.

УДК 37.013.091.313

Фенцик Н.Р., студентка II-Н курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки,
спеціаліст II категорії

ІНТЕГРАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Для сучасного етапу розвитку початкової школи характерним є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу інформації та зменшення часу, відведеного на її засвоєння, а також формування у дітей цілісної картини світу. Пошуки шляхів удосконалення системи освіти сприяли відродженню такого методичного явища, як інтеграція навчання. В Україні принцип інтеграції проголошено основним принципом

реформування освіти поряд із принципами гуманізації та диференціації.

На сучасному етапі проблема інтеграції у початковій школі є особливо актуальною, оскільки вона дає змогу сформуванню в учнів власний світогляд, активізувати їхню пізнавальну діяльність, підвищити їх інтерес до навчання.

У змісті навчання інтеграція виражається злиттям в одному предметі (темі) елементів різних навчальних предметів шляхом широкого міждисциплінарного підходу.

Ідея інтеграції змісту і форм навчання приваблює багатьох педагогів-практиків. Дослідженням дидактичних особливостей інтеграції змісту навчання займалися О. Біляєв, Л. Варзацька, Т. Донченко, Ю. Колягін, В. Паламарчук, О. Савченко, Н. Светловська та ін. [1, с.10].

Увага науковців до проблеми інтеграції пояснюється тим, що це об'єднання спрямоване на посилення інформаційного змісту та емоційне збагачення сприймання, мислення і почуттів учнів завдяки залученню додаткового цікавого матеріалу, що дає можливість з різних боків пізнати явище, поняття, досягти цілісності знань учнів.

Окрім того, однією з найважливіших причин введення інтегрування окремих навчальних дисциплін є необхідність зменшення перевантаження дітей, скоротивши кількість навчальних годин протягом тижня.

Варто зауважити, що перевагою таких інновацій є те, що вчитель початкових класів може вести інтегрований курс сам, так як і в традиційних умовах, оскільки є компетентним у питаннях з об'єднаних предметів.

Основним із напрямів інтегрування є проведення інтегрованих уроків, які проводяться на основі інтеграції змісту, який, як було вище сказано, ускладнюється та реформується, він є відібраний з декількох предметів та об'єднаний довкола певної теми. Це дозволяє розглянути певну тему цілісно та різнобічно.

Основною метою інтегрованого типу уроку є інформаційне та емоційне збагачення сприймання, мислення, почуттів учня. Це дозволяє сформуванню в учнів цілісну

систему уявлень про явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Ефективність такого уроку реалізується тільки за наявності між предметних зв'язків. Міжпредметні зв'язки дають змогу поглибити вивчення питань з певної теми без додаткових затрат, стимулюють учнів до використання набутих на уроці знань у повсякденному житті.

У той же час, потрібно чітко вирізняти інтегрований урок від міжпредметних зв'язків, оскільки, як зазначає О.Я. Савченко, це різні методичні поняття [3, с. 89].

На противагу інтегрованому уроку, міжпредметні зв'язки реалізуються тільки тоді, коли до основного змісту, включені запитання та вправи з інших предметів (вони виконують допоміжну функцію), здебільшого, це невеликі за обсягом завдання, які можуть проводитися на різних етапах уроку.

Інтегровані уроки в початковій школі дають можливість підводити учнів до усвідомленої потреби міркувати і висловлювати свої думки на певну тему. При цьому, діти мають можливість застосовувати багаж знань, власний життєвий досвід, робити висновки та аналізувати вивчений матеріал [2, с. 12].

В свою чергу, інтегрований урок повинен відповідати певним вимогам та принципам, а саме: відповідати розвивально-виховній функції навчання; підвищити інтерес учнів до навчання; збудити критичне мислення в учнів; формувати в учнів навички самостійної роботи з різноманітними засобами навчання (додатковою літературою, схемами, таблицями тощо); підвищити якість засвоєння вивченого матеріалу; містити у собі чітке вираження завдань кожного з предметів, що інтегруються; поєднувати різноманітні форми та методи навчання [3, с. 49].

Інтегровані курси в початковій школі поступово зменшують кількість обов'язкових навчальних предметів і, таким чином, запобігають перевантаженню учнів. Уроки, побудовані за змістом інтегрованих курсів, передбачають включення ігрових форм, методів, проблемних ситуацій, що

безумовно сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку сприймання, естетичному вихованню.

Отже, використання в педагогічній практиці інтегрованих уроків здійснює перебудову навчального процесу. Інтеграція навчання в початковій школі дає змогу враховувати певні особливості початкового етапу навчання за допомогою відбору відповідної тематики, добору змісту, методів і засобів навчання. Відповідно, інтегровані уроки мають виражені переваги, оскільки сприяють розвитку пізнавальних здібностей молодших школярів, полегшують методи викладання, допомагають дітям сприймати важливі поняття, явища цілісно й водночас різнобічно.

Список використаних джерел

1. Іванчук М.Г. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання / М.Г. Іванчук // Початкова школа. – 2004. – № 5. – С. 10–13.
2. Савка О. інтегрований урок як спосіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання/ О. Савка, І. Борис // Початкова освіта. – 2007. – № 20. – С. 9–14.
3. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти / О.Я. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.

УДК 373.3.091.313

Яцура Д.М., студентка IV-Г курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Характерними тенденціями сучасного реформування української національної школи є ускладнення змісту освіти, зростання обсягу інформації, яку необхідно засвоїти учням, й зменшення часу, відведеного для її сприйняття та засвоєння. Серед факторів, які сприяють підвищенню якості й активності навчального процесу, є впровадження інтегрованого підходу у навчанні.

У Великому тлумачному словнику інтеграція – це «доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи». На думку сучасних вчених, **інтегроване** навчання ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни. При цьому предметні межі зникають, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох предметних областей [2, с.100–101].

Зазначимо, що за системного підходу інтеграція визначається як **процес взаємодії** двох або більше систем з метою створення нової, яка набуває нових властивостей завдяки зміні властивостей та зв'язків її елементів.

Концепція сприйняття інтеграції в межах системного підходу найкраще відображає реалізацію міжпредметних зв'язків. В Україні принцип інтеграції проголошено основним принципом реформування освіти поряд з принципами гуманізації та диференціації.

Відмінність інтегрованого уроку від традиційного полягає в тому, що предметом вивчення на такому уроці виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних дисциплінах; широка палітра використання міжпредметних зв'язків при різнобічному розгляді однопланових об'єктів; своєрідна структура, методи, прийоми і засоби, які сприяють його організації і реалізації поставлених цілей [1, с.61].

Інтегрований урок об'єднує блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня, що дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, досягати цілісності знань. Такий урок спрямований на розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. Він забезпечує формування в учнів цілісної системи уявлень про діалектико-матеріалістичні закони пізнання навколишнього світу у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості і сприяє поглибленню та розширенню

знань учнів, діапазону їх практичного застосування [3, с.57–65].

Аналіз науково-методичних досліджень з окресленої проблеми свідчить, що інтеграція в дидактиці розглядається у двох аспектах: як мета навчання, що передбачає створення цілісної уяви про навколишній світ як єдине ціле, у якому всі елементи взаємозв'язані; як засіб навчання, що орієнтований на зближення предметних знань, встановлення між ними взаємозв'язків.

Слід зауважити, що пошук шляхів удосконалення системи шкільної освіти сприяв відродженню та інтенсивному впровадженню такої форми навчальної діяльності, як інтегроване навчання, що поступово переходить зі сфери дискусій у практику. Інтеграція як мета навчання повинна дати учню ті знання, які простежують зв'язок у поєднанні окремих частин в одне ціле. Йдеться про конструювання і втілення способів інтеграції змісту освіти, на основі яких має розгортатися відповідний навчальний процес.

Разом з тим, інтеграція як засіб навчання спрямована на розвиток ерудиції учнів. У руслі особистісно зорієнтованого навчання відбувається пошук ефективних, оптимальних форм і методів організації пізнавальної діяльності учнів. На важливості інтеграції навчального змісту неодноразово наголошували прогресивні педагоги всіх часів.

Принцип інтеграції відповідає психічній та фізіологічній природі дитини, сутності мови як суспільного явища в його зв'язках з усіма аспектами багатогранного світу. Інтеграція навчального матеріалу сприяє реалізації особистісного орієнтованого підходу до навчання. Таким чином поняття не просто дублюються, а поглиблюються.

Отже, цінність інтегрованого навчання полягає у тому, що методи, які використовуються у процесі пізнання, дають змогу поглибити вивчення матеріалу без додаткових затрат, реалізувати взаємну систематизовану узгодженість, стимулювати учнів до використання набутих знань у повсякденній практиці. Однак не можна ототожнювати інтегрований урок із міжпредметними зв'язками, оскільки, як зазначає О.Я.Савченко, це різні методичні поняття [4, с.89].

Підсумовуюче вищесказане, можемо зробити висновок, що ідея інтегрованого навчання нині надзвичайно актуальна, оскільки з її успішною методичною реалізацією передбачається досягнення мети якісної освіти, тобто освіти, спроможної забезпечити кожній людині самостійно досягати життєвої цілі, творчо самоутверджуватися у різних соціальних сферах.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М. Інтегрування завдань з рідної мови й читання / М. Вашуленко // Початкова школа. – 2004. – № 6. – С. 13–16.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.

3. Ілляш С. Інтегрований підхід до навчання у початковій школі, його педагогічна цінність / С. Ілляш // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук, праць мол. вчених Дрогобицького держ. пед. універ. ім. І. Франка / ред.-упор. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. – Дрогобич: Посвіт, 2013. – Вил. 6. – Ч. II. – С. 57–65.

4. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах / О.Я. Савченко. – К.: «Магістр-8», 2007.–256 с.

РОЗДІЛ 6

ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ДИТИНИ В УМОВАХ СІМ'Ї ТА ОСВІТНІХ ІНСТИТУЦІЙ

УДК 373.015.31:17.022.1:316.614.5

Дідик Я.В., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Кампов Н.В., викладач
української мови та літератури

СІМЕЙНІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти визнається родинне виховання, яке завжди досягає свого довершення тоді, коли здійснюється в нерозривній єдності з педагогічним впливом школи та громадськості. «Родина і школа – дві могутні сили виховання», – так писав М. Стельмахович. Адже родинне виховання повинно духовно збагачувати дитину, формувати її як особистість, впливати на її розвиток, сприяти виробленню морально-етичних норм співжиття в суспільстві, формувати громадянина незалежної держави [4, с.77].

На сьогоднішній день стає дедалі очевидним, що молоде покоління, без засвоєння цінностей родинних традицій не зможе побудувати демократичне гуманне суспільство. Педагогічна сутність і значення родинних виховних традицій полягає в тому, що з ними діти ознайомлюються змалечку, коли вони найбільш піддатливі до виховного впливу. Родинні традиції прищеплюють моральні, трудові, естетичні якості поступово, дитина виховується непомітно для самої себе, без насильства з боку дорослого. Мета родинних виховних традицій — виховати в особистості працелюбство, доброту, чесність, справедливість, скромність, повагу до батьків, до старших, гостинність, взаємодопомогу, товариськість, любов до Батьківщини [3, с.26].

Справжньою школою духовного змужніння є для дітей родинні свята. Спільна участь у них різних поколінь дає змогу літнім людям передавати молодому поколінню соціальний

досвід, а інформація, отримана під час родинних свят, примушує дорожити своєю родиною [3, с.27].

Найбільш вагомими серед традицій морального виховання виступають родинні виховні традиції, що переходять з покоління в покоління, в основу яких покладено заповіді загальнолюдських цінностей: люби родичів своїх, не залишай в біді приятеля свого, самовдосконалюй Розум, Тіло, Душу. Повною мірою це відображається у народних сентенціях: "Нема цвіту, нема цвіту понад маківку, нема роду, нема роду понад матінку", "Вся родина вмісті, так і душа на місці". Традиції, що переходять з покоління в покоління, відображено в етимології основних понять: мати, батько, бабуся, дідусь. З образами батька та матері пов'язані поняття добра, правди, справедливості. Традиційна мораль ґрунтувалась на авторитеті батькового слова: "Хоч батько і скупий на слово, але воно є законом". Батько був захисником природного стану дитини, уособлював гідність, свободу і стійкість духу свого роду, формував у дітей такі фізичні і вольові якості, як витривалість, нездоланність духу, дисциплінованість, працелюбство. Заслуга матері — у вихованні гуманних цінностей особистості: милосердя, здатності до співчуття, терпимості, доброчинності. Дідусь та бабуся передавали дітям народні знання, вірування, трудовий досвід, своїм прикладом спонукали до творчої праці, учили цінувати й оберігати честь роду [3, с.28].

У традиціях багатодітних сімей відображено турботу про продовження свого роду, родинний достаток, про відносини між дітьми: "Як двоє в батька дітей, то так, як одно, а як одно, так, як жодного" [3, с.28]. В українській родині завжди панував культ гостинності. "Вшануйте гостя, звідки він до вас не прийде" (В. Мономах. "Повчання дітям"). Ці традиції виховували моральні чинники поваги, ввічливості, доброзичливості, адже "скривдити гостя — скривдити Бога" [3, с.29].

Традиції пошанної пареоміографії (звертання, привітання, прощання, побажання) створювали атмосферу доброзичливості, лагідності, пестливості. Ознайомлення учнів з родинно-мовними традиціями формує відповідні мотиви

поведінки, інтереси, духовні потреби, сприяє вивченню рідної мови, історії родини, рідного краю [3, с.30].

Важливе значення мають родинно-трудова традиції. В їх основу покладено усвідомлення потреби в праці. Вони розвивають в юного покоління риси старанності, самодисципліни, наполегливості, комунікабельності, виховують відповідальність у праці, передбачають засвоєння рис національного характеру. Родинний досвід естетичного виховання полягає в тім, що діти набувають мистецьких умінь, смаків у практичній діяльності, продовжуючи творчі традиції батьків, дідів, прадідів. Музичні традиції є особливою формою засвоєння навколишньої дійсності, найпотаємнішого і найтоншого стану душі. Вони завжди підтримували бадьорість духу і національну свідомість, сприяли формуванню цілісної особистості [3, с.31].

Отож, аналіз соціально-педагогічних функцій родинних традицій засвідчує величезний потенціал соціально-педагогічного досвіду народу з формування особистості молодого покоління і пояснює необхідність його використання у вихованні молодших школярів. Засвоєння, зберігання та розвиток дітьми родинних традицій українців є важливим засобом зміцнення національної свідомості, згуртування і єдності всієї нашої нації.

Список використаних джерел

1. Авраменко Н.Д. Зв'язок поколінь як провідний чинник у формуванні життєвих цінностей школяра / Н.Д. Авраменко // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2017. – № 2. – С.14-17.

2. Обідець К. Хатнє виховання / К. Обідець // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2011. – № 2. – С.74-77.

3. Родинна педагогіка: навчально-методичний посібник / А.А. Марушкевич, В.Г. Постовий, Т.Ф. Алексеєнко та ін. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2011. – 35 с.

4. Сірант Н. Сімейне виховання / Н. Сірант // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2014. – № 1. – С. 77.

Калій А.Ю., студентка III-IV курсу;
керівник: Хроменко Н.І.,
викладач англійської мови, викладач вищої
категорії

THE IMPACT OF FAMILY EDUCATION ON CHILDREN'S BEHAVIOUR AND THEIR PSYCHOLOGICAL DEVELOPMENT

We live in a world in which the place of children plays a great role in the life of a human being. Developing children's behavior due to the family education is a very long and slow process, which takes a lot of time and efforts. Very often parents want to give the best for their children, so they try to realize the main tasks they have to do to get an effective development of their children. First of all, children's development usually starts with entering different educational establishments according to their age categories. Being in these institutions children are already receiving the first education, furthermore they are doing first steps in various spheres of development. It would be unfair not to mention the fact, that only from the birth children are always surrounded by their parents. So only in the family circle they get their first experience. Which seems to confirm the idea, that education which comes from family (family education) – is the most important, effective and essential part which provides future behavior and directly development of children. First of all, let's try to understand which positions are fixed by the family. It is generally agreed today, that the most important positions of family education are connected with forming of:

- moral qualities
- aesthetic education
- working skills
- educating of patriotism [2].

The formation of children's moral qualities in one way or another depends on the basis of family education. After all, parents are the main educators in the life of each child. The family education should lay the main foundations of morality in their child.

First of all, the family has to explain child that morality is the highest wealth in her life, so the lack of moral qualities will worsen her further spiritual and social position in life. It is a well-known fact that moral qualities are not transmitted genetically, so it leads to the fact that children adopt moral qualities from their parents. Consequently, parents should not only emphasize the availability of moral qualities, but also prove them on their own example (do the following actions, which would be confirmed by their words).

The children will take an example from adults, as they are a basic example for them. Morals should be manifested in adult education and activities. So it is in this way children will be educated with morality. There is another way to educate such qualities as “creating educational situations”. They are made by parents or even teacher in order to bring the child to make conclusions and to educate this or that moral quality [2, p.157].

Aesthetic education in family circle provides the parental teachings of children to see beauty in everything which surrounds them. It also develops children’s art and crafts, gives them an opportunity to create beautiful. The child can attend various clubs like: dancing, music, art schools, etc. The child begins to realize that the aesthetic beauty is the tidyness in everything. Different types of classes help to discover hidden talents, give the feeling of beautiful and create something based on their own imagination. If parents take care of children’s aesthetic education, children won’t have a time for bad companies, they won’t try to find themselves in smoking or drinking alcohol. What is more, they will get an awareness from what they do, and feel happy creating something [2, p.276].

Work is an active form of life, that accompanies a person from the beginning to the end of life. Parents should raise the child’s desire to work, and get rid of laziness that may appear in their children. Here the parents also act as examples and should show on their own example the importance of work, because work brings certain results that are necessary for life. At first, the work of children should be in line with their age categories. Parents should assign certain duties to children for daily exercise. So children will be accustomed to responsibility while doing some work, avoiding

laziness. Types of work include watering flowers, walking dogs, putting toys on its place and some others. [2, p.240]

Parents are the first who's task is to raise children's patriotic feelings. Children should know more about their country and their native land. Parents have to teach children the folk culture, to teach folk customs and teach how to save traditions. Parents should explain the child to respect people, to understand that today's native land has been defending and building for years, so they have to protect everything they have now. Patriotism plays a great role, family education have to develop it and try to grow up a real worthy person. If child knows everything about native land, and if parents speak about love to the Motherland and shows how to be a real patriot, it will bring a great result. Patriotism generates noble deeds [2, p.180].

Consequently, we can safely say that family education is an inalienable aspect in the formation of children's behavior. Because all those formations are the part of the child's personality. Family education should be carried out with love and attention.

References:

1. Davis-Kean PE. The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*. 2005; 19: 294 – 304

2. Garasky, Steven. "The effects of Family Structure on Educational Attainment: Do the Effects Vary by the Age of the Child?" *American Journal of Economics and Sociology*. 54 (1995):89-105.

3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 447 с.

УДК 373.3.06

Клопотар А.І., студентка II-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

РОЛЬ ШКОЛИ ТА СІМ'Ї У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

На сьогодні сім'я відіграє визначальну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов навчально-виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу.

Діти здобувають освіту, виховуються і навчаються не лише в школі. Їх розвиток продовжується і поза стінами школи і насамперед – у сім'ї. Насамперед, сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління. Оскільки метою виховання підростаючого покоління є формування всебічно розвиненої особистості, сім'я, як і школа, здійснює моральне, розумове, трудове, естетичне і фізичне виховання [2, с. 86].

Варто зазначити, що єдність сім'ї і школи відіграє важливу роль у вирішенні завдань всебічного розвитку та виховання школяра. Важливе значення по взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей висвітлено в працях Т. Виноградової, О. Доукіної, Т. Кравченко, І. Мачуської, Л. Повалій, В. Постоного, О. Пухти та інших.

Основну роботу з батьками школа проводить через батьківські об'єднання. Особливий тягар по забезпеченню реальних зв'язків з сім'єю лягає на плечі класовода. Свою діяльність він організовує через класний батьківський комітет, батьківські збори, а також через вчителів, які працюють в даному класі. Важливою частиною практичної діяльності класовода є відвідування учнів вдома, вивчення умов, в яких вони проживають, передбачення небажаних результатів. Традиційною функцією класовода залишається просвітницька: багато сімей потребують педагогічної поради, професійної підтримки. На думку Е.М. Доукіної, батьки будуть добиватися співпраці тоді, коли будуть бачити зацікавленість класовода долею їхніх дітей [2, с. 141].

Проблема взаємодії школи і сім'ї, на наш погляд, належить до найскладніших і найважчих. Тому що всі труднощі, які виникають у складному процесі шкільного виховання, вкорінюються і у сім'ю особливо на тлі сучасних суспільно-економічних відтінків.

Тому основне завдання сучасної сім'ї – створити сприятливі умови для особистісного становлення дитини, навчити її жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою, вправляти в умінні розгортати конструктивну, створювальну, гуманістично спрямовану життєдіяльність. Однак ці зусилля не завжди дають очікувані результати, що великою мірою залежить і від системи сімейних цінностей, рівня особистісної культури кожного з батьків, у тому числі педагогічної культури [1, с. 38].

Разом з тим, як зазначає Р. Новгородський, виховання дітей в сім'ї не завжди успішне. Негативний вплив на нього мають об'єктивні (неповна сім'я, незадовільні житлові умови, недостатнє матеріальне забезпечення) та суб'єктивні (слабкість педагогічної позиції батьків) чинники. У розлучених сім'ях особливо відчувається дефіцит чоловічого виховного впливу, наслідком чого є порушення гармонійного розвитку інтелектуальної сфери дитини. Особливою проблемою, дослідник вважає так зване соціальне сирітство. Діти, які належать до цієї категорії, через асоціальну поведінку батьків позбавлені їх опіки [3, с. 49].

Відповідним чином, сім'я та школа мають спільну мету — виховати всебічно розвинену гармонійну особистість, здатну реалізувати себе в професійному, громадянському і сімейному аспектах. Тому школа і сім'я мають гармонійно співпрацювати між собою.

Розглянемо етапи встановлення взаємодії сім'ї та школи: ознайомлення учасників взаємодії з її метою (правами та проблемами дитини, правами і обов'язками сім'ї та школи); вивчення школою сім'ї, а сім'єю – школи в межах прав та обов'язків учасників педагогічного процесу; виявлення можливостей і недоліків мети взаємодії, обговорення їх і вироблення спільного плану дій, залучення до його виконання; створення умов для взаємодії сім'ї, школи;

формування позитивного ставлення до взаємодії учасників; організація та здійснення взаємодії у різних формах; контроль за здійсненням взаємодії з усіх сторін, корекція цього процесу[4, с. 97].

Спираючись на усе вищезгадане, можна зробити висновок, що успішний розвиток дітей значною мірою залежить від погодженої виховної роботи школи і сім'ї. Цю істину повинні добре засвоїти не тільки вчителі, а й батьки. Співпраця родини і школи має ґрунтуватися на взаємоповазі, рівноправному партнерстві. Педагогічний колектив та сім'я повинні бути об'єднані спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

Список використаних джерел

1. Аметова Є.Р. Про значення сім'ї у формуванні вільної особистості дитини / Є.Р. Аметова // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 36–43.

2. Доукина Е.М. Взаимодействие школы и семьи в формировании нравственных основ поведения младших школьников / Е.М. Доукина. – К.: Інститут педагогіки АПН України, 2003. – 152с.

3. Новгородський Р. Сім'я та школа як соціально-виховні інститути / Р. Новгородський / Р. Новгородський // Рідна школа. – 2014. – №4. – С. 48–50.

4. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі / В.М. Оржеховська. – Х.: Видавництво «Точка», 2016. – 192 с.

УДК 373.3-052:316.48

Мешко В.І., студентка III-Б курсу;
керівник: Котубей В.Ф., викладач історії,
спеціаліст вищої категорії,
старший викладач

РОЗЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ. ЯК ДОПОМОГТИ МОЛОДШОМУ ШКОЛЯРЕВІ ПЕРЕЖИТИ КОНФЛІКТИ В РОДИНІ

Сім'я – найважливіший інститут соціалізації підростаючих поколінь. Яку б сторону розвитку дитини ми не

узяли, завжди виявиться, що вирішальну роль в його ефективності на тому або іншому віковому етапі грає сім'я. На сьогоднішні дні, в Україні статистика розлучень, на жаль, велика. За даними Держкомстату у 2016 році, на 229,5 тисяч укладених шлюбів в Україні припадає 130 тисячі розлучень. Тобто розлучаються 56,6% подружніх пар.

Розлучення – процес завжди травматичний, особливо для найменших членів родини. Воно сприймається дитиною як смерть сім'ї, тому й переживається глибоко, як непоправна втрата. Такий душевний стан накладає відбиток на всю поведінку малечі й, зокрема, на її взаємини з однокласниками, ставлення до навчання і, як результат, на рівень опанування програмового матеріалу. Оскільки у такий період дитина досить часто залишається сам на сам зі своїми проблемами, бо батьки поглинуті розлученням і з'ясуванням стосунків, саме педагог може стати для неї тією близькою людиною, яка надасть усю необхідну підтримку, допоможе зберегти душевну рівновагу, інтерес до життя й не втратити віру в добро [2,с.3].

Компенсаторна, консультативна допомога неповній сім'ї включає такі елементи педагогічної діяльності: прогнозування особистісного розвитку на основі виявлених позитивних тенденцій поведінки; використання моральних якостей, звичок, які були заглушені несприятливими обставинами; видозміна тих негативних рис характеру, які дитина вважає добрими;

переоцінка негативних якостей; усунення несприятливих умов середовища [3, с.251].

Педагогу потрібно працювати не тільки з дитиною, яка переживає розлучення батьків, але із самими батьками. Якщо й доведеться торкнутися найпотаємніших куточків батьківських сердець, то робити це треба тільки в особистій бесіді, тисячу разів подумавши і зваживши кожне слово. Слід наголосити їм, що під час заклопотаності власними проблемами, вони забувають про дитину, яка виявляється у незavidній ситуації.

Варто запропонувати батькам декілька правил, які полегшать дитині пережити розлучення батьків. Наприклад:

- ✚ Зберігаймо колишні сімейні традиції;
- ✚ Зберігаймо спілкування між батьками;
- ✚ Створюємо дитині затишок у будинку мами й у будинку тата;
- ✚ Даємо дитині зрозуміти, що вона нам потрібна і важлива завжди;
- ✚ Допомагаємо дитині подолати страх самотності [1,с.9].

Важливою умовою поліпшення взаємин у неповній сім'ї є розуміння батьками й рідними ходу життєвого циклу сім'ї, згуртування ними основних вимог до нормалізації життєдіяльності сім'ї, згуртування членів сімейної групи як колективу [3, с.248].

Дітям 7-9 років притаманний егоцентризм, тому досить часто вони вважають себе головною причиною і метою всього, що відбувається навкруги. Переконати малюка, який стоїть на егоцентричній позиції, у тому, що він помиляється, дуже непросто: він слухає пояснення й немовби погоджується, однак і далі вважає себе винним у тому, що сталося [2, с.3].

Деякі наслідки розлучень для дитини неможливо передбачити і уникнути тому, що батьки, які мали б це зробити, є виконавцями ролей у цій самій драмі розлучення. Саме тому в ситуації розлучення корисною буває допомога професіонала, сторонньої незацікавленої особи – дитячого психолога, сімейного психотерапевта [4, с.180].

Отже, розлучення – це така ситуація, яка надзвичайно сильно впливає на психічний стан дитини, а тому потребує дій

щодо зменшення цього удару та допомоги дітям повноцінно та гармонійно розвиватися. Як говорив В.О. Сухомлинський: «Найважливіша сторінка людської мудрості – це досягнення розумом і серцем, що значить любити так, щоб був щасливий той, кого ти любиш, щоб щасливим приходив у світ той, кого породжує любов. Від того, як будуть опановувати молоді покоління цю велику мудрість, залежить не тільки особисте життя. Від цього залежить краса, моральна чистота, щастя всього суспільства».

Список використаних джерел

1. Гресь А. Що робити, якщо мама й тато живуть окремо? /А. Гресь// Зростаємо разом. – 2014. – №10. – С.8–9.
2. Зеленко О. Розлучення батьків, як допомогти дитині пережити конфлікти в родині / О. Зеленко // Учитель початкової школи. – 2015. – №12. – С. 3–6.
3. Ковбас Б. Родинна педагогіка у 3-х томах. Том I Основи родинних взаємовідносин / Б. Ковбас, В. Костів.– Івано-Франківськ, 2002. – 288с.
4. Поліщук В.М. Психологія сім'ї / В.М. Поліщук, Н.М. Льїна, С.А. Поліщук та ін. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. – 239с.

УДК 37.015.311:316.614.5

Решко В.Й., студентка І-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ВПЛИВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Сім'я – соціальна група, яка складається з людей, які зазвичай перебувають у шлюбі, їхніх дітей та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів. Саме сім'я є найважливішим середовищем формування та розвитку особистості, яке відповідає за соціальне відтворення населення і за відтворення певного способу його життя [1, с. 34].

Однією із найважливіших функцій сім'ї є виховна. Сімейне виховання напряму залежить від моральності і культури батьків, їх вчинків, сімейних традицій, оскільки прийняття світу і ставлення дітей до навколишньої дійсності будується на наслідуванні дорослих. Будь-яка дитина свідомо чи ні, копіює своїх тата і маму, бо вони є для неї джерелом життєвого досвіду. В залежності від сімейних відносин у людини формуються погляди на світ, стосунки з оточуючими. У дитинстві двері до пізнання великого і загадкового світу відкриваються саме через спілкування з членами родини. Також у залежності від сімейних відносин у людини формуються погляди на світ, стосунки з оточуючими. Обов'язково необхідно залучати до виховання дітей бабусю з дідусем. Саме спілкування із ними разом із прикладом батьків прививають повагу до старших. Якщо ж батьки ставляться до старших членів сім'ї зневажливо, то годі їм чекати іншу поведінку в майбутньому. Часто навіть дідусь з бабусею дають нащадкам більше, ніж можуть дати батьки. Першочергово це тому, що старші люди мають більший життєвий досвід. Розповіді бабусі та дідуся прививають дитині повагу до звичаїв і традицій, перекази про національних героїв можуть стимулювати інтерес дитини до історії походження держав. Це все є дуже важливим, бо те що дитина перейме від своїх родичів у ранні роки свого життя, вона понесе з собою у доросле майбутнє [2, с. 60].

Діти є дуже допитливими, тому виникає захоплення прекрасним, бажання піклуватися про природу, творити щось прекрасне своїми руками. Дитина пізнає навколишній світ, у неї формується уявлення про добро, зло, чесність, справедливість та благодійність. Важливо, щоб родичі допомагали дитині постійно робити нові відкриття, ознайомлюватися з оточуючими речами та явищами. Дитина постійно розвивається, вчиться мислити, аналізувати, а згодом і говорити. На цьому етапі розвитку потрібно вчити малюка правильно висловлювати свою думку. Намагайтеся частіше говорити малюкові щось схвальне. Родина відіграє провідну роль у розумовому розвитку дитини, а також впливає на відношення дітей, підлітків і юнаків до навчання і багато в чому визначає її успішність [4, с. 36].

В.Сухомлинський писав, що найцінніша риса хороших батьків, яка передається дітям без особливих зусиль, – це душевна доброта матері і батька, вміння робити людям добро. Якщо батьки є чуйними та доброзичливими людьми, то дитина обов'язково перейме їх хороші риси. У тому випадку, якщо батьки будуть сліпо любити лише свою дитину і будуть байдужими до щастя і горя інших, то ймовірно, дитина виросте егоїстом [4, с. 27].

Психолог Е.Шефер розрізняє кілька стилів сімейного виховання: авторитарний, ліберальний і демократичний. Оптимальним для практики сімейного виховання вважається демократичний стиль, що характеризується високим рівнем вербального спілкування між дітьми і батьками; включеністю дітей в обговорення сімейних проблем; урахуванням їхньої думки; готовністю батьків у разі потреби прийти на допомогу дітям, одночасно з вірою в їх успішну самостійну діяльність, адекватним батьківським контролем. Відхилення від демократичного стилю в бік авторитаризму, ліберальної вседозволеності чи надмірної центрації на дитині спричинює відповідні деформації її особистості [3].

Батьки, які не заохочують дитину до самостійності або надмірно карають викликають у дитини почуття провини. Недоброзичливість або неухажливість, мало того, жорстоке поведіння батьків із дітьми викликає в останніх неусвідомлювану ворожість, що спрямовується зовні або всередину і виявляється в почутті провини, тривоги, низькій самоповазі тощо. В жодному разі не можна палити і вживати спиртні напої в присутності дітей, адже вони схильні імітувати дії дорослих.

Отже, сім'я надзвичайно впливає на розвиток особистості дитини. Батькам необхідно постійно вчитися спілкуванню з дітьми, розвиваючи позитивне й усуваючи наявні в ньому помилки і прорахунки. Деякою мірою цьому допоможуть програма, вправи, завдання, ситуації, тести, що можуть бути використані для батьківської самоосвіти і навчання складному мистецтву спілкування з дітьми, батьків один з одним і оточуючими людьми.

Список використаних джерел

1. Козакова Т. Вплив сім'ї на формування дитячої особистості / Т. Козакова // Соціальний педагог. – 2009. – №11. – С.34 – 39.
2. Бабаніна І. Сімейне виховання, як гарант морального становлення особистості / І. Бабаніна // Початкова школа. – 2013. – №4. – С. 60–62.
3. Вплив батьків на формування дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://childdevelop.com.ua/articles/psychology/791/>
4. Сухомлинский В. Сердце отдаю детям / Василь Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1974. – 288 с.

УДК 37.06:316.614.5

Хайнас А.М., студент II-Н курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін, кандидат психологічних наук.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФАКТОРІВ ВПЛИВУ СІМ'Ї І ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Досліджуючи психологічний вплив сім'ї на дитину, можна чітко сказати, що сім'я має більший вплив ніж інші соціальні інституції. Адже сімейне виховання – одна з форм виховання, що поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків із повсякденним впливом сімейного побуту.

Слід відмітити, що головне завдання сімейного виховання – підготовка дітей до життя в соціальних умовах, набуття ними знань, умінь і навичок, необхідних для нормального формування особистості в умовах родини.

Питання впливу сім'ї на формування особистості дитини є досить актуальним, зокрема, експериментальним вивченням сім'ї займалися: Є. Арнаутова, А. Кошелєва, Т. Маркова, А. Співаковська, В. Титаренко, М. Шелгунова, та ін. Науковці зазначають, що дорослі відіграють провідну роль у розвитку особистості дитини, навчають дитину правил хорошої поведінки, цим же самим налаштовують на позитивні вчинки [1,

с.65]. Розглянемо більш детально фактори емоційного впливу сім'ї на особистість дитини.

Основною рушійною силою психологічного розвитку дитини виступає спілкування дитини з дорослими, а також психологічний мікроклімат у сім'ї. У психології під значенням «Мікроклімат» розуміють спосіб самопочуття, яке є характерне для кожного члена сім'ї. Важливо відмітити, що діти, які виховуються в сім'ях із «теплим» кліматом, добре контактують з однолітками, виявляють доброзичливе ставлення до них. І навпаки, у поведінці дітей, які виховуються в так званих "неблагополучних" сім'ях, переважають негативні емоції, недоброзичливе ставлення до оточуючих.

Також важливим фактором впливу на дитячу особистість є стиль сімейного виховання. У залежності від стилю сімейного виховання змінюються методи і прийоми виховання. Відповідно до цього розглянемо, як впливає стиль сімейного виховання на особистість дитини.

Авторитарний стиль – з сторін батьків відчувається пригнічування гідності, ініціативи та самостійності, використовуються жорсткі накази, примуси батьків. Ці всі примуси призводять до значних порушень у формуванні психіки та особистості дитини. Дослідженнями було доведено, що погрози, насильство батьків у відповідь викликають тільки грубість, агресію, лицемірство і навіть відверту ненависть з сторони дитини.

Демократичний стиль – він передбачає взаємну співробітницьку допомогу одне одному, взаємоповагу. Демократичний стиль передбачає вихованню у дітей самостійності і почуття відповідальності за свої вчинки.

Ліберальний стиль – при такому стилі батьки використовують принцип нейтральності. Вони не беруть активну участь у вихованні дитини, а найчастіше ухиляються від активного втручання в життя дитини. В результаті такого виховання дитина стає байдужою до всього, яскраво проявляється егоїзм.

Потуральний стиль – при такому вихованні, батьки намагаються задовольнити всі примхи дитини, відгороджуючи її від навколишніх проблем і потреб. Відтак дитина виростає

безвідповідальною, розбещеною. Вона не може досягти певних результатів, так би мовити стає інфантильною людиною. Не проявляючи ініціативи, будучи безпорадною, вона уникає відповідальності.

Нестійкий стиль – для нього характерні непередбачувані переходи від одного стилю до іншого. Через такі перепади у дитини з'являється недовіра до батьків, відчуття відчуження [3, с.175].

Наступний із основних факторів впливу на дитину є також авторитет батьків. Авторитет батьків залежить від частоти і якості контактів із дітьми, інформованості про справи дитини, ступеня розуміння й рівня вирішення питань, що турбують дитину. Іноді поведінка батьків призводить до формування помилкового авторитету. Можна виділити основні його види:

- авторитет пригноблення, при якому діти виростають затурканими;
- авторитет чванства, коли батьки постійно вихваляються своїми заслугами. При цьому діти часто виростають хвальками, не вміють критично ставитись до власної поведінки;
- авторитет підкупу, коли слухняність дитини "купується" подарунками. При цьому може вирости людина, привчена викручуватися, пристосовуватись, яка прагне одержати якнайбільше вигод тощо.

Варто зауважити, що справжній авторитет ґрунтується на любові, повазі до особистості дитини в поєднанні з високою вимогливістю до неї [2, с.294].

Отже, розглянувши фактори емоційного впливу сім'ї на дитину, а саме: її психологічний клімат, стилі виховання, авторитет батьків, їхні взаємини та різні прояви – все це позначається передусім на формуванні в неї почуття власної гідності, зниженні або підвищенні рівня емоційно-ціннісного ставлення до самої себе.

Таким чином, сім'я – це перший та найбільш значущий виховний інститут у житті людини. Найголовніша роль у сімейному вихованні відводиться культурним цінностям родини. Саме від родини залежить, якою виросте їх дитина, як вона буде сприймати оточуючий світ та оточуючих людей.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій / О.І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2001. – 96с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання: навчальний посібник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2006. – 324 с.
3. Куликова Т. А. Семейная педагогика и домашнее воспитание: учебник / Т. А. Куликова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2014. – 232 с.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПК МДУ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ТА ВИХОВАННЯ В КОНТЕКСТІ
ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ»**

25-26 квітня 2018р.

**Збірник тез доповідей
науково-практичної конференції**

Редактор випуску: Мішкулинець О.О.

Підписано до друку 20.03.2018. Формат 60*84/16.
Папір офсет. Ум.друк.арк. 7,26.
Тираж 300 прим. Зам. № 43.

Видруковано у видавництві
Мукачівського державного університету

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів та
розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Адреса видавництва:
Мукачівський державний університет,
вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Закарпатська обл., 89600,
тел./факс: (03131) 2-11-09. E-mail: rvc@mail.msu.edu.ua